

Lelkipásztor

Evangélikus Lelkeszi Szakfolyóirat

A TARTALOMBÓL:

**Ötven éve ért véget
a második világháború**

**A magzatvédelem teológiai
és társadalmi összefüggései**

Interjúk – Genfből

Technika és t(T)eremtés

Gyermekbibliköri vázlatok

70

1995/5

TARTALOMJEGYZÉK

Vigyázzatok magatokra és az egész nyájra...

- Ötven éve ért véget
a második világháború – *HK.* – 161

Tanuljunk együtt!

- Szebik Imre*: A magzatvédelem teológiai
és társadalmi összefüggései 162
Megváltó halál? 164

Evangélikusok a nagyvilágban

- Beszámoló az európai keresztyénségről 165

Kitekintés az ökumené világába

- Interjúk – Genfből – *N. Gy.* – 166
D.dr. Nagy Gyula: Egyházi Világhíradó 169

Lelkészs-zemmel

- Néhány könyv – amit minden kollégának ajánlhatok 171

Tanít az egyháztörténet

- Térségünk evangélikusai 1945-1950 között Malkavaara
finn kutató szemével – *Szabó T. Ádám* – 174

A teológia szomszédságában

- Poós László*: Technika és t(T)eremtés 177
László Ruth: Írásbeli hozzászólás
    Poós László előadásához 180
Varga Domokos: Éltető család 181
Most alkalmas az idő? – *Rados Péter* – 182
A szent és a profán – *Limbacher Gábor* – 182
„Lélektani féligazságok” – *Dr. Bodrog Miklós* – 183
„Vendég voltam az Univerzum
    egy szép csillagán” 184

Fórum

- Lelkészi töprengés Kis Gergely kérdésein
    – *Bartha István* – 185

Az igehirdető műhelye

- Szentháromság ünnepe – *Rác Miklós* – 186
Szentháromság ünnepe utáni első vasárnap
    – *Dr. Hafenscher Károly* – 187
Szentháromság ünnepe utáni második vasárnap
    – *Horváthné Zábrák Piroška* – 188
Szentháromság ünnepe utáni harmadik vasárnap
    – *Bálint Józsefné* – 188
Húsvét vasárnap – hajnali istentisztelet
    – *Ifj. Hafenscher Károly* – 189

Gyülekezeti szolgálat – lelkesi közélet

- „Egyedül, de nem magányosan”
    – *Zászkaliczky Pálné* – 190
Divinum et aestheticum – *Rezessy Miklós* – 192
Bohus Imre – *Havasi Kálmán*: Márk evangéliuma
    (Gyermekbiblikörri vázlatok) 193

LELKIPÁSZTOR

Evangélikus Lelkesi Szakfolyóirat

Megjelenik: havonta

Felélős szerkesztő: dr. Hafenscher Károly, 1052 Budapest, Deák tér 4.

Tel.: 137-8966

A szerkesztés munkájában a szerkesztő bizottság vesz részt.

Kiadja: a Magyar Evangélikus Egyház Sajtóosztálya, 1085 Budapest, Üllői út 24.

Felélős kiadó: Tóth-Szöllős Mihály

Készült a **domprint**® gondozásával. 95-5.

Előfizetési díj: havi 190,- Ft, fél évre: 1140,- Ft, egy évre: 2280,- Ft.

Nyugati terjesztésben: számonként 10 DM.

ISSN 0133-2821

Vigyázzatok magatokra és az egész nyájra...

Ötven éve ért véget a második világháború

– Meditáció a félszázados eseményekre emlékezés idején –

Május hónapban idén mindenütt megemlékeznek a második világháború befejezéséről – nálunk is – az egyházban is.

Véget ért-e egyáltalán? ez az első kérdésem, izgató kérdés! Most nem arra gondolok, hogy májusban csak Európában ért véget s még augusztusig kellett várni, amíg Amerika–Japán között is véget ért a harci cselekmények sora, Hirosima és Nagaszaki után, hanem többek között arra, hogy lehet-e befejezésről beszélni, amikor ENSZ adatok szerint *legalább 150 lokális és regionális háború* kezdődött, tartott és részben még tart ma is: Távol-Keleten, Afrikában, Faulklandon, a Balkánon, Csecsenföldön...

Vagy azoknak van igazuk, akik azt mondják, hogy nem is beszélhetünk második világháborúról, csak a huszadik század háborúiról, melyek 1914 óta tartanak, mert az úgynevezett első világháború végén a győző és legyőzött hatalmak békekötése már magában hordozta a további háborús készülődés és a háború újrakitörése csíráit?

Az is érdekel, hogy belül, emberek lelkében véget ért-e valójában? Don-kanyar, Sztalingrad, Auschwitz, Drezda, Budapest, Varsó... Quisling kormány, partizánháborúk, kitelepítések, kollektív bűnösség kihirdetése, hadifogság katonáknak és civileknek, férfiak és nők kényszermunkája, jeltelen sírok, az ellenségkép eldurvulása, változása, hidegháború, rendszerváltozás, összeomlás... Ez a nemzedék, amely félszavakból is érti egymást, sőt szemvillanásból is, mit hordoz a szívében?... és a következő nemzedék, akik előtt egy darabig nem beszéltek a szülők, majd megmondták, hogy csak tanulják meg, amit az iskolában hallanak, hogy tovább tanulhassanak?... és a következő, a harmadik nemzedék, akit már nem is nagyon érdekelt, hogy nagypapa és nagymama miket mesél éhezésről, menekülésről, bombázásról?... A ma élők minden nemzedéke együtt, belül lelkében mit hordoz? S fejében hogyan rendeződtek el az események? s a szívében, érzelmei között, egész egzisztenciájában mit jelent a háború? –

Mi is történt valójában? Olvasom folyamatosan *W. Churchill* a Második világháború című naplójának második kötetét. Mennyire más szempontok, mint amiket mi ismerünk! Meg sem említi 1945 áprilisában, hogy Magyarországon befejeződtek a háborús cselekmények... A május 9 előtti napokban olyan levélváltásokat közöl, amik már előrevetik Európa sorsát, s a hidegháború jégkorszakát a békekötés napjaiban! Mi mindenről nem tudtunk mi? – kit kinek, hova ígérték s milyen nagy játszmának voltak névtelen résztvevői... Olvasom a 20 éve megjelent *Évfordulók* sorozatban (1975, Kossuth) A győzelem májusa című írást, aztán egy lélegzetre a Bertényi–Gyapay féle Magyarország rövid története című könyvet (Bp. 1992). Ugyan ki mondja meg nekem, hogy valójában mi is történt?

Külföldön jártomban és hazai konferenciákon gyakran találkoztam magyarokkal, akik 1945-ben maradtak kint, majd azokkal, akik 1956-ban mentek ki, későbbi IBUSZ-disszidensekkel, 1989 után kiment értelmiségiekkel, akiket a „brain drain” kiszívott. – Hányféle beállítás? – Mennyi szomorú el-

lentét? Mennyi öngazság? menyi részgazság? Micsoda sorok? Elkallódott és befutott magyarok? Nyugatibbnál nyugatibbak, svédeknel svédőbbek, németeknél németebbek, amerikaiaknál amerikaiabbak sora. Tanácsadók és kritizálók, mindent jobban tudók és együtt szenvedők, itthon dicsekvők, odakint honvágygal küzdők... Uram Isten, hányféle magyar van ma?! Lehet-e csak három csoportra osztani: határokon belül élők, Kárpát-medencében élők, túl a Kárpát-medence határain élők?

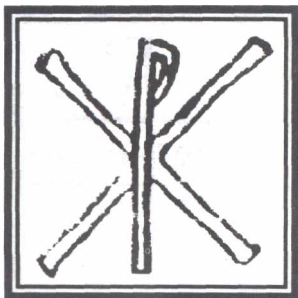
S az *evangélikus* egyházból kikerültek: mindenáron magyar istentiszteleti szolgálatot igénylők, hamar beolvadók, gyermekeiket magyarul tanítók, magyarul már nem beszélő gyermekek szülei. Lelkésztestvérek, akiknek menni kellett... s lelkésztestvérek, akiket a kíváncsiság hajtott, nemcsak a kalandvágy, hanem a tudásvágy. Önkéntes hunyadiak és kiterelt leventék, akik kiképzés nélkül harcba keveredtek... Hogyan tud ez a sokféle sors kiegyezni, megegyezni egymással? Ki dönti el, hogy ki az igazi magyar a második világháború óta? Ki az, akit az evangélium hirdetése érdekelt és ki az, aki azt mondta Amerikában: „itt a töltött káposzta (szeretetvendégség) nagyobb összetartó erő, mint az ige hirdetés” ... keserű túlzás? Lehet.

Vizsgálom magam is: 1945 március végén Csengődy László barátommal jelentkeztünk az erdészhallgatókhoz, akik egyetemi szervezetben akartak Nyugatra menni, megvolt a helyünk, vagonunk. Az indulás előtti este szétbombázták a soproni GYESEV állomáson a szerelvényt. Itthon rekedtünk a 12 között, akik a Teológus Otthon feloszlása után is együtt maradtunk a Fakultáson, majd a Templom utcában. Egyik bölcs felsős atya így fogalmazta: „*Világos! – nem lehetett, tehát nem kellett kimennetek...*” Ki tudja, mi mindentől mentett meg az Ursten? – Jaj! de szabad-e az Ursten nevé számra venni ebben a vonatkozásban? Akik kikerültek, arról beszéltek, őket az Isten a kikerült nyáj mellé rendelte, akik itthon maradtak, azok is mindig Istent emlegették: itthon kellett a szolgálatuk, s Isten megtartotta őket. S akik kint haltak meg, s akik itthon? – **Hallgat az Isten** s legfeljebb hátulról láthatjuk meg, hogy itt is, ott is Isten járt velünk s tartott meg. Vagy talán azon csodálkozunk, hogy a zűrzavarból is jól tudott kihozni az élő Ur. A confusio humana és a providentia dei néha közel esik egymáshoz. Szeretném kevesebbszer emlegetni Isten nevét a második világháborúval kapcsolatban és egyre inkább csodálom Őt, hogy szeretete, megtartó ereje, fantáziája nagyobb volt, mint a mienk. A történelemben Isten absconditus marad, elrejtőzködő Isten, csak Krisztusban vesszük észre, hogy nem benuult le, nem némult meg, nem vált sükké, aktív Isten Ő.

Nagy a zűrzavar és rendtelenség embervilágunkban a második világháború óta is, és Ő „*csodásan működik, de útja rejtve van... ne félj tehát kisiny csapat, ha rád felleg borul, kegyelmet rejt, s belőle majd áldás esője hull...*” (328. énekünk).

HK.

(A cikkhez tartozó Babits-versrészlet a 164. oldalon található.)

Tanuljunk együtt

SZEBIK IMRE:

A magzatvédelem teológiai és társadalmi összefüggései

(Előadás a IV. Életvédő Konferencián, 1995. márciusában, Budapesten)

Megköszönve a megtisztelő felkérést, előljáróban két megjegyzést kívánok tenni.

Az első: a IV. Életvédő Konferenciánkra oly időben kerül sor, amikor az ország szűkös anyagi viszonyai, nehéz gazdasági helyzete miatt tervezett megszorító szociális intézkedések megnehezítik a magzatvédelem, az abortusz visszaszorítása érdekében tett erőfeszítéseinket. A szociális indikáció törvény biztosította lehetőségével feltehetően szélesebb rétegek kívánnak élni. Ez tovább csökkenti hazánk lakosságát.

A második megjegyzésem a készen kapott előadás-címre vonatkozik. Ha teológiai aspektusból vizsgálunk bármely kérdést, annak közösségi összefüggése és társadalmi vonatkozása evidencia. *L'art pour l'art* teológia művelésének nincs létjogosultsága.

I. Teológiai felismerések

A kinyilatkoztatás alapján valljuk, hogy Isten élő Isten. Minden élet belőle források, fakad, él. Ő maga így jelenti Mózesnek: „Vagyok, aki Vagyok” (Ehje aser ehje). Így is mondhatjuk: Az élő vagyok, aki élek. *Isten maga szent, ezért az élet is szent.*

Az életet Isten teremtette a növény és állatvilágban éppúgy, mint magát az emberi életet. Ha arra gondolunk, hogy saját létünk, életreklésünk, megszületésünk mennyi titok hordozója, akkor igaz ma is a felismerés: „Isten teremtett engem, minden teremtményével együtt” (Luther). Ezt az ajándékba kapott életet védeni, oltalmazni, erősíteni szabad, sőt Istentől rendelt megbízatásunk.

A sokat vitatott kérdés, mikortól számít emberi életnek a magzat, megválaszolható ugyan jogi, biológiai, antropológiai szempontból, de teológiai megközelítésben aligha tudunk mást elfogadni, mint azt az egyszerű tény, hogy benne rejtőzik a potenciális élet minden Isten adta összetevője. Ha a lehetőségét szüntetjük meg a magzat kifejlődésének, akkor az életet nem engedjük megszületni. *Ha a magzatot megöljük, az életet semmisítjük meg.*

Isten ősidóktól behelyezte életet szolgáló akarata rendjét a világba. A 10 jó tanács, vagy még általánosabban ismert 10 parancsolat ennek rövid foglalata. Témánk szempontjából a *Ne ölj* tilalma nem egyszerűen

negatív etikai norma megtartására sarkall, hanem magában foglalja az élet védelmét is. Félreérteneink azonban Isten szándékát, ha saját kedvünk szerint a 10 igéből kiválogatnánk a nekünk kedvezőt és számunkra elfogadhatót. Gyakran emlegetik a szülők tiszteletét, a tulajdon védelmét, az igazmondás szükségességét, a feledés Létbe vízébe süllyesztendő a többi hetet.

A magzat, az élet csak Isten akarata egészének jó rendjében van biztonságban. Ha valamely parancsolatot kiemelhetünk, akkor az csak az első lehet: „Én vagyok az Úr, a te Istened. Ne legyen más istened.” Ha ugyanis valóban a Teremtő, életet adó mindenható Úr az Istennünk, akkor egyedül Őreá figyelünk, az ő akarata válik egyedül érvényessé számunkra. Ha ezt a felismerést elfogadjuk, s egyedül Isten iránti teljes bizalommal rajta csüng szívünk, úgy a többi életre szóló ige, tanács megtartására való törekvésünk magától értődővé lesz számunkra.

Az élet védelmét jelenti a *tiszta beszédre* törekvés, hisz a szív teljességéből szól a száj. Ha több felelős szó hangoznék, talán kevesebb lenne a terhességmegszakítás hazánkban.

Az élet védelmét jelenti az *ünnepnap megszentelése* és a pihenés fontossága. Kevesebb félárva és árva lenne az országban, ha a hajszolt élet infarktus-áldozatait életben maradtak volna.

Az élet védelmét jelenti a házasetre készülés felelős magatartása, a házastárs megbecsülése és az iránta való hűség. A házasságon kívül fogant élet sorsa a legveszélyeztetettebb.

Az élet védelmét jelenti a kívánság megzabolázása és a vágyak mederbe szorítása. Ahol fékevesztett indulatok szabadulnak el, ott az árvíz bőszejaihoz hasonló pusztulás áldozatai sorakoznak orvosi rendelőben vagy kórházban, a bíróság előtt vagy a temetőben.

Az Isten rendje, akarata és életet ajándékozni kívánó szándéka a Biblia lapjain nyilvánvaló. Ennek ékes példája a megígért Messiásnak e földre jötte, aki magát Életnek nevezte, akit az igazi emberi személyiség modelljeként tarthat számon a más filozófiát valló is.

Az igazi dilemmát az okozza, miként lehet a Teremtő kezdettől e világba helyezett rendjének érvényt szerezni?

Az első lehetséges válasz: *meg kell ismertetnünk Isten*

jó rendjét. A magyar társadalom olyan, közel félévszázados időszak után éli meg erkölcsi válságát, amikor a keresztény gondolkodás alapjai csak kevesekhez jutottak el, s két nemzedék felnötté vált anélkül, hogy az európai hagyományos kultúra és ethos – benne az élet védelme – a szükséges mértékben ismertté vált volna. Természetesen az ismeret, a jó tudása még önmagában nem elégséges, de elengedhetetlenül szükséges. Megvannak-e a feltételek a mai magyar társadalomban ahhoz, hogy a keresztény hit és erkölcs premisszái eljussanak minden ifjúhoz és felnötté váló fiatalhoz?

A megismert erkölcs értékét a megélt erkölcs hitelesíti. A harmonikus család – koccanó kanalaival és megbocsátást gyakorló példájával – vonz és biztat az élet vállalására. Mekkora a holdudvara a jónak és az igaznak a mai magyar valóságban? Vagy csak a rossz hír terjesztésére rendezkedtünk már be? Megismertetni a jót, megélni a jót, és ezzel döntés elé állítani a fiatal nemzedéket, lehetséges vállalkozásunk, sőt Istentől kapott küldetésünk. Egyet bizonyosan nem tehetünk: a *kényszerítő erőszak módszerét nem választhatjuk.*

Ez messze esik a személyiség jogainak figyelembevételétől, de a jézusi szeretet szabad döntésének példamutató magatartásától is. Legyen elég itt Jézusnak a gazdag ifjúval való beszélgetésére utalni. (Jézus egyértelműen felhívja a nagyon erkölcsös életfolytatást felmutató fiatal figyelmét: egy fogyatkozásod van, jobban szereted vagyonodat, az anyagiakat, mint Istent. Az ifjú bánatosan elment Jézus társaságából, de személyét Jézus sértéssel sem illette, elmarasztaló megjegyzést sem tett, csupán a gazdagság veszélyére hívta fel hallgatói figyelmét.)

Ez már magában jelzi, milyen hallatlanul nehéz mindenkire érvényes törvényi szabályozással az élet védelmét biztosítani. Hiszen kereszténynek esetében természetesnek tűnik az isteni erkölcsi norma komolyanvétele, de Isten előtti felelősséget nem vállaló embertársaink számára ez az állásfoglalás nem erőszakolható. Annál hangsúlyosabbá válik a másik ember előtti, a közösséget, a nemzetért hordozott általános felelősség mindenkire kötelező erkölcsi normája.

Jóllehet, magam az élet védelmét, oltalom alá helyezését rendkívül fontosnak tartom, – s a jelenlegi törvényi szabályozást tovább kellene gondolni, pontosítani – mégis *elgondolkoztató* az a tény, hogy azokban az országokban, ahol a magzatvédelemről szóló törvény szabaddb megfogalmazást nyert, kisebb az abortuszok száma. Pl. Svédországban, Finnországban. Míg a szigorúbb törvényi szabályozású országokban a gyakoriság nagyobb. Pl. hazánk. E helyzetfelismerés azt mutatja, hogy nem egyszerűen a külső törvény tartalma és szigorúsága szabályozza a magzatvédelmet, hanem a szívbe írt belső törvény erkölcsi ereje is. – Az etikai teszt-felmérések jelzik, hogy a törvény artikulusba foglalásánál fontosabb a *közgondolkodás formálása*, a nevelés és példaadás felelős felvállalása. E konferencia ezzel a belső késztetéssel végezheti eredményesen munkáját. Úgy vélem, e területen az egyházaknak sajátos küldetése és többszörös felelőssége kitapintható.

Súlyos etikai kérdés a személyiségi jogkör és a magzat védelmének ütköztetése. A terhességet vállalni nem akaró vagy az életet tovább plántálni nem kívánó nő döntési szabadsága szabályozást, s ezzel korlátozást igényel-e? Vagy meg kell adnunk a felnőtt felelős személyiség teljes morális tehervállalását önmaga életére és a

magzat jövője tekintetében egyaránt? A különböző indikációk figyelembe vétele ténylegesen e helyzetben kíván segíteni. Közismert, hogy a keresztény egyházak a szülő anya életének veszélyeztetettségén kívül egyetlen más esetben sem tudják elfogadhatónak tartani a terhességmegszakítást. Jóllehet vannak olyan súlyos esetek, mint amikor a magzat károsodása előrevetíti sérült élet világrajöttét, vagy amikor erőszakos cselekedet árán fogant a gyermek (I. horvátországi apácák megrendítő példája), ahol a szülők személyes döntésében pásztori prudencia, Isten előtti felelősség segítsége nélkülözhetetlen, de a végső állásfoglalást az érintetteknek biztosítanunk kell életük további terheinek szív szerinti vállalása érdekében.

II. Társadalmi jelenségek

A teljesség igénye nélkül kívánok szólni felvetett témánk összefüggésében *néhány negatív jelenségről.*

1. Fájdalmas tény, hogy *hazánkban igen magas az abortuszok száma.* Az 1994. esztendő 150 ezres halandóságával szemben 110 ezer az élve születettek száma. A jelentkező 40 ezer fogyás pótolható lenne a mintegy kétszeres számú terhességmegszakítás 50%-os elmaradása esetén. Kérdésem az, van-e közös politikai, társadalmi akarat a nevelésnek az e területen történő intenzívebbé tételére, s az etikai normáknak a megismertetésére a megelőzés jegyében? Úgy vélem, az egyházak készséges partnerek iskoláinkban, spirituális és tanító tevékenységükben. Nyilvánvaló azonban, hogy a fiatal korosztály kisebbik hányadát éri el ma az egyházak a társadalomban. Ezért pedagógusok, szociológusok, orvosok, pszichológusok, jogászok közös vállalkozása segíthet az egyházi személyek bevonásával e területen.

Itt kell megemlékeznem egyházunk azóta már elhunyt lelkészéről, aki már 1963-ban szót emelt az abortusz ellen mind hazai, mind erdélyi vonatkozásban. Néhai dr. *Schulek Tibornak* meghurcoltatás és kényszernyugdíjazás lett a sorsa. Nyolc gyermeket nevelt föl néhez körülmények között.

2. Fájdalmas tény a *magyar nép elesettsége*, lelki betegsége. A pessimismus hungaricus ez években különösen jelentkező hangulatán túl *neurótikus a lakosság 33%-a.* Társaikkal való érintkezésük során legalább ilyen arányban terhelik meg a társadalmat. *Depressziós a felnőtt társadalom 25%-a.* A lakossággal való találkozás során a népesség fele sötétlenlátó életérzés beteges tüneteit éli át. E helyen említendő a *magas öngyilkossági arányszám*, ami az utódokért való felelősség hiányát is jelzi. Csak az egészséges és gyógyult felnőtt tud felelősséggel életet vállalni.

3. Fájdalmas tény a *válások magas száma.* Nemcsak szűkös lakáshelyzetünkön javítana, ha kevesebb lenne a gyermekét egyedül nevelő anya, de a magzat védelme is biztosítottabb a harmonikus család meghitt légkörében, mint egy futó kalandból származó terhesség esetén.

4. Fájdalmas tény a *családtervezés* lehetséges, morálisan vállalható módozatainak *ismerethiánya a házasságon belül* is. A protestáns teológia elfogadja a családtervezés fogalmát Isten előtti felelősséggel, amely a természetes és technikai védekezés lehetőségét kínálja fel a házasoknak, miután a szexuális közösség megélésének nem kizárólagos célja utódok vállalása, hanem egymás iránti szeretetük és összetartozásuk kifejezése és Isten által ajándékozott öröm forrása is.

5. Fájdalmas tény, hogy egyre fiatalabb korra tevődik a szexuális élet kezdete ifjúságunk soraiban. Ennek kínos következményei gyakran jelentkeznek családok életében és a fiatalok sorsa alakításában. (Megszakított tanulmányok középiskolában, elsietett házasságok, „kényszerű” abortusz).

III. Mit tehetnek az egyházak, jelesül az evangélikus egyház?

Előadásom eddigi szakaszában is történt már utalás feladatainkra.

a) *A tanító, nevelő, pastorális munka intenzívebbé tétele* gyermekeink és ifjaink között. Ez a preventív fáraozás hosszú távon lehet eredményes. A kényes kérdések őszinte feltárása korosztályuk szerinti megfogalmazásban elengedhetetlen feladatunk.

b) *A fiatal felnőttek, jegyesek oktatásának elmélyült végzése.* Részletes és etikai faktoraiban felvázolt tanítás szakszerű továbbadása.

c) *Leányanyák támogatása gyermekük vállalásában és felnevelésében.* Itt szabad szólnom arról a tevékenységről, amely alapítványi keretben evangélikus lelkész vezetése alatt leányanya otthont működtet Gödöllőn. Itt addig tartózkodhatnak az ifjú szülőanyák, amíg családi hátterük lehetővé teszi befogadásukat, illetve otthontalálásukat. Hasonló kezdeményezés a magyar református egyház keretében is történt Somogy megyében. Ezen otthonok hálózatának kiépítése kívánatos a társadalomban az otthon nélküli anyák elhelyezése érdekében.

d) *Egyházunk a kaposvári gyermek- és ifjúságvédelmi intézettel kötött szerződést árvagyermek elhelyezésére és nevelésére.* Ide be lehet adni azon életeteket, akiket nem tud vagy nem kíván valaki felnevelni, de vállalta világrahozatalát. Terjeszteni kell azt az információt, hogy a nem kívánt terhességből világrajövő életnek lehetőséget és otthont kínál az egyház és a társadalom is. Ez a *kisebbségi* rossz etikai elvén alapuló döntés esete. A második világháborúig egyházunknak 10 árvaháza működött.

e) *Külön jogi és erkölcsi, pasztorális tevékenység* szükséges azon egészségügyi szakemberek körében, akik a magzatvédelem hivatott munkásai, ill. tevékenységük során *lelküismereti kérdések előtt* állnak abortusz esetén.

f) *A társadalom lelküismeretének ébresztése* annak érdekében, hogy az élet továbbplántálása megfelelő életfeltételek megteremtésével biztosítható legyen.

Isten az örök létező, ő maga az Élet. Minden lét forrása és ajándékozója, Ő azt akarja, hogy szép, értelmes és boldog életet éljünk, mert az üdvösség már itt e földön elkezdődhet.

Végül hadd álljon itt egy idézet:

Richard Hare:

„Ha egy embrió még elpusztítható, akkor én is elpusztítható lettem volna, amikor még embrió voltam. Ez azonban rettenetes lett volna, hiszen szeretek élni, boldog vagyok, hogy megszülettem, és tudom, hogy ha abortusszal elpusztították volna embrió koromban, akkor ma nem lennék, s soha nem is születnehetek meg többé. Így az abortusz elvette volna tőlem az élet mindenki számára csak egyszer adódó lehetőségét. Ha azonban számomra szörnyű lenne, ha nem születtem volna meg, s ma nem lennék ezen a Földön, akkor ez azoknak a majdani embereknek a számára is szörnyű, akik éppen most embriók. Ha elfogadom a bibliai arany szabályt, mely szerint „Ne kívánd másnak, amit nem kívánnál, hogy mások tegyenek veled!”, akkor – mivel én önök, hogy engem nem abortáltak el, s nem kívánhatom, hogy bárcsak ez történt volna velem – ezt érvényesnek kell tananom mindenki másra is, vagyis nem kívánhatom, hogy másokat elabortáljanak.”

Részlet egy Babits-versből

A 161. oldalon lévő meditáció és az itt közölt vers gondolatilag összetartozik

Én nem a győztest éneklek, hanem azt...
ki először mondja ki azt a szót,
ki először el meri mondani
kiáltani bátor, bátor azt a varázsszót
százezrek várta, lélekzetadó, szent
embermegváltó, visszaadó
nemzetmegmentő, kapunyitó, szabadító drága
szót,
hogy elég! hogy elég! hogy elég volt!
hogy béke, béke, béke
béke, béke már
– legyen vége már!

Aki alszik, aludjon
– aki él az éljen,
a szegény hős pihenjen,
szegény nép reméljen
Szóljanak a harangok!
szóljon alleluja –

– egyik rész a munkára,
– másik temetésre
Adjon Isten bort, buzát
bort a feledésre

– Ó, béke! béke
– Legyen béke már!
– Legyen vége már!

Megváltó halál?

Az élet kezdetéről szóló tanulmány után emlékeztek arra, hogy az élet végének itt a Földön ma egy világszerte aktuális problémája az *euthánázia kérdése*. Orvosi, társadalmi szaklapok, periodikák, újságcikkek, rádióriportok, TV-kerekasztalok foglalkoznak a sokakhoz nagyon közel álló üggyel. Érdekességgént említem, hogy a nem mély tanulmányairól neves *Esti Hírlap* 1995 február 20. száma két teljes lapon nyolc cikkben foglalkozott a témával: *A Megváltó Halál* címen. Az első cikk: interjú a Lelkipásztor felelős szerkesztőjével: *Melyik jobb a két rossz közül?* – Az interjút Czövek Olivér készítette. Néhány cím a többi nyilatkozó írásából: *A legfőbb parancs* (Fröhlich Róbert rabbi), *Nincs kibúvó* (Kovács István rk. pap), *Boldog vég* (Svéd Állami Orvosetikai Tanács – Járai János), *Isten törvénye és méltóságunk ellen való* (Bányász Kató Róma), *Emberként távozni* (Farkas Péter Jeruzsálem), *A náci múlt ebben is kísért* (Sasvári Attila Berlin), *Egyedüli lehetőség* (Valkó Zsófia – Amszterdam). – Megemlítjük, hogy a Magyar Nemzet (ápr. 12.sz.) beszámolt az Euthánázia konferenciáról (SOTE). A témára vissza kell térnünk nyilvánvalóan!

Evangelikusok a nagyvilágban

Beszámoló az európai keresztyénségről*

Ez év (1953) februárjában egy érdekes könyv hagyta el a sajtót az Egyesült Államokban. Írója, *W. S. Herman*, a Lutheránus Világszövetség dél-amerikai munkájának a vezetője, ebben a könyvben – leírja a háború utáni Európa keresztyén egyházainak helyzetét és problémáit.

Dr. Herman amerikai lelképásztor, de életének igen nagy részét, utolsó 17 esztendejét Európában töltötte. Ezalatt a 17 esztendő alatt pedig sok minden történt Európában! A szerzőt hivatása mindig olyan pontokra állította, ahonnan nem csupán távolról, hanem egészen közelről figyelhette az eseményeket, sőt nem egy esetben részese is lehetett azoknak. Különösen a háború befejezése óta volt alkalma olyan tapasztalatok megszerzésére, amelyek más embernek, különösen pedig egyházi férfiúnak nem adtak meg. Beutazta Európának majdnem minden országát a „vasfüggönyön” innen és túl, saját szemével láthatta a háború pusztításait, a menekültek tömegeit, az újjáépítés megindulását és a világrész menthetetlen szétszakadását. Már tanulmányai során is, de még inkább *élményei által szakértője lett a háború utáni Európa kérdéseinek*. Így az amerikai olvasóközönség számára valóban avatott tollú író számol be ebben a könyvben a tengerentúli keresztyén testvérek életéről.

Ebből a könyvből nem csak az tűnik ki, hogy *dr. Herman* megismerte Európát, hanem az is, hogy meg is szerette az „öreg” kontinentst. *Írásának nagy tanítása az, hogy két világháború után is élő erő a keresztyénség Európában*, sőt: ki meri mondani, hogy a vallási életet megújító erők központja ma is ott van! Így tekintve a dolgokat, ez a könyv nagy kiáltás is az amerikai keresztyének felé és ezt

köti lelkükre: „Hittestvérek! Ne hagyjátok tengerentúli testvéreiteket! Ha ők elvesznek, ti sem maradhattok meg!”

Az európai keresztyén testvérek iránti szeretete azonban nem felületes rajongás csupán. Ezért tanulságos olvasmány ez a könyv az európai vagy az onnan származó keresztyének számára is.

A könyvből, amely „*Report from Christian Europe*” címet viseli és a new yorki Friendship Press Inc. nevű kiadó-vállalatnál jelent meg, egy részt szó szerint szeretnénk ezen a helyen idézni. A mű 14., 15. és 16. lapján a szerző igen érdekes beszámolót közöl az 1946.-i magyarországi látogatásán szerzett tapasztalatairól. Ennek a fejezetnek a címe: „*Az ébredés tűzének egyetlen igazi lángja.*” Íme, az idézet:

„Közvetlenül a háború után... Európa nagy részét beutaztam, de anélkül, hogy egy nagyarányú lelki ébredésnek a legkisebb jelével is találkoztam volna... Azonban, 1946 őszén, amikor látogatásaim közben eljutottam a háború dúlta Budapestre, váratlanul éppen olyasmire bukkantam, amit annyira kerestem. Annak ellenére, hogy a kormányzat névleg a Kisgazda Párt kezében volt... semmi kétség nem fért ahhoz, hogy az igazi hatalom már meg volt fosztva mindenétől, a nagybirtokokat felosztották és szétszertották a földnélküli parasztok között, a Vörös Hadsereg emlékművei mindenütt hivalkodtak és az orosz katonák jelenlétének bizonyosságai túlságosan is szembeötlőek voltak. *Mégis, a levegő tele volt új, keresztyén bizakodással, különösen a protestáns egyházakban*, amelyeknek lelképásztorai és püspökei éjjel-nappal úton voltak, hogy részt vehessenek egész községeket magukkal ragadó evangélikációs összejöveteleken.

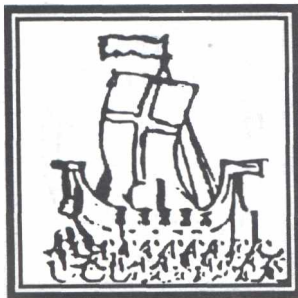
Az a két október végi reformációi emlékűnnepély (amelyeken a szerző résztvett)... eleven hitről tett bizonyosságok...”

„Ez az ébredési mozgalom, amint azt hallottam, nem a háború alatti ... élményekben, hanem a *háború előtti* időszakban gyökeredett. Azonban a háború elmélyítette azt, hasonlóképpen a katonai vereség, nem is beszélve a bolsevizmus által végrehajtott társadalmi megrázkódtatásról... Célja nem csupán az volt, hogy egyes elszigetelt embereket térítsen meg, hanem *egész* gyülekezeteket; személyes – megtérésre indító – evangélikáció és a gyülekezetet megújító – a közösség új értelmének a felismerését szolgáló – mozgalmak kombinációja volt ez.

Talán *sehol másutt Európában*, Németországot is beleértve, *nem húzták annyira alá a bűnbánat szükségességét, mint Magyarországon. A magyarok* – valóban ez volt a benyomásom – *elhitték, hogy Isten nem azért bünteti őket, hogy csupán szájjal tartsanak bűnbánatot*. Ennek az lett a következménye, hogy a különböző, a weslyánus Angliából és a lutheránus Finnországból származó evangélikációs hatások, amelyeket éveken át kartávolságra tartott magától az egyházi konzervativizmus, betörték az egyházba és átvették az irányítást...

Mindez önmagában is jelentős megnyilvánulása volt a keresztyénség megújulásának, különösen, ha ... összehasonlítjuk a többi európai országokban tapasztaltakkal. A magyar vallási élet fellángolása olyan erőteljes volt, hogy prominens külföldi látogatók, sőt néhány magyar is arra a hamis következtetésre jutottak, hogy a kommunizmussal való kapcsolat volt mindenek az okozója. Azonban az *igazság az, hogy a kommunizmus hódítása előtt Európa keleti részén a keresztyén tradíció magja aránylag egészséges volt és különösen a nem görög-keleti egyházakban a 19. század kegyességének hatásai még azon embereknél is felfedezhetőek voltak, akik a helyi egyház iránt elvesztették érdeklődésüket*. De amint a kommunisták szorongatása erőteljesebb lett, a magyarországi evangélikációs mozgalom elkerülhetetlenül hanyatlásnak indult.”

*Az anyagot dr. G. Posfay küldte a Lelkipásztor számára. A cikk eredetileg a Caracasi Üzenet 1953. júniusi számában jelent meg. Aki ismeri Hermant, tudja, hogy közvetlen a második világháború után első között volt, aki felkereste Magyarországot is. Járt Sopronban is, a Teológián.

KITEKINTÉS AZ ÖKUMENÉ VILÁGÁBA

INTERJUK – GENFBŐL

DR. MILAN OPOČENSKÝ,
a Református Világszövetség főtitkára,

a Cseh Testvérek uniált, evangélikus-református egyházának lelkesze és a prágai Comenius Fakultás szociáletikai tanszékének professzora. Vele is a közös genfi szolgálat éveit kötik össze: ő a hetvenes évek elején a Keresztyén Diák-Világszövetség európai vezetője volt. Most a 193 taggyházzal bíró Református Világszövetség genfi központjának vezetője. Örömmel üdvözöltük egymást annyi év után.

Először *hazai egyházaink* mai életéről, örömeiről és gondjairól esett szó. Csehország is a demokrácia és a szabad fejlődés küzdelmes útját járja. Társadalmuk előrehaladott szekularizálódása, a lelkesi utánpótlás kérdése, az egyházak és az új állam közti viszony sok gondja, az egyházi tulajdon visszaadásának nehézségei – ezek otthon az égető, mai kérdéseink – mondta. Viszont örömmel számolt be a Comenius Fakultás egyetemi státusáról és az új épületük adta nagyobb lehetőségeikről.

Megemlékezett az elmúlt ősszel Magyarországon, főleg a Zsinat ülésén tett látogatásáról. Itt fontos, közös dokumentumot írtak alá a RVSZ 1997-es debreceni világyűlésének előkészítéséről.

Ezután mai, globális méretű genfi szolgálatáról kérdeztem meg: *mi foglalkoztatja a Református Világszövetséget és taggyházait leginkább a kilencvenes évek közepén? Világszövetségük taggyházainak jelentős része – mondta – a mai világ szegény, sokat szenvedő felében, Afrika, Ázsia és Latin-Amerika éhséggel, betegséggel, túlnépesséssel és főleg a szegénységgel küszködő százmilliói között él. Teológusaik ezért – mint ez a legutóbbi vi-*

lággyűlésen, Szöulban (Dél-Korea, 1989) is megnyilvánult – *a Krisztus-hít és a segítő keresztyén szeretet mai konkrét összefüggéseivel foglalkoznak a legtöbbet. Az emberiség Délen élő nagyobbik felének növekvő nyomorúságával, embertelen mindennapi sorsával, a gazdasági és társadalmi igazságtalanságok konkrét kérdéseivel, a pusztuló természeti világ jövőjével. És ezekkel a súlyos, egzisztenciális kérdésekkel összefüggésben a „status confessionis” mai szélesebb értelmezésével, valamint a segítő szeretet és a „református spiritualitás” mai gyökereivel.*

Mindezzel kapcsolatban utalt a szöuli világgöyferencia ismert határozatára: „A status confessionis” kinyilvánítása annyi, mint megerősíteni: a kérdéses ügy olyan közvetlen kapcsolatban áll a keresztyén hit centrumával, hogy a felőle való döntés egyúttal döntés Jézus Krisztus evangéliuma mellett vagy ellene” (vö. Reformed World 1994/3. 98. lap). Ezen a konkrét teológiai háttéren érthető meg a debreceni világgöyülés fő témájának kiválasztása: „Szakítsátok szét az igazságtalanság bilincseit!” (vö. Ézs 58,6). Ebben a vonatkozásban várnak sokat a két év múlva Magyarországon összeülő református világgöyüléstől – jelentette ki Opočenský főtitkár.

Hosszúra nyúlt, tanulságos beszélgetésünk végén megígérte, hogy ezután örömmel küldik a „Lelkipásztor” Egyházi Világhíradója részére külön is a Református Világszövetség sajtótudósítóját (Update) és negyedévi teológiai folyóiratát (Reformed World).

*

Hosszú, dél-amerikai körút és fárastzó éjszakai repülőút után reggel érkezett vissza Genfbe, de délután már hivatalában várt

DR. KONRAD RAISER,
az Egyházak Világtanácsa főtitkára.

Tizennégyéves genfi, majd kilencévi rendszeres teológiai professzori (Bochum) szolgálat után három éve hívta vissza Genfbe az Egyházak Világtanácsa. Visser't Hooft, Eugene C. Blake, Philip Potter és Emilio Castro után ő az első evangélikus és első német főtitkár az ökumenikus világmozgalom legmagasabb tisztségében.

Beszélgetésünk kezdetén sokéves, közös genfi szolgálatunkra emlékezünk. Magas, vékony alakja, őszülő haja, halk szava alig változott. Örömmel emlékezett vissza régi kapcsolataira egyházainkkal, sok magyarországi látogatására és barátjára. És a világtörténelmi fordulatra Európa keleti felében.

Rátérve a mai ökumenikus világhelyzetre, érthetően legelőször friss latin-amerikai tapasztalatai kerültek sorra. Éppen ezek alapján is megerősítve látja: az ökumenikus világmozgalom ma három fő kihívás előtt áll.

Az első a római katolikus világgöyházhoz való viszonya. Az elmúlt három évtizedben ugyan értékes teológiai közeledés is történt és sokoldalú, jó együttműködés is kialakult. A leglényegesebb területeken – így az úrvacsora asztalközösségekben és az egyházi szolgálatok kölcsönös elismerésében – azonban alig jutottunk előre. Különösen lehangelőnek látja a helyzetet éppen a „legkatolikusabb kontinensen”, Latin-Amerikában. Ott erős túlsúlyuk miatt a katolikus egyházi vezetők kevés kivétellel elzárkóznak mindenfajta ökumenikus közeledés elől. Pedig – vallja Raiser főtitkár – a keresztyénységnek csak akkor lesz igazán jövője a következő években, ha az egyházak végre az egysé-

útjára lépnek: elismerik egymást Krisztus egy-egyháza, az *Una Sancta* egyenrangú tagjainak, testvéreknek a hitben, az Őrszent asztalánál és a közös szolgálatban.

A másik nagy ökumenikus kihívás – erre is Latin-Amerika figyelmeztet a legerősebben – a *történelmi egyházak és az evangélikális, karizmatikus és fundamentalista egyházi mozgalmak viszonyának alakulása a jövőben*. Latin-Amerikában ma az igazán dinamikus és növekvő közösségek a pünkösdisták egyházak, a karizmatikus és fundamentalista közösségek. *A történelmi egyházaknak sok mindenben meg kell újulniuk bibliai gyökereikből és reformációi örökségükből, ha állni akarják majd az új évezredben ezeknek a rohamosan terjedő, dinamikus fejlődő közösségeknek a kihívását, főleg a világ elszegényedő tömegei között.*

A harmadik, súlyos kihívás ma a történelmi egyházak és az ökumenikus világmozgalom számára – ezt a Latin-Amerikai Egyháztanács januári, Chilében tartott nagygyűlésén is erősen hangsúlyozta – az a *világszerte erősödő irányzat az egyházakban, amely az egyház megújulását szinte kizárólag a lelki életre, a spiritualitás belső világára kívánja leszűkíteni. A szenvedő százmilliók iránti társadalmi és globális szociális elkötelezettséget, cselekvést pedig az állam és a társadalom feladatának tekinti*. Ez az irányzat – mondta – elsősorban a karizmatikus és fundamentalista mozgalmakban jelentkezik. Ezek „éles választóvonalat húznak a lelki élet, a spirituális megújulás, és a „külső világ”, a társadalom súlyos gondjai közé”. De sok esetben *lemondanak még a keresztyén egység keresésének ökumenikus elkötelezettségéről is a szűkebb, belső „lelki közösség” érdekében.*

Beszélgetésünk végén még arról szólt: az egyházak vezetőinek és teológusainak az utóbbi évtizedekben történt öröndetes közeledése mellett a *jövőben nagyobb hangsúlyt kell tennünk a gyülekezetek, a „bázis” szintjén is az ökumenikus közeledés erősítésére*. Ennek sok öröndetes jelét látja ma a világ egyházaiban.

*

DR. GÜNTHER GASSMANN, az Egyházak Világtanácsának távozó teológiai igazgatója

nemrég búcsúzott el sokéves genfi szolgálatától. Vele így már személyesen nem találkozhattunk. De éppen akkor jelent meg egy igen érdekes nyilatkoza-

ta legfontosabb genfi ökumenikus tapasztalatairól, amelyekről – úgy érzem – röviden itt is szólnom kell.

Tízéves igazgatói szolgálatának legnagyobb részét a híres Limai Egységirat (Baptism, Eucharist and Ministry – BEM Document, 1982) világméretű kiértékelése, 150 tagegyház teológiai állásfoglalása és ennek földolgozása jelentette.

Gassmann a közeljövőben nem vár lényeges teológiai közeledést a három fő egyházcsalád – ortodoxia, katolicizmus és protestantizmus között. A legközelebbi tíz év során azonban – átmeneti megoldásként – már *elérhetőnek tartja a kölcsönös „ökumenikus vendégül látást” (ecumenical hospitality) az úrvacsorában a protestánsok és római katolikusok között*. De még a „leghaladóbb pápától” sem várható a közeljövőben a nők papi ordinációjának elismerése. Előbb tartja lehetségesnek a házasságban élő papok szolgálatának elfogadását a római katolikus egyházban.

Végül sürgős ökumenikus teológiai feladatnak tartja egy *közös ökumenikus teológiai etika alapjainak* kidolgozását az egyházak között.

*

JEAN FISCHER, az Európai Egyházak Konferenciája főtitkára

az Ökumenikus Centrumnak abban a szárnyában fogadott, ahol a hetvenes évek második felében magam is öt esztendő-töltöttem el az Európai Egyházak Konferenciája teológiai osztályának és 120 tagegyháza közötti teológiai közeledésnek a szervezésével.

Jean Fischer az egyetlen a négy genfi főtitkár között, aki nem lelkész vagy teológus, hanem mérnöki végzettsége van. De az egyik legaktívabb világi vezetője volt már azelőtt is a Svájci Református Egyházszövetségnek, majd az Egyházak Világtanácsának. Kilenc év óta irányítja igen aktívan az „európai ökumené” szervezetét. Több órás beszélgetésünk – a közös genfi szolgálat emlékeinek visszaidézése után – *négy fő téma* körül alakult ki.

Az első terület az a meglepően jó viszony volt, amelyet a *római katolikus egyházzal* éppen ezen az egyháziilag annyira megosztott kontinensen sikerült kialakítani. Két évtized óta az EEK legfontosabb „ökumenikus partnere” az Európai Római Katolikus Püspöki Konferenciák Tanácsa (CCEE). A két európai szervezetnek már régóta működik egy Egyesült Bizottsága (Joint Com-

mittee), mindkét részről neves egyházi vezetőkkel és teológusokkal. Ez rendszeresen találkozik és megvitatta a közös problémákat, keresi a közös állásfoglalások lehetőségeit európai kérdésekben, jelenleg például – mondta a főtitkár – Európa „reevangelizálása” kérdésében is. Ismertek a két egyházi szervezetnek csaknem tíz éve tartott „egyházi csúcstalálkozó” Európa valamennyi egyházának vezetői között. És most készítik majd elő Assisiban a II. Ökumenikus Európai Nagygyűlést az 1997. esztendőre. Jean Fischer véleménye szerint ez az EEK egyik legígéretesebb ökumenikus szolgálata ma, az európai ökumenikus légkör javításában.

A második fontos témánk az *ortodox egyházak szerepe* volt az EEK munkájában. Az EEK az egyetlen kontinentális ökumenikus szervezet, amelyben a protestáns és az ortodox egyházak közel egyenlő lélekszámmal vannak jelen. Külön is nagy jelentősége van annak, hogy II. Alexy pátriárka hosszú időn át alelnöke, majd elnöke volt az európai ökumenikus szervezetnek és máig is szívügye az ortodox–protestáns együttműködés. Jean Fischer szerint Európa ortodox egyházainak ma két fő problémája van ökumenikus viszonylatban: az éles ortodox–görög–katolikus feszültség Kelet-Európában és a prozelitizmus, az „erőszakos” nyugati evangélikális magatartás, a keleti ortodox egyházakkal szemben. Itt érez ma jelentős feladatokat az Európai Egyházak Konferenciája az egyházak közötti feszültségek oldásában.

Következő témakörünk az 1975-ben megindult *ökumenikus teológiai együttműködés* jelentősége volt. Utánam egy lipcei evangélikus és két román ortodox teológiai professzor volt felelős ezért a munkaterületért. Mint Jean Fischer, de *dr. Viorel Jonita*, ennek a területnek a mai, Erdélyből származó román irányítója is elmondta, az EEK teológiai munkájában, konzultációkon és publikációkban főleg két kérdéssel foglalkoznak: a rohamosan növekvő európai szekularizmus és a vele szorosan összefüggő európai „re-evangelizáció” gyökereivel és a lehetséges egyházi együttműködéssel ezen a fontos területen.

A negyedik – ma talán a leginkább előtérben álló – téma az EEK-ban – *az egyházak szerepe Európa egységének és békéjének szolgálatában*, kiemelten az *emberi jogok* területén. Ennek a munkaterületnek a közvetlen felelőse ma *Rüdiger Noll* német evangélikus lelkész,

aki most ismerkedik új munkakörével. Jean Fischert elsősorban az EEK és a jugoszláv polgárháború felől kérdeztem. Meglehetősen visszafogottan nyilatkozott. A szembenálló felek az egyházak minden békítő fáradozása ellenére sem mozdulnak el a saját álláspontjukról; így ez a véres tragédia még hosszú évekig elhúzódhat. „Nekünk azonban fáradozhatatlanul folytatnunk kell egyfelől a békítés, a kiengesztelés evangéliumi szolgálatát, másfelől a sebesültek, az éhezők és az otthontalanok között végzett ke-

resztyén segítő szolgálatot” – mondta. Külön kiemelte és megköszönte azt a nagy szolgálatot, amit évek óta a magyar tagegyházak végeznek – a többi egyház számára is példamutatóan – Európának ebben a vérző részében.

*

A genfi négy főtítkárral folytatott beszélgetések a sok új információ mellett az Ökumené életéről egyet különösképpen nyilvánvalóvá tettek: két út áll

előttünk. Vagy bezárkózunk a magunk egyházi gondjai közé és megelégszünk a saját egyházi identitásunk ápolásával. Vagy járjuk tovább a keresztyén egységért való fáradozást, a közös bizonyágtétel és szeretet-szolgálat küzdelmes, sok kudarcot is járó, de egyedül jézusi útját. A választ erre minden egyháznak és minden keresztyénnek Isten előtt napenként meg kell adnia! Mert valóban ettől függ egyházaink és az ökumenikus világmozgalom jövője Krisztus után a harmadik évezredben.

N. GY.

AZ ÖKUMENÉ MAGYAR ELŐFUTÁRA

Dr. Pröhle Károly: A keresztyén egység gondolata című írását (eredetileg dékáni székfoglalóját 1937-ből) hoztuk a család jóvoltából a Lelkipásztor 1995/4. számában (131 kk). Többen kérdezték azóta, hogy miért éppen ezt az írást adtuk közre a 120. éves születési évforduló alkalmából. Erre a kérdésre próbálok röviden válaszolni. Azóta megkaptam az Isten-tiszteleti beszéd című, 1944. október 1-jén elhangzott ígéhirdetését, amit még Sopronban én is hallhattam. Köszönet a családnak. – Az Evangélikus Élet című újságunkban is megemlékezés történt az évfordulóról. Szívesen felelek a feltett kérdésre, úgyis, mint akihez közel állt az 1944-ben már idős professzor, akit egykor Rábaboghoszlón, Sárvár filiájában dédapám, néhai Hafenschér Károly lelkész kereszttelt, s aki Sopronba kerülésekor ezt így említette meg: „Fiam, majdnem rokonok vagyunk...” Röviden: Pröhle Károly volt, aki a soproni fakultáson az ökumenéről beszélt, mint Podmaniczky Pál a misszióról, Jánossy Lajos a skandinávokról, Deák János a finnekről, úgy ő a kialakulóban lévő Egyházak Világtanácsa mindkét gyökeréről, még hozzá tapasztalat alapján, hiszen részt vett világkonferenciákon...

Felhívom a figyelmet az 1930-ban megjelent Emlékkönyvre (Sopron) *Hitvallás és Tudomány* címen – az Ágostai Hitvallás 400 éves évfordulója alkalmából – s benne az akkori tanárok írásaira. Az első cikk Pröhle Károly ma is aktuális cikke: *Keresztyénység és Protestantizmus az Ágostai Hitvallásban* (47. kk). Amit az evan-

gélikus egyház szerepéről, mint Krisztus-központú, iránytmutató felekezetről mond a keresztyén egység vonatkozásában, azt ma is megismételhetnénk! Érdemes lenne akár reprintben hozni (ahogyan ezt református testvéreink Ravasz L. vagy Makkai S. egy-egy írásával megteszik). *Credo et fac quod vis* (Higgy és tégy, amint akarsz) transzponálja az egykor Ágoston-féle formulát lutheránussá – Pröhle Károly.

Előadásai csakúgy, mint későbbi könyvben megjelent dogmatikája (A Hit Világa 54 és 296 o.) nyitogatta szemünket, hogy túllássunk a még mainál is jelentősebbnek tartott német evangélikus egyház és teológia határán. Ő angol nyelven publikáló szerzőket is idézett. Nem a német teológia leértékelése, hanem egy bizonyos értelemben vett világperspektíva nyújtása volt a szándéka. Különben ő volt az egyik professzor, aki aláírta ajánlásomat 1947-ben az alakulóban lévő Egyházak Világtanácsa ösztöndíjára (Két professzor és egy nyelvtanár ajánlása volt szükséges.) Ő javasolta a témát is: Korunk krízise keresztyén etikai szempontból.

Az általam szerkesztett *50 éves az Ökumenikus Tanács Magyarországon* kiadvány (Bp. 1993) lapjain többször is történik utalás Pröhle Károly ökumenikus szerepére (pl. Czeglédy Sándor és Benczur László írásában.) Magam részéről hálás vagyok az „érett eszű bölcsnek”, ahogyan kedves professzorunkat neveztek magunk között, hogy felkeltette érdeklődésemet a világkeresztyénség, közelebbről az ökumenikus mozgalom iránt.

HK.

Megjelent magyarul

Christoph Klein: Fény az út végén
című könyve

A nagyszzebeni (Sibiu-Herrmannstadt) erdélyi szász püspök német nyelvterületen már jólismert könyve, eredeti címén: *Am Ende der Licht* (Wuppertal-Kassel. 1991) kapható Sajtóosztályunkon 380 Ft-os áron. A 164 oldalas könyvet Thiering Etelka tanárnő fordította, lektorálta dr. Hafenschér Károlyné, a borítóterv Mezősiné, Tóth Ágota munkája.

A könyv a püspök felesége, Marlene haláláról szól, halálra való közös készülésükről. Megrendítő írás, a szerető hitvesnek, a lelkipásztornak éppenúgy bizonyágtétele, mint az elköltözöttnek tudatos küzdelme, a kérlelhetetlen tény hitbe elfogadása s az agonia közbeni szolgálata. Az emberileg gyógyíthatatlan beteg mély hite és példátlan nemcsak a család számára volt világító fáklya a halál ellen vívott harcban és a halálba vivő út elfogadásában, hanem a szélesebb egyházi nyilvánosság számára is. Magyaroknál akik talán jobban ismerjük az erdélyi viszonyokat, meg az egyházi körülményeket is, mint a németországi németek, a háttérrel és a környezet leírása is érdekes. – *Szép könyv, realitás és építő.* Valóságghú a bonhofferi értelemben: Kleinék számára Isten jelenléte éppenolyan valóság, mint az élet és halál kérlelhetetlen valósága. A hitében erős lelkész feleség és a szerető férj a családban Jézus Krisztus hűséges szolgálatáért bizonyul.

– Lelkészcsaládokban feltétlenül olvasható könyv ez.

EGYHÁZI VILÁGHÍRADÓ

– 1995. március –

EGYHÁZAK VILÁGTANÁCSA

Március elején Koppenhágában nyílt meg 185 ország vezetőinek és hivatalos delegátusainak, valamint az egyházi világszervezeteknek, az egyházaknak és több mint kétezer társadalmi szervezetnek a részvételével a *mai világ legsúlyosabb szociális problémáival foglalkozó ENSZ-világkonferencia*. Határozatok születtek arról, hogy a fejlett ipari országok fokozzák a világ szegény „kétharmadának” támogatását; a fejlődő országok kiadásai 20 százalékát szociális célokra fordítsák; tiltsák meg világszerte a gyermekmunkát, közösen forduljanak szembe a növekvő munkanélküliséggel és a nők egyenlő munkabért kapjanak a férfakkal. A hivatalos világkonferenciával párhuzamosan tartott „alternatív tanácskozás” elsősorban a fejlődő, szegény országok mérhetetlen adósságainak teljes elengedését követelte és élesen kritizálta a hivatalos konferencia határozatait.

A megnyitás napján tartott ökumenikus istentiszteleten, a koppenhágai evangélikus domban dr. Ishmael Noko, a Lutheránus Világszövetség főtitkára hirdette az ígét az ötezer ember csodálatos jézusi megvendégeléséről. Dr. Konrad Raiser, az Egyházak Világtanácsa főtitkára, a szegénység elleni sokoldalú, áldozatos küzdelemre, új munkahelyek teremtésére, a legszegényebb országok súlyos adósságainak elengedésére és teremtett világunk védelmére hívta föl a világ nemzeteit, kormányait és a keresztyéneket mindent a világon.

lwi de–ev inf

*

Ökumenikus híradónk – más fontos hírek mellett – első helyen a *koppenhágai „szociális világ-csúcstalálkozóval”* és annak egyházi vonatkozásaival foglalkozik. A riói ökológiai, majd a kairói túlnépesedési ENSZ-világkonferenciák után március elején Koppenhágában a világ társadalmait gyötrő, súlyos szociális problémák miatt találkoztak a világ vezetői és tudósai. De alig ért véget ez a nagy konferencia, március végén Berlinben máris kezdetét vette egy újabb „világcsúcs”, ezúttal a Föld légkörének mérgezése és globális fölmelegedés fenyegető veszedelmei ügyében. Ezek a világméretű „krízis-tanácskozások” valóban riasztó jelek világunk mai állapotáról!

Az ENSZ-világkonferenciák éles kritikája és sok kudarca ellenére az egyházak mégsem hátríthatják el maguktól a felelősséget a százmilliók életét, jövőnkét fenyegető súlyos kérdésekben. Mert a lelki megtérésnek, a keresztyén spiritualitásnak nemcsak személyes életünkben, hanem ezeknek a közös veszedelmeknek, az ellenük való küzdelemnek a fővállalásába is meg kell mutatkoznia. Imádságainkban éppúgy, mint a keresztyén szeretet és életfolytatás mindennapi cselekedeteiben. A saját társadalmunkban is, és az egyházak világméretű, ilyen szolgálatában való részvételünkben is.

A világ legtöbbet szenvedő részéből, Afrikából érkező legújabb hírek (Burundi, Libéria, Szudán, Szomália) is ébresszék felelősségünket és imádságainkat, áldozatvállalásunkat a szenvedő testvérekért körülöttünk, a közelben és a távolban!

(A híryanag lezárása: március 31.)

Az Egyházak Világtanácsa főtitkára, dr. Konrad Raiser április 4. és 6. közötti első hivatalos látogatásán a Vatikánban találkozik II. János Pál pápával. A találkozás célja az EVT közleménye szerint az, hogy „erősítsék és elmélyítsék a közöttük már több mint 30 éve meglévő, szoros kapcsolatokat”.

ev inf

LUTHERÁNUS VILÁGSZÖVETSÉG

Az Egyesült Nemzetek Szervezete a legközelebbi tíz évre a fejlődésükben visszahagyott, őslakos népfajok sorsát tette meg fő témává a világ érintett országaiban. A dél- és észak-amerikai indiánok, az eszkimók, az ázsiai és ausztráliai őslakók és a többi, létében veszélyeztetett ősi népfaj sorsa eddig is szívügye volt az egyházaknak és nem-

zetközi szervezeteiknek. Az ENSZ-felhívás ebben az ügyben most világszerte fokozott figyelmet kíván a keresztyénektől is, mindenütt a világon.

A Lutheránus Világszövetség ezidei programjában már két olyan nemzetközi konferencia is szerepel, amely ezzel a világ-kérdéssel foglalkozik. Májusban az *ázsiai evangélikus egyházak* a Fülöp-szigeteken tartanak – együtt az ázsiai őslakos népfajok képviselőivel – közös tanácskozást az egyházak idevonatkozó szolgálatáról. A *latin-amerikai tagegyházak* pedig október elején Bolíviában vitatják majd meg, mit tehetnek e földrész pusztuló indián őslakosságának megmentéséért, kultúrájuk, ősi tradícióik megőrzéséért és fejlődésük segítéséért.

lwi d e

*

A Világszövetség sajtószolgálatára közli dr. Gottfried

Mireau beszámolóját a *Budapest Deák téri Evangélikus Gimnáziumról* „Tradíció – európai kitekintéssel” címen. Megemlékezik az egyházi iskolák négy száz éves szolgálatáról Magyarországon, a Deák téri iskola változatos, nehéz sorsáról a múlt század elejétől fogva, csaknem félévszázados elvételéről és az újonnan megnyílt intézmény mai reménységeiről és gondjairól. Szól a Budapest szívében lévő intézmény mai kapcsolatairól is, egyfelől két bajor iskolával, másfelől a pozsonyi angol nyelvű szlovák evangélikus gimnáziummal. „Németül és angolul fognak beszélni egymással az iskolák tanárai és diákjai; európaibb módon nem is kezdődhetne el kapcsolatuk” – írja a beszámoló.

lwi d

REFORMÁTUS VILÁGSZÖVETSÉG

A RVSZ nemzetközi sajtótudósító folyóiratának márciusi száma hírt ad a Debrecenben megrendezendő református *világggyűlés* legújabb eseményeiről, köztük a genfi központ három vezető munkatársának februári látogatásáról. A delegáció dr. Hegedűs Lóránt és dr. Kocsis Elemér püspökökkel találkozott és vitatta meg a közeljövő előkészítő feladatait. A RVSZ genfi küldöttei kifejezték meggyőződésüket, hogy „Debrecen megfelelő és vonzó helyszín lesz a Református Világszövetség legközelebbi nagygyűlése számára”.

WARC – Update

VATIKÁN

Nagy várakozás előzte

meg a legújabb pápai enciklika, az „Evangelium vitae” közzétételét az élet védelméről és az ezzel összefüggő mai sokat vitatott etikai kérdésekről. Tartalmára még visszatérünk.

Két jelentős ökumenikus találkozás szerepel a Vatikán ezidei programján. Dr. Konrad Raiser, az EVT főtitkára a tervek szerint április 4–6. között keresi föl első ízben II. János Pál pápát a Vatikánban. Június végén pedig I. Bartolomeus konstantinápolyi ortodox pátriárkát fogadja a pápa, az ortodox világ rangelső vezetőjét. A két ökumenikus jelentőségű látogatással kapcsolatban új hivatalos vatikáni dokumentum közzététele is várható Húsvét táján, a mai ökumenikus kérdésekről.

Meggyengült egészségi állapota ellenére II. János Pál pápa ezidén még öt hivatalos külföldi utat tervez. Év eleji ázsiai és ausztráliai körútja után májusban Csehországot, júniusban Belgiumot, júliusban Szlovákiát kívánja fölkeresni. Szeptemberi afrikai körútja alkalmából történelmi jelentőségű látogatást tervez a Dél-afrikai Köztársaságban. Novemberben pedig New York szerepel útiprogramján.

Md – Bensheim

NÉMETORSZÁG

A Berlinben összehívott „klíma-világcsúc” előtt a Német Protestáns Egyházszövetség (EKD) újabb jelentős teológiai-tudományos dokumentumot tett közzé és küldött meg az ENSZ-világkonferencia résztvevőinek ezen a címen: „A veszélyeztetett klíma – Felelősségünk Isten teremtett világáért”. Az irat arra figyelmezteti a világ kormányait, hogy Földünk éghajlatának fokozatos fölmelegedése – főleg a fejlett ipari országok légkörméregzése, széndioxid kibocsátása miatt – beláthatatlan katasztrófákkal, a világtengerek

áradásával, az emberiség egy részének pusztulásával fenyegeti világunkat. A keresztyének Isten előtt külön is felelősek a teremtett világ megőrzéséért (Gen 2,15), utódaink jövőjéért. Az egyházaknak ezért tanítással, megfelelő életmóddal, környezetünk védelmével aktívan részt kell venniük ebben a küzdelemben – írja az EKD irata.

ev inf

*

Évek óta 1992-ben nőtt első ízben az istentiszteleten résztvevők száma a német reformációi egyházakban, a „régii tartományokban” – közli az EKD. Az említett esztendőben vasárnaponként átlagosan 1,2 millió volt az ünnepi istentisztelet látogatóinak a száma, ami azonban az egyháztagok számának csupán 5 százaléka.

LM

DÁNIA

A „Danchurchaid” (Dán Egyházi Segély) februárban följelentést tett a hatóságnál Allan Boesak ismert volt dél-afrikai egyházi vezető és a „Béke és Igazságosság Alapítvány” ellen, a dán és más egyházi segélyszervezetek által egyházi segítő célokra gyűjtött adományok – több mint 700 ezer dollár – hűtlen kezelése miatt. Boesak azzal védekezett, hogy az eltulajdonítást az általa vezetett Alapítvány jogi tanácsadó testülete követte el, de egyidejűleg lemondott ENSZ-nagyköveti jelöléséről. Több neves református teológus és vezető azóta lemondott a Boesak neve által fémjelzett alapítványban viselt tisztségéről.

lwi d e

CSEHORSZÁG

A volt Csehszlovákiában a Szlovákiai Evangélikus

Egyház mellett önálló volt a Sziléziai Evangélikus Egyház is Csehország területén, csaknem 50 ezer gyülekezeti taggal. Az önállóvá lett Csehországban 1991 elején a Sziléziai Evangélikus Egyház zsinati tagjainak többsége Vilém Stonawski püspök helyére Vladislav Volny választotta meg új püspökévé. Stonawski hívei tiltakoztak a választás ellen és nem vettek részt a zsinaton. A két tábor között 1991 óta folytak a békítő tárgyalások, de ezek nem vezettek eredményre. Végül is, ez év elején Stonawski hívei két lelkész és egy lelkész vezetőjével kimondták elszakadásukat a Sziléziai Evangélikus Egyháztól és önálló, új egyházzá alakultak. Csehországban ezért most – a Prága központtal megalakult szlovák diaszpóra-egyházzal együtt – három önálló evangélikus egyház él egymás mellett.

lwi d e – LD

AMERIKAI EGYESÜLT ÁLLAMOK

Dr. Billy Graham, a világszerte ismert amerikai evangélizátor március 16-án Puerto-Rico fővárosában kezdte meg saját kijelentése szerint „a keresztyenség történetének legnagyobb evangélizáló hadjáratát.” A 76 éves ígéhirdető ezt a „világevangelizációt” jelölte meg félévszázados szolgálata csúcspontjaként. A háromnapos eseményt 185 ország televízió-állomásai közvetítették, 117 tolmács és több százezer önkéntes gyülekezeti munkás segítségével.

„A technológia forradalma a világot globális faluvá tette. Az egyháznak ezt a technikát arra kell fölhasználnia, hogy a káosz, a lelki megüresedés és a kétségbeesés közepette az egész világnak hirdesse: Jézus Krisztusban van a reménységünk” – mondta Billy Graham megnyitó ígéhirdetésében.

ev inf

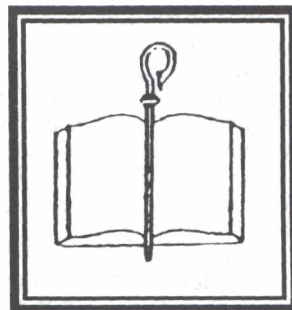
Afrika elsőnek függetlené vált országában (1847), a Libériai Köztársaságban hosszú évek óta folyik a fekete kontinens egyik legvéresebb polgárháborúja. Jelenleg hét fegyveres katonai csoport küzd egymással a hatalomért. Samuel Doe vezetésével 1980-ban a hadsereg altisztjei véres forradalomban döntötték meg Tolbert elnök amerika-barát kormányát. Kisebbségi megszakításokkal azóta folyik a véres küzdelem a törzsi és katonai csoportok közt a végleges győzelemért.

A legutóbbi hónapok megrázó híradásából értesült újra a harcok föllángolásáról a világgözelemény. A fővárosban, Monroviában nagyon sok polgári személy halt meg, köztük nagy számmal gyermekek is. Több mint 50 polgári személy meggyilkolásáról érkeztek hírek a vidéki Phoebe ökumenikus egyházi kórházából is, ahol a múlt ősz óta mintegy 7 ezer menekült is oltalmat talált. Az áldozatok közt volt több ápolónővér és egy evangélikus lelkész is. Egy szemtanú leírása szerint „a háztető hasadékan át láttam, hogyan ölték halomra a katonák az embereket a kórházban. Mindenfelől gépfegyverroppogás és kiáltások hallatszóttak. Amikor előjöttem rejtékhelyemről, mindenfelé halottak hevertek. Köztük volt Jerome Roberts, a Szent Lukács Kórház evangélikus lelkésze is.”

Az őszi harcok alatt a Lutheránus Világsegély egyházi és világi munkatársainak is menekülniük kellett egy időre, de ma újra 150 orvos és ápoló személyzet végzi nehéz szolgálatát a sebesültek, betegek, az éhezők és a menekültek között a meggyötört országban, a 15 éve tartó polgárháborúban.

lwi d e

Lelkész-szemmel

NÉHÁNY KÖNYV, amit minden kollégának ajánlhatok

Eddig csak német és amerikai (Stuttgarter Biblisches Nachschlagewerk és The Gospels – A Synoptici Presentation Joh. Ylvisaker, az előbbi a három szinoptikus az utóbbi a négy evangélium szövegét hozza) *Szinopszisom volt*, most már a Magyar Bibliatársulat jóvoltából (Kálvin kiadó 1994) magyar szöveg is lehet a kezemben. Történelmi pillanat ez a magyar Bibliakiadások történelmében! János evangéliuma bevonása is mesterien sikerült. A gondolati és eseménypárhuzamok egyaránt hasznosak. Tulajdonképpen két részre osztható könyv. A második rész olyan táblázat-sorozat, amit az Utószó után érdemes alaposan végig tanulmányozni, mert megkönnyíti az első rész használatát.

Egy svéd egyházi anekdota szerint a nagycsoportos gyermekbibliaórás kislány karácsony előtt levelet ír Jézusnak: „Drága Jézusom! küldj karácsonyra új könyvet, mert a régit már kiolvastuk...” Most ilyen könyv került a kezünkbe. Már eddig is sok öröömöm telt benne. Lelkészeknek nélkülözhetetlen!

Ifj. Fekete Károly: *Jakab apostol leveleinek magyarázata* (Bp. 1994) A fiatal debreceni hittudós dicséretre méltó munkát ad a kezünkbe. Groó Gyula Jakab kommentárja kifogyván, nem volt a csak magyarul olvasó lelkész-kollégáknak segítsége e sokat vitatott könyvhöz. Mi evangélikus lelkész-olvasók sem lehetünk olyan fundamentalista lutheránusok, hogy előítéllettel vegyük kézbe Jakab levelét. Már a múlt században Sören Kierkegaard is megértette, hogy éppen a quietizmusra hajlamos lutheranizmus számára nagyon fontos könyv ez az irat. A „petyhüdt, megfáradt evangélikusság” számára ébresztő ez az újszövetségi bizonyosságtétel! Ifj. Fekete Károly nagy olvasottsággal és biztos kézzel vezeti az érdeklődőt. A 185 irodalmi utalás mutatja, hogy szakértő írásmagyarázóra bízunk magunkat.

*
C. G. Jung: *A lélektani típusok Bp. 1994.* Dr. Bodrog Miklós fordítása és jegyzeteket is a most harmadik kiadásban megjelent, teológusoknak is jó eligazítást nyújtó könyvhöz. Az extravertált és az introvertált típus kitűnő megkülönböztetése számomra még sohasem volt ilyen világos. A látnoki tudósnak nevezett Jung – ma hazánkban is sokat idézett pszichiáter professzor – iránt világszerte nő az érdeklődés. Különösen érdekes volt nekem az *álomról* írt Freudtól egészen eltérő értelmezése. Az eredetileg 1984-ben publikált könyv nem könnyű, de hasznos olvasmány.

*
Martin Buber: *Én és Te; Bp. 1994.* Az 1923 óta ismert könyv most olvasható először magyarul Bíró Dániel fordításában. A német és zsidó kultúrát egyaránt ismerő Buber többször átdolgozta híres könyvecskéjét – az első és utolsó változat között vagy négy évtized telt el. Bubertől sokat tanultunk, a filozófus, teológus, aktív kegyes hasszid ivadék nemcsak Karl Heimnek jelentett sokat, hanem az egész európai teológiai, filozófiai gondolkodásnak. Buber, aki *Jézust a legnagyobb Testvérének* nevezte, íme most már magyarul is olvasható. Buberről 1966-ban tartottam előadást a Deák téren, akkor már egy éve halott volt. Most 3 évtized után nagy öröm volt újra olvasni őt és méghozzá magyarul!

*
Luther Márton: *Bűnbánat, keresztség, úrvacsora* (Három sermo a szentségekről 1519) A Magyarországi Luther Szövetség kiadása Bp. 1994. 44 old.

Öröndetesnek tartom, hogy a Magyar Luther füzetek sorában a 4. is megjelent. Luther ún. korai időszakából való tkp. tanító prédikációk. Ifj. Fabiny Tibor sorozatszerkesztő hozzáértéssel és ügyszeretettel írt bevezetést a füzet-

hez, amelyben ajánlja a 475 évvel ezelőtt elmondott prédikációkat magyar fordításban a mai olvasóknak, elmélyülni, tanulni, tájékozódni akaró érdeklődőknek. Az 1519 végén megjelent wittenbergi kiadás egy része egykor latin fordításban is ismert...

Néhány megjegyzés: A fordítás nem egy személy munkája: néhai Kozma Éva Mária, Gáncs Aladár, Muntag Andor, néhai Wiczián Dezső évtizedekkel ezelőtt készült írása. Bennem reményt kelt, hogy bizonyára még sok ilyen rejtett kincs van kollégák vagy hozzátartozók fiókjában! – A Luther sermókhoz kedves, meleghangú és saját teológiai álláspontját megvilágító előszót írt Gáncs Aladár ny. lelkész. Kiáll azért a felfogásért, hogy Luther saját írásai segítenek leginkább reformátorunk megértésében. A fiatal Luther tanítói prédikációiból hiányzik a későbbi vehemens harci szellem és elsősorban meg akarja magyarázni, mit is jelentenek a szentségek teológiailag... Külön érdekessége a hármastémájú kis sorozatnak, hogy a *Bűnbánat* szentségéről („Sakrament der pusz” = Busse) még szinte természetes módon szól a szentségek között s két szentségre való korlátozás csak későbbi megfontolás. Az én olvasatomban a 22 pontból álló, Krisztus valóságos szent testének sacramentumáról szóló szakasz a legkönnyebben követhető (Wiczián Dezső gördülékeny fordítása)... Lelkészeknek és nem lelkészeknek egyaránt ajánlom ezt az értékes kiadványt tanulmányozásra. Luther írásai mindig túlmutatnak önmagukon és a Szentíráshoz, s annak szívéhez, Jézus Krisztushoz vezetnek. Köszönet illeti a Magyar Luther füzetek kiadóját, szerkesztőjét és fordítóit.

*
Nagyhéten olvastam *Francois Bovon* Jézus utolsó napjai című könyvecskéjét (Fordította Miss Zoltán – A Budapesti Református Teológiai Akadémia Biblia

és Judaisztikai Kutatócsoportjának 3. kötete. – 1993. 72 lap).

Nem hitmélyítő traktátus, nem is prédikációs előkészítő, hanem a *történeti kutatások rövid foglalata*. Megpróbálja objektív módon a passió eseményeit tárgyalni. Erőssége, hogy a bibliai locusokkal együtt ókori szerzőket éppen úgy idéz (Flavius, Philo, Cicero, Tacitus, Livius), mint a zsidó és keresztény irodalom jeleseit. A Missnából, Talmudból éppen úgy találunk idézeteket vagy utalásokat, mint a Pilatus aktákból, Eusebiustól, Péter evangéliumából. Külön öröm, hogy már „megemészített” és reflektált állapotban értesülhetünk Visscher, Bammel, Colin, Benoit véleményéről. Az egész kis mű tkp. előkészíti a teológus munkáját azzal, hogy történeti, szociológiai, pszichológiai összefüggéseket dolgoz fel. Akinek kezébe kerül, velem együtt, haszonnal forgathatja a tömör, református nyelvet beszélő kis kiadványt.

*

Heinz Zahrnt: *Mutmassungen über Gott* – Die theologische Summe meines Lebens (München 1994). Aki szereti Zahrntot és szívesen forgat könnyed stílusban írt és mégis mély és alapos teológiai munkát, ezt a könyvet el kell olvasnia! A *nyolcvan éves szerző* – talán különösen is a mi nemzedékünk számára – olyan olvasmányosan ír, mintha regényt adna kezünkbe. Ez a „életrajz” a 20. sz. teológiai története is, legalábbis az európai kontinensen. Végigjárja azt az utat, amit a kultúrprotestáns teológiától a reformátori teológián át a mai pluriform teológiáig megjárt Zahrnt. Aki ismeri a *Die Sache mit Gott*, a *Geistes Gegenwart*, a *Gotteswende*, a *Jesus aus Nazareth*, a – *Wie kann Gott das zulassen?* kötetet és a többi, ami Zahrnt írásaként élénk került, az nem teheti meg, hogy ezt a könyvet kihagyja. A „*der grosse alte Mann der protestantischen Theologie*” könyve ma „*muss*” könyv, nem szabad kihagyni. Még lehet, hogy visszatérünk rá, ez a néhány sor csak figyelemfelkeltő.

*

A *Bonhoeffer*ről szóló munkák könyvtárnyi gazdagságából most csak két könyvet emelek ki s ajánlok kollégáknak: egyiket majd 10 éve adták ki, a másik az 50 éves halálévforduló kapcsán jelent meg. *Dietrich Bonhoeffer – Bilder aus seinem Leben* (Chr Kaiser – München 1986). A 240 oldalas *képeskönyv felnőtteknek* páratlan módon és alapossággal tárja eléink Bonhoeffer életét, a család életétől kezdve, kora ifjúságán át minden jelentős életállomást dokumentálva, eredeti dokumentumokkal, nemcsak fényképekkel illusztrálva (pl. B. útlevele náci pecséttel ellátva, kiutazási engedélyei, halálós ítélete, kivégzési parancsa stb. soha nem látott

okmányok!). Egy valóságos, mítoszoktól mentes élet bontakozik ki előttünk és éppen ebben, emberségében tudjuk jobban értékelni ezt a páratlan teológiai, egyházi, egyházpolitikai egyéniséget.

*

A másik könyv: *Bruder Bonhoeffer – Wolf Dieter Zimmermann* írása Wichern-Verlag, Berlin 1995. – *Einblicke in ein hoffnungsvolles Leben*. A berlini teológus és a Hitvalló Egyház teológiáján (Finkenwaldban) végzett szerző, az egykori tanítvány szemével látja és látatja Bonhoeffer sokféle ellentmondással, emberközelpben átlagemberként látszó alakját. A küzdelmes, belső és külső harccal járó élet karnyújtásnyi közelbe kerül. Az előbbi kötethez hasonlóan – amit Eberhardt Bethge, Renate Bethge és Christina Gremmler írásai alkotnak, Zimmermann is nem az ideált, a hithóst, a mindig magabiztos Bonhoeffert mutatja be, hanem a saját küzdelmeit vívó, mégis csapatmunkában dolgozó teológust. Az adatokkal is bőven ellátott, családi háttérrel bemutatott és hiteles életrajzi állomásokat tükröző írást ma mindenkinek el kell olvasnia, aki a valódi Bonhoeffert meg akarja ismerni és írásait (töredékeit is, kérdőjeleit is) jobban akarja érteni.

H. K.

Egy régi, egy új és egy régi-új könyvre szeretném felhívni a figyelmet.

A régi:

Laurence J. Peter-Raymond Hull: *A Peter-elv* (avagy „Miért fordulnak mindig rosszra a dolgok?” (Kossuth 1989)

Az általa megalapozott új „tudományág”, a *hierarchológia* professzora és egy újságíró alkotta szerzőpáros bevezeti az olvasót az alig megsejthető kollektív mélylélektan rejtelmeibe. A nagyon is hétköznapi megfigyeléseken alapuló felfedezés – ha nem lenne ilyen pengeéles revelációszerűen megfogalmazva – akár mindannyiunk közös „a priori” ismeretének volna mondható. „Légiónyi a hanyag és arcátlan közalkalmazottak száma: vannak magas rangú katonatisztek, akiknek a gyávasága meghazudtolja hősi szövegelésüket, és vannak kormányzók, akiket a velük született szolgálékűség megakadályoz az abba, hogy valóban kormányozzanak. Kellően tapasztaltak lévén, vállvonogatással intézzük el az erkölestelen lelkészt, a korrump bírót, a zavaros fejű ügyvédet, az analfabéta írórt és az angol nyelv tanárát, aki nem ismeri az angol helyesírást.” Mi áll hát a sarki dohányárudától a magas minisztériumokig unos-untalan tapasztalható bicskanyitogató szerencsétlenkedés hátterében? Íme a főtétel: *A hierarchiákban előbb utóbb mindenki felemelkedik a saját inkompetencia-szintjére*. Ebből pedig telje-

sen logikusan következik a második: idővel minden posztot olyan alkalmazott tölt be, aki feladatainak végrehajtására inkompetens.

A későbbiek során szó esik a „fellelébuktatás”-ról, ál-státuszok létesítéséről, a foglalkozási automatizmusról, azaz kóros szervilizmusról – mely a hierarchia számára éppenséggel nem jelent veszélyt, sőt – annál inkább az ún. szuper-kompetencia, azaz, ha valaki jobban ért a munkájához, és jobban végzi, mint szabad volna. Az inkompetencia-szint elérését Peter „végső pozícióként” aposztrofálja. Ezt a köznyelvben *sikernek*, vagy *karriernek* szokás nevezni. A szerzőpáros felsorolja a jellemző orvosi tüneteket – a szív-, gyomor-, emésztési- és alvásproblémákon keresztül az izomgörcsökhöz, fülszűrésig és a szexuális impotenciáig. A nem orvosi jelzések közül csupán egyet szeretnék kiemelni: *tabulatorikus gigantizmus* – azaz makacs ragaszkodás ahhoz, hogy az íróasztal nagyobb legyen, mint a munkatársaké, ráadásul – ez fontos! – ferdén álljon, ne a fallal párhuzamosan. A siker elkerülésének egyetlen módja az ún. *kreatív inkompetencia*. Ennek lényege, hogy az illető, ha megtalálta helyét, ahol hatékonyan tud dolgozni és jól is érzi magát, az előléptetést elkerülendő, a külvilág felé az inkompetencia jeleit mutatja. Lehet ez némileg deviáns viselkedés, látszólagos megbízhatatlanság vagy az előléptetésekkel szembeni nyílt elutasítás.

A mű befejező szakaszában kissé dagályos eszme-futtatást olvashatunk a Peter-elv egész emberiségre kiterjesztéséről, miszerint a „végső pozíció” elkerülése érdekében a látszólag kedvezőtlen megoldásokat kellene választanunk. A környezetszennyezés megfékezéséig kezdve az atomkatasztrófa elkerüléséig terjedő – jellegzetesen amerikai, azaz könnyedén drámai – gondolatSOR alapvetően evangéliumi ihletettségű.

*

Az új:

Teres Ágoston: *Biblia és Asztronómia* (Springer 1994).

A Norvégiában élő 64 éves jezsuita szerző nem csak a teológia és filozófia, hanem a matematika, fizika és csillagászat tudományában is otthon van. Sajátos tolmács-feladatra vállalkozik a természettudományok és a teológia között. Könyve első, terjedelmesebb szakaszában a Máté evangéliumában szereplő Jézus születését hírül adó – csillagról, és az azt követő mágusokról értekezik.

Azt a sokak által ismert feltételezést igyekszik több oldalról alátámasztani, miszerint a csodálatos égi jelenség nem más, mint a Szaturnusz és Jupiter Halak csillagképében történt ritka együttállása volt. Érdekes adalékokkal szolgál a mágusok személyével kapcsolatban is, akik a babiloni Marduk-szentély perzsa uralom idején is hivatalban maradt csilla-

gászai voltak, ha már nem is papi minőségben. Egy rövidebb dolgozat a modern kozmológia és a bibliai teremtéstörténet összeegyeztethetőségéről szól. Ebben egyebek közt ezt a fontos megállapítást teszi a szerző: „... a természettudomány egyik csúcspontján éppen az asztrofizikai kozmológia érte el azt a határvonalat, amely a fizika és a metafizika között húzódik. Innen pedig már át lehet látni a hittudomány területére, amely lényegében véve a Bibliában adott isteni kijelentések rendszeres feldolgozása és magyarázata.”

Külön erénye a könyvnek, hogy az – egyébként is néhol nehezen emészthető szöveget – nem terheli meg lábjegyzetekkel, hanem a számozott utalások egy-egy rövidebb tanulmányra vonatkoznak. A harminc jegyzet harminc önálló kis dolgozatot takar, melyek együttesen a tulajdonképpeni főszöveg terjedelmét teszik ki.

*

S végül a régi-új:

Éliás József: A következő lépés (Fábián BT Debrecen 1994)

A Kovász egy korábbi számában már idéztem a műből, és utaltam időszerezésére. 1978-ban már megjelent a könyv – akkor még persze külföldön, és csak kevesekhez juthatott el. Nemrégiben azonban a szerző körlevélben fordult a lelkészi hivatalokhoz, és ajánlotta a megrendelést. Hála Istennek, azóta megjelent, és remélhetően sokakhoz eljutott. Sajnos, nemrégiben értesültem róla, hogy Éliás Józsi bácsi meghalt. Üzenete azonban időszerű. Döntő fontosságú ugyanis, hogy az ember csak azt tegye meg, ami kompetenciájának megfelelő. Az apostolok is vártak Jézus feltámadása után tíz napot Pünkösdig. Ez a várakozás – a felülről való erőre – nem csupán egy történelmi esemény, amely egyszer s mindenkorra jelentőségét veszítette azzal, hogy pünkösdkor kiáradt a Szentlélek. A mai egyház számára is döntő fontosságú, hogy tisztában legyen korlátaival, lehetőségeivel, fogyatékosságaival. Szükség van ma is a Szentlélek ajándékaira, a karizmákra. Csak ezek által lehet valóban Isten akaratára való az igehirdetés, pásztorlás, tanítás. Ezek hiányában minden egyházi munka – még a legnagyobb jószándék ellenére is – hitelrontó kontárkodás. Amire nem a Szentlélek hívott el és hatalmazott fel minket, annak „végzése” többet árt Krisztus ügyének és az egyháznak, mint használ. A protestáns egyházaknak különösen is kísértésük lehet, hogy a történelmi Reformációra való hivatkozással elintézettnek tekintsek a megújulás ügyét. Ma is sok a megkülönböztetés nélküli kritika mindenfajta – „köreinken kívüli” – kezdeményezéssel kapcsolatban. Sektázás, primitív pocskondiázás, gyanakvás uralkodik általánosságban. Az ún. „karizmati-

kus ébredés” kapcsán – Éliás József szerint – legalább Gamáliel álláspontjára kellene tudnunk helyezkedni.

Nyelvi nehézségekbe ütközünk e könyv olvasása közben? Ne veszítsük el kedvünket! Egy – nem evilági értékrend

szerint – nagy formátumú gondolkodótól merjük elfogadni a fogalmi újításokat, „önkéntességeket”. Ha ezeken keresztül meghalljuk üzenetét, kincsre találunk. Megéri!

Bartha István

Ágendánkról – más szemmel

– Válasz Kis Gergely kérdéseire (LP '95/4 –

1.) *Nagypéntek gyász is, bűnünk áldozatának gyászolása.* Az ősi liturgia annak felel meg, hogy a bűnbánat és a gyász közepette, abba belemélyedve, bizony a tanítványok sem újjongtak nagypénteken. Hogy Krisztus keresztje felmagasztalás, azt akkor még János sem látta! Bűnbánat és megtérés nélküli Istendicsősítés: pestilentiissima securitas pharisaeorum! Olcsó kegyelem, amitől – mint a kegyelem kényelemre fordításától joggal óv Bonnyai Sándor testvérünk! A lex semper accusans et mortificans és a feltétel nélküli kegyelem ígérete nem játszható ki egymást semlegesítve egyidejűségben, hanem reáldialektikában, feszültségben van.

2.) *A tízparancsolat nem az úrvacsorai liturgia része, hanem a gyónásé.* A gyónáshoz segítség a tízparancsolat. Persze a gyónástól már a reformáció korában elszoktunk! Lelkiismereti bajainkkal pedig pszichológushoz megyünk. Mert papjaink nem is lettek rendszeresen kiképezve a kulcsok hatalma gyakorlására. Csak az oldó kulcsot ismerjük, azt is csak formálisan, szertartásban. A hugenotta énekeskönyvben a gyónási részben a nagy parancsolat (Sommaire de Loi) biztosan emlékszem, hogy szerepel. Talán a dekalógus is.

3.) *A gyónást kényszerhelyzetben tesszük mai helyére.* A kulcsok gyakorlásának jézusi parancsa bizony indokolt a tudatlanság miatt! Ezekben a dolgokban lehetne változtatni, de előtte nevelni kellene a gyülekezeteket! A Missouri Synod-ot megismert, Amerikát-járt hívek bezzeg megvallották és jóvátették a kártételt, megvallották a házasságtörést és el is hagyták, megbékéltek azzal, akivel hadilábon álltak... a helyettesítő lelkész nagy meglepetésére. – Viszont hiányzik a sursum corda, a vere dignum, nem minden praefatio jó, elvész a kozmikus perspektíva, elvész a sanctus (rövidítés címén még a gyülekezet sem énekl, de nem is ismerne rá, hogy mi is az!), elvész a benedictus... az agnus Dei is vesztélyben van, nincs pax...,

4.) *A dekalogust és azonbelül a 10. tábla/10. igéjét már az UT-ban is hiába*

keressük! A faragott képet a keleti egyház igenis mellőzi! – Luther a rövidítésben és számozásban Ágostont követte. A „kép”-tilalom a kultusszal kapcsolatos, ló’ tistahaveh láhem vóló’ to3obódém – és ehhez szorososan kapcsolódik az ‘él ganná’ fenyegetése és (ahhoz képest 250-szeres!) ígérete. De az EGY Törvényadó féltékenységét és haragját mindegyik parancsolat megszegése egyformán provokálja – legalábbis ebben egyetért Luther, aki minden parancsolat magyarázatát azzal kezdi: „Isten félnünk és szeretnünk kell, hogy...” – és az Úr testvére Jakab (Luther által szalmalevélnak minősített) levele.

Az ősegyház plasztikát csak a sírok kövén használt, ott is csupa elfedő, titkos jelet, – de a herculaneumi kereszt áttöri ezt a tapasztalati szabályt. A herculaneumi rejtett fakeresztnek csak az ajtóval takart falfelületből kitépése után üresen maradt helyét ismerjük; hogy sima kereszt volt-e, vagy korpuszos, vagy ortodox módon csak síkban ábrázolt Jézus-kép volt festve rajta, az nem bizonyítható. De ezen kívül Jézus keresztjének legrégebbi ábrázolása az „Aleximenes sebete (= sebetai) theon” feliratú, egy számarfejű megfeszített ábrázoló gúnnyrajz.

A képekről a személyre átszálló tiszteletadás elméletébe és a képharc történetébe belébozsátkoznom itt fölösleges. A helvétek a festett képeket sem tűrik (kivételek a debreceni „festett templom”, ott is a maximum a szétválasztó, pásztorbotot fogó kéz); az első evangélikusnak épült templomok festményei az evangéliumhirdetést, vagy az üdvtörténetet mutatják be.

A Jeruzsálem mellett föltárt I. századi őskeresztény temetőhely ossuariumain előfordul a jsu3 név vagy a keresztjel. (Az első Jésua névnél a Názáreti csontjainak kezdtek örülni némelek, de kitűnt, hogy ez nem az elhunyt neve, hanem *ebben a névben*, illetve ez alatt a jel alatt helyezték nyugalomba a feltámadásig előrement testvéreiket a szentek.

Dr. Zsigmondy Árpád

Tanít az egyháztörténet

Térségünk evangélikusai 1945–1950 között Malkavaara finn kutató szemével

Amikor „útba álltunk”, így jellemezte, – ilyen tömör fejezetcímen Koren Emil evangélikus lelkész 1986-ban *Testvéreink északon* című könyvében a negyvenes évek végének hivatalos magyarországi egyházpolitikáját. Ez az az idő, amikor a fenti magyar szerző szavai szerint „*Ordas Lajos püspököt mártíromságra kényszerítették*”. (94). Térségünk lutheránus egyházainak közelmúltbéli történetét, a magyar lutheránusok és tulajdonaik: világhírű iskolák, gazdag könyvtáraik, üldözött papjaik sorsát az 1945 és 1950 közötti időszakot illetőleg immár az északi türelmesebb világ szémszögéből szemlélheti testvérnépünk olvasója. Doktori dolgozatát Mikko Malkavaara 1993. október 16-án védi meg a *Helsinki egyetem* finn nyelvű *Teológiai karán*, hiszen az alig 6%-nyi svéd anyanyelvű lakosságot kitevő országban két hivatalos nyelv van: a finn és a svéd, s békésen megfér egymás mellett mindkét nyelv a templomban is – nem úgy mint a moldvai magyaroké, de csak az állam hivatalos nyelvén, románul prédikálható katolikus vidékeken (de ez nem az evangélikus egyház lelkén szárad). A hitújítás nyelvi türelmet is jelent az evangélikusok tájain, s bizony ennek jó lenne nem csupán evangélikus vidékeinkre is kisugározni (Brassó közelében a magyar evangélikus falvakban nem németül vagy románul, hanem természetesen magyarul prédikálnak. Pl. Hétfalun, melyet hivatalosan immár Szecsélevárosnak kereszteltek át.) Bethlen Gábor és a Rákócziak korának Erdélyében is természetes volt a nyelvi és vallási türelem magyar–zsidó–román–német viszonylatban is. Ugyanezen türelem jegyében támogatta báró Kemény János, az *Erdélyi Helikon* alapítója, a kolozsvári *Magyar Nemzeti Színház* 1940–1944 közötti igazgatója 1941. februárja és 1944. március 19. között – azaz Magyarország náci megszállásáig – a Fejedeleme utcában működő *Kolozsvári Zsidó Színházat* (ld. Szigyártó Sándor: *A Kolozsvári Zsidó Színház, Helikon*, Kolozsvár 1995. I. 26,4).

Dr. Mikko MALKAVAARA teológus könyve *LUTERILAISTEN YHTEYTÄ RAUTAESIRIPUN LASKETUESSA / A LUTHERÁNUSOK KAPCSOLATAI A VASFÜGGÖNY LEERESZKEDÉSEKOR* címen finnül jelent meg. Alcíme *LUTHERAN CONTACTS AT THE FALL OF THE IRON CURTAIN* *The Lutheran Cooperation Movement and the Lutheran Minority Churches of Eastern Europe, 1945–1950*. E tény azt is tükrözi, hogy a könyv nemzetközi érdeklődésre tarthat számot, hiszen a munkának tömörített angol fordítása is ott van a kötetben. Kiadóként a *Societas Historiae Ecclesiasticae Fennica* – finnül a Suomen Kirkkohistoriallinen

Seurs szerepel. Hat nagy fejezet, s ezen belül – jórészt országok szerint csoportosítva – további alfejezetek foglalkoznak az 1945–1950 közötti időszak térségünket velejég érintő egyházpolitikai kérdéseivel. Fölepítése: A kutatás célja: I. Kelet-Európa kisebbségei a megváltozott helyzetben 1. Európa kettéhasadása. 2. Kelet-Európa kisebbségi lutheránus egyházai. II. A második világháború következményeinek felszámolása (1945–1947). 1. Rendteremtés. 2. Első kapcsolataink Kelet-Európával. 3. Kezddődik a segélyezés. 4. Kísérletek minden kelet-európai lutheránussal való együttműködésre. 5. Az együttműködés megerősödik. 6. Nehezen kezelhető területek elhanyagolandók. III. Európa kettészakadása hatni kezd (1947–48). 1. A vasfüggönny leeresztik. 2. A lundin nagy találkozó. 3. A korábbinál sokoldalúbb föladatak. 4. Lengyelországban egyre nehezebb tevékenykedni. 5. Magyarországon megváltozik a helyzet. 6. Változások Csehszlovákiában. 7. Románia egyházainak elszigetelődése. IV. A kommunista tömb egyre keményebb egyházpolitikája (1948–1949). 1. A szovjet típusú tanácsok hatalma. 2. A magyar egyházak és a Lutheránus Világszövetség szenedéseikkel teli kapcsolatai. 3. A csehszlovák egyházpolitika következményei. 4. Tekintet nélkül a nehézségekre Lengyelországnak tovább kell folyósítani a segélyeket. 5. Jugoszlávia nyit nyugat felé. V. A Lutheránus Világszövetség a hidegháború légkörében (1949–1950). 1. A hidegháború egyre forróbbá válik. 2. A Lutheránus Világszövetség hozzáigazodik az új keleti politika követelményeihez. 3. Válság a Lutheránus Világszövetség és Magyarország kapcsolataiban – feltételektől független kapcsolatkeresés. 4. Lanyhulnak a kapcsolatok Csehszlovákiával. 5. Románia bezárkózott ország marad. 6. A politikai változások következtében a lengyelországi tevékenység megszűnik. 7. Új távlatok Jugoszláviában. VI. A Lutheránus Világszövetségnek az 1945–1950 közötti kelet-európai változásokhoz való hozzáállása. A könyvhöz a következő fölbontásban párhuzamos kortörténeti táblázatok csatlakoznak: 1. Politika, országok, egyházpolitika. 2. Kelet-Európa lutheránus egyházai 1945–1950 között. 3. Amerika szerepe 1945–1950 között. Gazdag szakirodalomjegyzék, személynévmutató és igen részletes angol tartalmi kivonat (535–554), valamint több térkép található még a könyvben. A könyv kétségtelenül az 1945 és 1950 közötti idők kelet-európai lutheránusok szenedéseinek, harcainak, megalázásainak és leigázásának egyik legjobban adalt történeti összefoglalója.

Szerzőnk még névhasználati kérdésekben is – hasonló

nyugati munkákhoz mérten is – igen tájékozott. A 39. lapon például Románia térképén nem csupán *Kolozsvár* neve áll (így, magyarul a *Cluj* mellett), hanem a szász *Hermannstadt* (a hivatalos *Sibin*, azaz *Nagyseben* neve is). A könyv lapozgatása közben azt is megfigyelhetjük, hogy egy-egy világnyelven megjelent színvonalas magyar munka milyen hatással van a kutatásra. Így pl. szerzőnk ismeri és idézi Illyés Elemér *Erdély változása*, Münchenben kétszer is, utoljára 1976-ban magyarul megjelent munkájának angol módosított és az angol-szász világ ízléséhez igazított *National Minorities in Romania* (New York, 1982) című munkáját, mely alaposabban beszámol az 1944/45-ben végrehajtott, 17 és 45 év közötti erdélyi magyar és szász lakosság, jórészt polgári áldozatok ellen irányult „malenkij robot”-okról, mint a Duna táján megjelent hasonló korszakokat tárgyaló társai, melyek megfelelnek az európai jogtörténet e szégyenfoltjairól (a könyvnek bécsi német kiadása is van). Sajnos, Illyés Elemér könyve a mai napig nem jelent meg Magyarországon, pedig lenne olvasója – s *Erdély történetének* e korszakot tárgyaló része pedig igen vázlatos, amit a kötet szerkesztője, Köpeczi Béla – őszintén meg is vall. Egész tájak maradtak férfiember nélkül a háború, a menekülések és a polgári hadifoglyok szovjet területre való törvénytelen elhurcolásának következtében. Nem tud ugyan a könyv arról, hogy csupán Kolozsvárról ötezer magyar (!) polgári „hadifoglyot”, köztük igen sok evangélikust szállítottak el erőltetett gyalogmenetben Fogsaniba, majd marhavagonokban a nagy szovjet birodalomba, akik azután jórészt ott pusztultak (vö. Katona Szabó István: *A nagy reményések kora, Erdélyi demokrácia 1944–1948*. I. kötet Magvető, Budapest 1990). Közöttük olyan baloldali beállítottságú kutatókat, mint Mikecs Lászlót, az Eötvös Collegium egykori egyetemistáját, a moldvai magyarság kitűnő kutatóját (névtelen sírja Táganroiban van, az Azovi tenger partján – pedig katona nem volt, mégis már 1944. december 4-én végzett véle ott, a távolban a vérhas). Sajnálatos módon német források is mindig csak német áldozatokról beszélnek Erdélyben. Jórészt önnön bűnünk ez, hiszen a magyar polgári hadifoglyok sorsa a legtöbb magyar forrásmunkából hiányzik, nyugati magyar munkák terjesztését pedig inkább gátolták, s kutatóink is jóideig nehezen juthattak ezekhez. 1946. december 6, amikor Erdélyben ismét visszatérnek az anyanyelvi egyházi iskolák – s még az evangélikus egyházi oktatást is rövid ideig újraindítják – ami pedig egy türelmesebb, visszafelé, az Erdélyi Fejedelemség vallásokat és nyelveket egymás mellett párhuzamosan támogató kora felé mutat, lehetett volna választóvonal, a nemzetiszocialista hagyományok lerázása. Tudjuk, nem így történt, hanem rövidesen az újabb náci árnyalatú vörös fasizmus immár osztály-és vallási alapon végez hallatlan testi, lélektani és fizikai rombolást térségünkben. A keleti önkényuralom elleni legerősebb egyházi ellenállás ez idő tájt evangélikus vonalon – Malkavaara szerint – Magyarországon van. Nem meglepő ez, hiszen Ordass Lajosnak, aki 1944. március 19-én változtatta meg nevét Wolfról Ordassra – tiltakozásul Magyarországi náci megszállása ellen –, volt már némi tapasztalata az embertelen hatalmasságokkal szembeni emberi ellenállásra (a nyilasok börtönei után megismerhette a sztálini kor nem kevésbé kellemetlen büntetésvégrehajtását is). 1944 őszén Ordass a zsidók elleni embertelen bánásmód miatt tiltakozik, s a faji alapú vagyonekobbzások ellen. Alig fél évtized múlva azután az akkori államhatalom egyházellenes, vallástalan iskolaromboló politikája ellen küzd, s már 1948 nyarán börtönlakó. E finn könyv részletesen foglalkozik a magyar evangélikus püspökök lelkiismereti kérdéseket is érintő, egyházat mentő, s nemzetépítő küzdelmeivel. Ordass Lajos élete ható és élő példa mindenféle vallási, faji, világnézeti és osztályalapú előítélet ellen – a nemzetével sorsközösséget vállaló magyarrá vált honfitársaink példája térségünkben. A leg-

reménytelenebb időkben emeli föl szavát a feketéből vörösre mázolt „polgári demokratikussá festett pánszlávizmus” (1945–1948) ellen, melyet északi hittestvérei ma igekeznek ugyan elfelejteni, de melynek jogi és lélektani következményeit a magyar–szlovák viszonylatban napjainkig nyögjük, s nagy-nagy szégyenünkre semmiféle alapszerződésben közös szlovák–magyar intézkedéseit egyelőre hivatalosan még csak átlépni sem tudjuk (vö. Benes és a kassai kormánynyilatkozat a „*fasiszta magyar nemzetéről*”). Az 1945–1947 közötti idők mai napig tisztázatlan „*hontalanság éveit*” néven ismert időszakára gondolok itt (vö. Ordass Lajos: *Önéletrajzi íráskönyv*. Szerk. Szépfalusi István, Bern. 1985. 186–198). A magyar református egyházzal alkotott finn véleménye e könyvben a kálvinista egyházi vezetés ez idő tájt tanúsított államhatalomhoz alkalmazkodó magatartása miatt előnytelen. Nem szabad azonban elfelednünk, hogy sablonos megállapítások hosszú távon tévesnek bizonyulnak, hiszen éppen a református egyházon belüli ellenállás gerjeszti azt a folyamatot, mely Tőkés László kemény szembeszegülése után ezen erdélyi magyar egyház nemzetközi megbecsüléséhez vezet. E kérdésről a neves német történész, Ernst Wagner így ír: „*Romániában a korábbi „keleti blokk” utolsó maradt diktatúrájában – Tőkés László református püspök 1989. december 17-re tervezett Temesvárról való deportálása nyomán csordultig betelt a pohár. Az államhatalom kemény terrorja ellenére rövidesen a népfelkelés átterjedt Bukarestre és néhány más nagyvárosra. December 22-én a gyűlölt diktátor, Nicolae Ceausescu, megkísérelt feleségével együtt elszökni az országból. Három nap múlva a tévé jelentette, hogy mindkettőjüket elfogták, törvénytelenül állították és nyomban kivégezték*”.¹ (Wagner: *Geschichte der Siebenbürger Sachsen. Ein Überblick. Thaur bei Innsbruck 1990/1. 103*). Talán e szemszögből – a politikakutyulók szemszögéből – a diktátor megmaradt ügynökeinek minden próbálkozása Tőkés László lejáratására, érthető, hiszen „*atyai*” és „*honanyai*” példaképüket veszítették el a kivégzett diktátorral és nejével. De ne ugorjunk a dolgok elé! Vissza a totális egyházellenes diktatúra gyökereihez, melyről oly szemléletesen, gazdagon adtatlan ír e finn szerző. 1948-ban valójában úgy nézett ki, hogy a protestáns egyházak közül a kálvinista a legalkalmazkodóbb (l. Malkavaara, 255. lap). A látszat azonban csal, 1989 decembere másra tanít bennünket.

Az etnikai jellegű 1944 és 1950 közötti kelet–közép-európai ki-, át-, le- és betelepítéseket (melyeket pontosabban kiűzésnek és deportálásnak nevezhetünk), mint pl. a *Pozsony és Komárom közötti Csallóköz*, (szlov. *Zilni Ostrov* vagy *Čalovo*, ném. *Grosse Schüttinsel*) 15000 szlovák nyelvű lutheránussal való *Békésceba* vidékeiről történt föltöltését, az ottani magyarság minden tulajdonának elkobzását és több ezer család kilakoltatását e könyv ugyan nem tárgyalja, de Ordass Lajos püspök nemzetközi fórumokon a maga idejében keményen fölvetette – talán ez is volt letartóztatásának és bebörtönzésének egyik oka. Az egész folyamat nem tudni pontosan hány magyart érintett, de a különböző adatok 100000 és 200000 közötti kitelepített szlovákiai magyarról beszélnek (pontos adatok ezen ex lex-időszakból nincsenek, vagy csak lakat alatt vannak). A fajtörvények így nem szűntek meg, csak társadalmi, osztály, vallási és etnikai alapon kibővítették őket (így tekintve érthetőbb az is, amit Esterházy János gr. magyar politikussal Csehszlovákiában 1945 és 1957 között cselekedtek). Több tízezer magyart 1946-tól folyamatosan a szudétánemettek üres, kifosztott házaiba telepítettek át Dél-Szlovákiából, azaz a *Felvidékről*. Kb. a felük tért évek múltán vissza szülőföldjére, de a mai napig kártalanításról csak sok szó van, a tett ugyancsak kevés (vö. Malkavaara, 277–278). Jó érzékkel tapint rá a finn szerző arra, hogy éppen „*minden erő az imperializmus ellen*” jegyében szüntetik meg a magyarok és a németek deportálásait, hiszen ekkorra már sikerült ezen etnikai és

osztályalapú pusztítóhadjárat után gazdaságilag és szellemileg térségünk elvtársurainak önmaguk országait igen-igen sebezhetővé tenni, minden külső beavatkozás nélkül is (278). Nem volt jóval kedvezőbb az egyházak helyzete 1947 februárját követően Romániában sem. Ott a helyzet azonban lépésről lépésre fokozatosan nehezedett. Az ún. „népi demokrácia” árát legelőször a román görög-katolikus egyház fizette meg (az eredetileg ortodox kispap Sztálin rejtett agressziója kelt így életre minden nyugati szellemet tükröző egyház ellen). Romániában egy tollvonással, egyetlen mondatnyi törvénnyel számolják fel 1948-ban egészen 1989. decemberéig ezt az egyházat. Egyetlen törvénnyel! Tulajdonaikat tudomásom szerint ma sem kapták teljes egészében vissza. Az Erdély és Ó-Románia határán a román király korábbi üdülőjében – Predeálon 1947 nyarán – megtartott nagy nemzetközi ökumenikus találkozó és istentisztelet őszinteségéhez a résztvevőket illetően jórészt nem fér kétség, de nem egy megfigyelő így álcázza későbbi egyházellenes szalmitaktikáját (287–290). Az északra érkező négyesemközi hírek „*egyházszorongató kommunista próbálkozásokról szólnak*” (293). Itt szerzőnk kemény, részletező bírálata következik: „*az ortodox egyház meghajolt a kommunista hatalom előtt*” (297). Ugyanakkor megállapítja, hogy az erdélyi magyar lutheránusok helyzete némileg kedvezőbb volt, mint németnyelvű hittestvéreiké, az erdélyi szászoké. Galacban, a Kárpátokon túl és Havaselvén, Bukarestben egy-egy románnyelvű lutheránus egyházközösség alakul, de nem töltnek be a jászvásári katolikus püspökséghez hasonló nyelvpusztító szerepet, mely napjainkra a moldvai 243 226 (1992) csángó-katolikus jórésznél nyelvi tudatvesztéséhez, önazonosságuk, ősei szavainak és dalainak földadásához vezetett (noha van közöttük lengyel származású is, főleg északon). 1949. február 22-én az erdélyi református egyház Kolozsvárt önálló Protestáns Teológiát alapít, s a magyar és német lutheránusok is itt képezhetik ki lelkészeiket. A németek helyzetét így jellemzi Malkavaara: „*nehéz idők járnak a németekre ekkor Erdélyben: mind egyházként, mind pedig kisebbségként keményen elnyomják őket*” (298).

A Lutheránus Világszövetség számára az 1948–1949 közötti időszak azért is igen nehéz – finn szerzők szerint –, mert Ordass Lajos püspök, a Világszövetség elnökhelyettese börtönben van. 1949. május 30-án bocsátják szabadon (s újabb mérvadó szerepet csupán 1956 őszétől egészen addig vállal, ameddig az egypártrendszerű egyházellenes államhatalom újra ki nem szorítja önnön hívei közül). A finn könyv igen nagy részletességgel követi e püspökünk, e példaértékű személyiség ekkori sorsát, aki világi hatalmasságok előtt nem volt hajlandó hódolni. Ordass Lajos magyarsággal való lelki rokonszenve, a nemzettel való azonosulása jóval mélyebb volt, mint bárminémű „*Blut und Boden*” (vér és rög)-, faj- vagy osztályelmélet. Talán egy másik evangélikus magyar költő, a bennünket távolabbi ősei révén a tótokkal, azaz a szlováksággal és a rácokkal, azaz a szerbekkel is összekötő szintén evangélikus Petőfi Sándorról írott sorokkal érzékeltethetjük ezt a legjobban. Az erdélyi végvárok evangélikus költője, – Reményik Sándor – írja a magyar nemzet nagy költőegénységéről: *a vér semmi, a lélek minden*.

1948. márciusa után – egyházi szemszögből – Románia zárt országgá válik (408). Finn szerzőnk dicséri az erdélyi szász lutheránus egyházat azért, mert az ún. szocialista társadalom követelményrendszeréhez erős és hagyományos kultúrája úgy igazodik, hogy önazonosságát nem adja fel (413). Ehhez még hozzátehetjük, hogy Németországban az erdélyi szászok komoly kulturális építőtevékenységet folytatnak, s keresik felénk, magyarak felé is a kapcsolatokat (egy-két-három korábbi „aranykorszakból” visszaradt kollaboráns van ugyan közöttük – de hol nincsen?!) Azonban azt sem hallgatja el finn szerzőnk, hogy a rendelkezésére álló adatok szerint

minden nagyobb istentiszteleten 1948-at követően a szekuritátének nevezett román sztálinista titkosrendőrség ügynökei jelen vannak (nem egy esetben több is), akik egyedüli szerepe az értesülések továbbadása, a kiértékelést és összehasonlítást a központ végzi. A Lutheránus Világszövetség tájékozódása Erdélyben ekkor nehézségekbe ütközik: a bukaresti követéségektől és Ausztriába szökött erdélyi menekültektől tudható meg valami, a kérések pedig jórészt félelemmel teli személyes gyógyszerőhajok. Egész Kelet–Közép-Európát illetően 423 000 dollárnyi evangélikus segélyt föl sem használ a szervezet. Ezt azután az Ausztriába menekültek megsegítésére fordítják. Miután Lengyelország is bezárja határát, Jugoszlávia az egyetlen ország, ahová ez idő tájt a Lutheránus Világszövetség térségünkbe segélyt küldhet. Még a szabad utazást is biztosítja ekkor a délszláv állam: 52 000 szlovák és 17 000 magyar lutheránus van ez idő tájt Jugoszláviában, összesen 61 közösség, 32 lelkész, mintegy 100 000 egyháztag. Két továbbképzési lehetősége is van 1948 táján ezen egykori délszláv állam lutheránusainak. Hogy pontosan mennyi német származású lutheránus maradt még életben 1945 és 1950 között e területen, nem tudhatjuk, hiszen Tito „*hős partizánjai*” 1944 késő őszén 30 000 és 50 000 közötti fegyvertelen magyart (főleg férfit, de nőt és gyermekkorúakat is) hajtottak össze és gyilkoltak le 10-től 65 éves korig. Ezek között bizonyára voltak magyar lutheránusok, de elmagyarosodott németek és el nem magyarosodott németek is. E tényekről 1989-ig ajánlatos volt hallgatni térségünkben, s nem jutott hír róla finn egyházi körökbe sem (vö. CSERESZTIBOR: *Vérbosszú Bácskában*, Budapest, 1991 és MATUSKA Márton: *A megtorlás napjai*. FORUM Verlag Újvidék-Szabadka, 1991. – közben a Bácskatopolyai TV/Jugoszlávia 1994-ben filmet is készített a túlélőkkel és a rokonokkal, melyet a magyar adók Budapestről is közvetítettek: finn könyv is jelent meg 1993-ban e kérdéstről Helsinkiben, Jyrki Palo és Yrjö Lautela: *Jugoszlavija, kansakunta joka ei ollut (Jugoszlávok, egy nép, amelyik nem létezett)* c. munkája. Az éppen e véráztatata területéről – a mai Vajdaságnak nevezett bánási részekről – származó Ordass Lajosnak azért állít igen szép emléket könyvében e finn teológus, mert ő volt az, aki mindig és mindenféle szélsőséges párttal, politikával, nemzeti, faji, osztályalapú vagy vallási megszállottsággal szembeszállott. Így e könyv komoly üzenetet hordoz korunk rohanó emberének: nem kell mindig és mindenkor világi, illetőleg egyházi hatalmakhoz keresnie az embernek az alkalmazkodás lehetőségét. Fontosabb életelejja is lehet egy-egy lelkésznek, püspöknek s minden egyes hívőnek, mint a múltó világnézeti divatokhoz való pusztá alkalmazkodás. E finn könyv ezen marandó üzenete térségünkben különösen megszívlelendő. Végezetül még meg akarom említeni, hogy a részletes angol összefoglalót tartalmazó kötet Suomiban hol kapható: *TIEDEKIRJA, Kirkkokatin 14, 00170 Helsinki 17. Tel. (Helsinki) 635 177. Fax: () 635 017*.

Aki annyit áldoz, olyan alapossággal és őszinteséggel e témára, mint dr. Mikko Malkavaara, megérdemli könyvének térségünkbeli népszerűsítését. Nem kell szégyelnünk az ilyen szellemi és vallásérkölcsi szinten álló rokonságot.

Szabó T. Ádám

¹In Rumänien als der letzten Diktatur im frühen „Ostblock“ brachte die beabsichtigte, Deportation des evangelisch-reformierten ungarischen Pfarrers László Tőkés am 17. Dezember 1989 aus Temeswar das Fass zum Überlaufen. Trotz massiven Terrors der Staatsmacht griff der Aufstand bald auf die Hauptstadt Bukarest und einige grössere Städte über. Am 22. Dezember versuchte der verhasste Diktator Nicolae Ceausescu mit seiner Fran Elena zu flüchten. Bereits drei Tage später meldete das Fernsehen, da beide gefasst, von einem Standgericht zum Tode verurteilt und anschliessend hingerichtet worden seien“.

A teológia szomszédságában

POÓS LÁSZLÓ

Technika és t(T)eremtés

Előadás az Evangélikus Értelmiségi Műhely 1995. március 22-i találkozásán

Rendkívül merész vállalkozás egy cikk vagy egy 30 perces előadás keretében a „technikáról” valami summázást adni. Mintha valaki bicskával kívánna hályogot operálni, nem látva át, hogy milyen hallatlanul összetett tárgyhoz nyúl, s milyen temérdek összefüggése van, amit tekintetbe kellene venni. Kicsit úgy van az ember ezzel, mint az „új gazdasági mechanizmus” bevezetésekor járta egykori viccben: Megmagyarázni én is tudom! De mi az?

Magam is csak arra vállalkozom, hogy e témának a kontextusát próbáljam vázolni, és az Olvasóra számítva ennek a „technikának”, mint korunk egyik legmarkánsabb meghatározója kérdéseinek továbbgondolásában.

A. Humánium – objektum

Az Európától távol, fejlődő országokban töltött majd másfél évtized, úgy érzem, valahogy érzékletesebbé tette számomra a „technikát”, a hiányát csakúgy, mint a jelentőségét, amelyet – benne élve a civilizált világban, Európában – kevésbé tudatosan képes az ember felfogni.

Európában mi magyarok is a magunk sajátos módján viszonyulunk hozzá. A „technika” fogalma valahogy összecseng bennünk olyan szubjektív „deskriptorokkal” mint „mechanikus”, „száraz”, „robot”, „röghöztapadt” stb., de mindenestre nem adva valami előkelő helyet számára a presztízsskálánkon – szemben mondjuk az „emberi”, a „humánus”, a „művészi” stb. magasabb értékrendbe sorolt kvalitásokkal. Mintha meglehetősen éles határt vonnánk magunkban a „spirituális” és „matériális”, a „tudomány” és a „művészet”, „humánium” és „technika” stb. – mondjuk az „emberi” és a „tárgyi” dolgok közé. Van, aki kulturális értékrendjének magas szintjét azzal kívánja kiemelni, hogy „technikai analfabetizmusát” hangsúlyozza büszkén („egy lámpát sem tudok becsavarni”), és akik magas presztízsszöveggel mondják hogy „én humán beállítottságú vagyok” – tudós vagyok, művész vagyok stb. – de aligha gyakori, hogy valaki a névkártyájára kellő öntudattal ráírja, hogy „művezető”, „szakmunkás” – ahogy például németeknél nem egyszer láttam. Az „eszmei”, a „jó”, a „szép”, az „igaz” gondolatai körül alakul a fő értékrend – de nem a „technikánál”.

B. Ember és gép

E szubjektív technika fogalom még ha karakterisztikus is, de a „technika” lényege mégsem e körül forog. A technika magam szabta fogalmának jellemzője: a technika az, ami

„megcsinál” – s „deskriptorokat” adva itt is – „megcsinál – úgy ahogy egy német, „megteremt”, „működik”, „megbízható”, „használható”, „alkalmas”. „Az ördög a részletekben van” egy angol közmondás szerint – a „technika” a részleteket is megoldja úgy, hogy végül csakugyan létrejöjjön egy működő egész.

„Német” helyett mondhattam volna persze „kínait”, vagy „szingapurit” vagy az ázsiai kis- és nagy tigrisek bármelyikét példaként a „technikára”, akik ugyancsak „megcsinálták”, „megteremtették” a maguk új világát.

Nekünk magyaroknak – hogy egy kicsit megint a 10-15 éves időbeli és az ázsiai messzeség távlatából (ahol ennek az időnek a javát töltöttem) látható képünkre utaljak – inkább a dolgok „jogi” megközelítése az erősségünk, nem a „technikai”. Lehet talán azért, mert a sok védekezési kényszer közepette kevesebb volt az, amit „megcsinálhattunk”, s inkább a furfangos eszünkre kellett hagyatkoznunk, hogy túléljünk, megmagyarázzunk, kitérjünk a katasztrófák elől.

Kínában – mondják – a Párt elhatározta, hogy ki kell irtani a legyeket, ezért parancsba adta, hogy minden embernek, csecsemőtől az aggastyánig, naponta agyon kell csapnia 10 legyet és beszolgáltatnia. Egy hónap után – így szól a történet (anekdota? – mindenképpen nem tanulság nélküli számközlés) – nem volt légy Kínában. Ez is „technika” – s ezt nem viccnek szántam.

De hogyan menne ugyanez nálunk? Például így: Miután a Parlament meghozta a rendeletet (interpelláció, petíció, obstrukció stb. stb. után), a kihirdetését követően egy nappal megjelenének a pesti aluljárókban az árusok, akik takaros kis műanyag zacskókban 10-esével leforrasztva árusítanak a legyeket beszolgáltatásra készen néhány forintért. Azokat a legyeket, amelyeket a nagytényi sertéshizlalda mellett e célra tenyésztettek. Minden megvan, csak a légyirtás nincs.

Ezt a tanmesét nem csupán az anekdota kedvéért mondtam el, de a technika lényegére, annak két esszenciális alkotójára akartam rámutatni: arra, hogy a technika „megcsinál”, és arra, hogy a technika szubsztanciális eleme az „ember” részvétele, pontosabban az emberek, a közösség, embercsoport – a *társadalom* – részvétele. A technika sok ember – csoport, társadalom – együttműködésével valósul, és társadalom használja. Leegyszerűsítve: a technika *ember* (csoport) és *gép* (hardver és szoftver) *egysége*. Ember és gép része egymásnak.

Mindezt jól érzékelhetően tömöríti Babel tornyának története, amely akár a technika szimbóluma is lehet:

- sok ezer és tízezer ember kellett a megépítéséhez (mint a piramisokhoz), ezek részére vízről, ételről, szállásról kellett gondoskodni, irányítani – szervezni – kellett őket;

- kellett megfelelő építőanyag, gránit, víz, mészkő;

- kellett tudás a tervhez, tudás a mészégetéshez vagy a gránittömbök méretre vágásához (ld. egyiptomi gránitobeliszkeket), a szállításhoz, a kövek felemeléséhez;

- kellett *eszme* – a vallási elkötelezettség – a cél megvalósítására, emberek együtt-tartására, esetleg manipuláció vagy erőszak is kellett az emberek motiválására.

Egyszóval: ember és gép (emberek és hardver-szoftver) együttese kellett a „megcsinálás”-hoz. És a technikának azért is szimbóluma Babel, mert *teremtés* történik - születik valami ami még nem volt – és olyan, amellyel *Istennek válik versenytársává*.

És ma? Minden, szinte minden, ami körülvesz – *technika*: a benzinkút, a röntgenkészülék, a gyógyszer, de még a kukorica is (IKR-Iparszerű Kukoricatermesztési Rendszer Bábolna – amelyhez a gyomirtók, növényvédőszer, speciális traktorok, nemesített vetőmag, munkaszervezet, patkányirtás stb. is hozzátartozik), a tej, a virág, vagy akár a kék ég is, amelyen az ózonlyukak tátonganak.

Egyetlen „asztal” is jól tükrözi a technika e két alkotóját és a két alkotó, az emberek és eszközök (hardver és szoftver), szinergizmusát, hiszen egyetlen asztalban is „benne van” az egész erdőgazdaság, fakitermelő gépek, munkaszervezés, fűrésztelep, a gépekhez az egész gépgyártás nyersanyaggal, bányászattal, kohászattal, energiaigénnyel, a szállítás, tervezés, a csavarok, enyv és festékekgyártás, a kereskedelmi hálózat – és ki tudná mindet felsorolni. A *társadalom* vesz részt benne, minden *eszközével*.

Ezek *együttesében* van a technika. Mint ahogy a DNS két ága párhuzamosan fut – de nem mint a sínek, amelyek soha nem találkoznak, hanem – végtelen helyen összekapcsolódva, egymásra hatva alkotja az egészet, ami a szaporodás, a több, az új – a „*teremtés*” feltétele.

A primitív társadalmakban az ember „*felhasználta*”, ami van körülötte: mezőgazdaságban, kézművességben, gyógyászatban. A technika társadalomban az ember „*teremt*”, újat, ami még nem volt. Gutenberg a könyvnyomtatás technikájával olyant *teremtett*, ami nem volt, és új korszakot nyitott, s még újabbak teremtését initiálta, hozzáférést az ismeretekhez, tanuláshoz, információ terjedéséhez, ami általánossá tette az iskolát, elvezetett a tv-hez, számítógéphez, CNN-hez, az információs társadalomhoz –, de a befolyásoláshoz, a manipulációhoz, az eszközhiányos szegényeknek a tudásból való kirekesztéséhez, a papírgyártáshoz és erdőirtáshoz, a papírgyári szennyvízhez is.

Soha még csak el sem képzelt valóságok teremtődtek meg a technikával – jók vagy rosszak, de *újak*.

Az értelmező szótárban ezt találjuk a technika meghatározásaként: „Azoknak a módszereknek, eljárásoknak az összessége, amelyekkel az ember a természet törvényeit a maga javára alkalmazni képes.” Csakugyan csak a „*természet*” törvényeit használja, s pl. a társadalmi, szociológiai törvényeket nem? Az ember csak „*alkalmazza*” a törvényeket, mint valami kívülálló, s maga nem alkotó része a technikának? S végképp nem igaz, hogy mindig a maga „*javára*” alkalmazza a technikát.

Lehet, hogy közelebb járunk az igazsághoz, ha így próbálnánk definiálni: „A technika a társadalomnak az a tevékenysége vagy képessége, amelynek az a jellemzője, hogy közvetlenül felhasználható és társadalmilag használható produktumot hoz létre.

Az eddigiekben talán sikerült közelebb jutni a technika valójához – esetleg presztízsének növekedéséhez is bennünk, akár pozitívumai elismerése, vagy éppen tudatunk mélyén gerjedező némi rettegés nyomán. A lényeg mélye azonban még egy lépéssel tovább van.

A technika ugyanis nem csak „fogalom” de hatalom: megváltoztatja a *tudatunkat*, gondolkodásmódunkat.

Banánültetvényen éppen aratási idő van és jelentkezik egy helybéli munkára. Fel is veszik, de két nap múlva elmegy. „Miért? – kérdezik – rosszul keres talán?” „Nem, sőt nagyon jól. De most kerestem annyit, amiből megvehettem a tornacipőt, amire már régen vágytam. Most nem kell más.”

Hogy lehet ilyen emberi mentalitással technikát művelni? Nem kell-e először az ilyen ember tudatát úgy megváltoztatni (átmosni?), hogy ne elégedjék meg egyetlen tornacipővel, de akarjon mondjuk kettőt, egy kéket is, vagy talán egy kerékpárt is? – és akkor ottmarad munkára.

Amikor egy-egy fejlődő országbeli ENSZ projectről van szó – legyen az a születésszabályozással, oktatással, egészségügygel, intézményrendszerrel kapcsolatos – a kulcskérdés mindig az, hogyan lehet az embereket (a társadalmat) átalakítani, hogy a technika nyújtotta lehetőségek befogadására alkalmassá váljanak (és ha hozzáértően közelítik meg, hogy annyit tartsanak meg saját identitásukból, amennyit csak lehet). Az ember-gép együttesben az „ember” a gyengébb fél, neki kell igazodnia.

Nem úgy van-e, hogy az emberekben fel kell kelteni a folytonos új iránti vágyat, hogy mindig akarjanak többet, és akkor munkára lehet fogni őket? Nem kell-e az embereket állandóan a beteljesülés *határán* tartani, valami belső hiányérzetbe kötözni? Nem kell-e a formális szabadságuk mellett mindig valami „*függőségében*” tartani az embereket (most még csak nem is az alkoholra és drogra gondolok, de pl. a „Barbie babára”, reklámmal, manipulációval? Coca-cola divatot meghonosítva úgy, hogy már nem kell az ízes magyar Szobi málnaszörp).

A technikának az a lehetősége, hogy egyre újat *teremt*, nem azt hozza-e magával, hogy kikényszerítik – manipulálják – a társadalmat, hogy fogyassza is el az újat – Colát, és Iron Maident, Barbie babát és McDonalds-ot. Saját értékeim vannak, vagy csak az átvettek, a technikai gazdagoktól ráruházottak? A mindent „szabaddá” tevő liberalizmus eszméje nem ezt a fogyasztói társadalmat akarja-e megteremteni az „ideológiamentes” iskolával együtt, az ideológiailag elkötelezett iskolával szemben?

A tv és rádió technikája teremtette imaginárius világ ol „*valóságos*” egyeseknek, hogy a Boby Ewing halála epizód után koszorút küldenek a tv-hez (vagy a Szabó család hasonló eseménye kapcsán), hogy továbbítsák a temetésre. Vajon ez a művészet azt a művészeti, színházi átélést vagy kataraktikus hatást segíti-e, amelyben *magam* is megújulok – mint a klasszikus színházban – vagy csak éppen a magam feloldódását, semmivé foszlását egy papírmásé világban?

A technika „*életformája*” a „*Város*”, hiszen együtt kell lenniük az embereknek, hogy a technika vérkeringésébe behessen kapcsolni őket – de az emberek maguk is odaigyekeznek, mert ott tudják kielégíteni a – kényszerű vagy felgerjesztett – igényeiket.

(A fejlődő országok iparosodásának a bicikli volt az egyik leghatékonyabb eszköze, amely elősegítette, hogy 10 km-es körzetből az emberek be tudjanak járni a gyárba dolgozni, s a gyár így tudott elkezdni létezni. Az ezredfordulóra a világ lakosainak 25%-a városban fog élni.)

A „*Várossal*” alakul ki az ipar, a hatékony termelés, de a környezet-szennyezés előretörése, a szociális szerkezet felbomlása, a nyomorgyedek kialakulása, a társtalanság, a bűnözés is.

Mi a fontosabb, a közösségi érdek vagy az egyéni? Közösségi érdek a fogyasztásnövelés (Cola stb.), hiszen többtermeléshez vezet. Egyéni érdek a magam identitásának (fogyasztásstruktúrájának, életvitelnek a) megtartása; lehet, hogy a „helyes” magatartás, az „érték” megőrzés az, hogy nem fogyasztok Colát? De nincs-e fordítva is igazság: nem az-e a helyes (erkölcsös, igaz), ha elbocsátok egy sokgyerekes családját is a munkájából, ha nem dolgozik jól, hiszen a „közösség érdeke” ez! – az egyénével szemben.

A munkás a termékének nem ura. Lehet, hogy a csavar, amit gyárt, tömegpusztító atombomba része lehet, de lehet, hogy babakocsié. Hol az etikai mérce, amely eligazíthatná: „dolgozz becsülettel”, vagy talán éppen a munka szabotálása volna az erkölcsös. Mindenesetre az identitásomat úgy élem meg, hogy én csak passzív elviselője vagyok az eseményeknek, magam is csak „csavar”, sorsomba nem szólhatok bele – ismeretlen hatalmak, amelyek kormányoznak, felőlem döntenek.

Végtelenül lehetne sorolni még – nem példákat – de azt a *valóságot*, amit a technika hozott – amely gyökerestől fordítja fel „humánus” gondolatvilágunkat. Mi az Érték? mi a Szép? mi a Jó? mi az Igaz? mi az Erkölcsös? A technika a gondolkozásunkat, normáinkat, értékrendszerünket, mentalitásunkat változtatta meg. Haladás-e a „haladás”, a „fejlődés”? Talán korlátoznunk kellene? Vonuljunk-e ki a pusztába, Jónásként szemlélve a Város pusztulását? Vagy Dosztojevskij-hősként olyan nagyok tudjam magam hogy magam dönthetnek élet-halál felett lelkiismeretfurdalás nélkül? Szabad-e mindent megtenni, amit lehet? Technikailag *lehet* új szívet ültetni valakibe, de nem mindenkinek jut, és választani kell, kit ítélünk halálra és kit az életre! És ha csak a gazdagok tudják megfizetni?

A technikától idegenkedő, a „tisza humán” szférában lebegő embernek nem kellene-e revideálnia álláspontját: az igazi „humán” kérdések a maguk valóságában ténylegesen a technikában jelentkeznek, az igazán szorongató kérdések a technikával függnek össze. Az egyházaknak is nem ezt kell-e felvinni a szószékre és nem ebben kellene-e eligazítani? Egyént is, közösséget is? Lehet, hogy elérkeztünk a „semmi” fenekére?

E. Együtt

Menjünk-e hát vissza a „boldog aranykorba”, a – szó nesemes értelmében vett – „primitív” társadalmakba, ahol mind ezek a kérdések még nem szorongatnak? Fejlődő országokban, amelyek nemcsak ezer kilométerekre, de időben is évszázadok messzeségében vannak tőlünk, olyan gyakran találkozik az ember európai fiatalokkal, akik ezt az utat választották. Elvagyódtak ebből a kemény technizált világból, feladták Európát és beépültek a szó szoros értelmében ezekbe a primitív társadalmak vonzó „mindenségébe”. Levett európaiságuk helyébe felöltötték a mezítlábas életet, csajkázást, koldulást, mosdatlanságot, buddhista szerzetességet...

Tartósan benne élve ebben a harmadik világban – talán legmarkánsabban a nepáli hat évem során – belülről érezkelhettem e „régmúltnak” az atmoszféráját. Megértem ezeket az embereket. Valóság-élmény, hogy e társadalmak nagy része valóban még valami harmonikus megragadó egységben él a körülötte lévő világgal. Istenek, kövek, én és a fák, állatok, és a havas szent hegycsúcsok, a Himalájáról zuhogva leömlő folyók, a háromgenerációs család, a pengetett hangszer, a rizsaratás, az istenek benne vannak kőben, fában, az én lelkem száll fel a füstben, én és te egy vagyunk, a halállal sem változik semmi, természet és démonok, istenek és emberek, mind mind valami szétbonthatatlan egységben élnek. Átélik az Egészet. Évezredek óta, ahogy egykor mi is.

Mi azonban már túl vagyunk ezen. Az európaiak „miért?”-jei – amelyek keleten gyakran oly furcsának, mosolyogníva-

lónak tűnnek a helybélieknek – elemeire hasogatták, atomjaira bontották ezt az egységes valóságot. Keresték a „mi van belül”-t az „anyag” szerkezetében, a „társadalom” mozgatórugóiban, az „élet” mibenlétében, a „természet” törvényeiben, az „ember” pszichikumában. Úgy hitte, ezzel „megértette”. De amíg a tudomány, a kutató elméje szétboncolt mindent, közben elveszítette magát az Egészet. Mint a gyerek, amikor szétszedi a babáját, hogy megnézzé „mi van belül”, s közben elveszíti magát a babáját.

De ez nemcsak siratnivaló veszteség, mert az ember közben egyet megtanult: hogy ezekből az anyagi és szellemi építőközből *újat tud teremteni*. Olyan új anyagokat, amelyek még nem léteztek és tranzisztorra alakíthatók, olyan szellemi termékeket, amellyel az ősrobbanásig lehet visszalátni, olyan eljárásokat, amelyekkel az epilepsziát lehet gyógyítani, az „információ” új világát, amellyel az emberek az egész Földgolyón át egymással beszélgetni tudnak, meg tudják érteni egymást, közösséget tudnak teremteni, vagy a sejtek beszédét, kommunikációját lehet lehallgatni és gensebészettel úgy alakítani, hogy betegséget gyógyítsanak vagy új élőlényt hozzanak létre. Az analízis a tudomány, a szintézis a technika.

A technikával az ember a *magá kezébe vette a maga kormányzását*, s mostantól tudva kell cselekednie. Talán kissé suta példával, mintha a magunk szervezetét nem a beépített automatizmusoknak kellene vezérelniök, hanem magunknak kellene ügyelnünk a szívdobbanásainkra, léleketztételünkre, anyagcserénk szabályozására. Ettől komplikált a technika, ebből erednek a visszasságai. A nosztalgikus primitív egység megszűnt, magunknak kell kormányoznunk az Egészet: együttélést, a Föld lakosainak élelmezését, népszaporulatot, betegségek leküzdését, a természet védelmét, energia biztosítását, üveggházhatás csökkentését, az emberek képzését, hogy be tudják tölteni feladatukat ebben a közös nagy műben, hogy „hasznosak” lehessenek az Egész működtetésében, hogy az Egész feladatot átláthassák és megértsék: együtt vagyunk felelősök mindmagunkért. *Hatalma* lett az embernek a technika révén teremteni újat, jobbat és hatalma lett a világot elpusztítani vagy megtartani. – Kormányzó lett, gubernátor.

A technikával ismét az Egészet akarja áttekinteni az ember. Visszatérünk – visszatérőben vagyunk oda – hogy ismét Egész látásunk legyen, de a fejlődési spirálnak most egy magasabb fokán. A technika segített visszatérni ide, hogy ismét egészében lássuk a világot, új alkotásával – és a hibázás lehetőségével. Kitérni nem lehet, visszaút nincs.

Jobbá tesz-e a technika? Rosszabbá tesz-e a technika? Az igaz válasz szerintem: felelőssé tesz a technika.

„Ádám hol vagy?” – ezt kell felmérnünk és felelősként cselekednünk.

Bábel tornyához hasonlóan – e magasabb spirálfokon – a technikával közelebb kerülhetünk mi is ahhoz, hogy Isten magaslatait ostromoljuk, Teremtést véelve a teremtésben. Isten az, aki Teremtett, és Teremt ma is, mint a nagy Technikus, aki „megcsinálta” a járható utat: „Én vagyok az út”, ma is.

De nem csak Én járok rajta, hanem *Mi*. A kultúrparancs változatlanul érvényes: Isten partnerei vagyunk, mert felelősséggel Ő bízott meg az Egész világért, de nem Teremtők. Felelősségünk van, mert a ránk bízott technika tud elég kenyeret adni, munkát teremteni, igazságosabb elosztást biztosítani. A technika tudja a technika ütötte sebeket begyógyítani – harapást szőrével. Ezen *együtt* kell munkálkodnunk, társadalomban és szakszervezetben, tudományban és egyházban, munkahelyen és családban – és „nincs zsidó, nincs görög”, hogy válogassunk. A technika korában az *egész* földgolyó a felelősségünkre van bízva, *egy* Noé bárkánk van. Nem csak nekem, de *NEKÜNK* szól az Evangélium.

Írásbeli hozzászólás Poós László előadásához

„Az ördög a részletekben lakik.”

A mindennapi szóhasználatban a technika ördöge valamely szerkezet váratlan meghibásodását, funkciójának befuccsolását jelenti, pl. megszakad a film, leáll a motor, áramszünet lesz, megsüketül a telefon és így tovább.

Eszmefuttatásunk ellenkező oldalról közelít a technikához: nem a hiány, hanem a túlburjánzás, túlhangsúlyozás szempontjai felől.

Ilyen pl. hogy *századunk a technika százada*, mármint a műanyag, műtrágya, lombkibébi, spermabank, atombomba és kábítószer, hogy csak néhány öröm- és sikertechnikát említsünk, illetve azok eszközét.

Ha *viselkedéstechnikáról* hallunk, az manipulációt, befolyásolást, hatalomgyakorlást, közvéleményformálást jelent, vagyis álságos, mímelő, kameleon-természetünk érvényre juttatását. Ilyen a lobbyszó, a reklámozás, a propaganda.

Az *élettechnika* mint túlélés, végképp elveti a súlykot: ez ugyanis szentesített kannibalizmus, modern struggle for life, amely társaink eltaposására, elhallgattatására, felfalására, kikészítésére irányul.

A *számítástechnika* – rendszert megátadó vírussal együtt – sokak nézete szerint már-már az agyunkat is helyettesíteni képes.

Az eladást, sikert, karriert eme nézetek egyszólván *csak* a technikától teszik függővé.

Mi egyensúlyozza ki a technikát?

Mi a technika élő, elevenen ható dinamikája?

Minden biztonnyal a gondolkodásunk és érzelmi életünk hasadása, törésvonala az oka annak, hogy mindig csak egyetlen oldalt tesszünk vizsgálat tárgyává, ha tudományról, vallásról, művészetéről vagy technikáról van szó. Pedig ez a négy fragmentum elválaszthatatlan egységet alkot és az egyensúly alapját képezi minden formálódási folyamatnak.

Az építészetben használatos ARCHITEKTURA kifejezés – amely egyebekben teljesszimbólika vonatkozású – is tartalmazza a techné szót, és gyakorlati jelentőséget takar:

képességet, ügyességet jelent, valamely szakma receptjét, grammatikáját, képletét, a kézművesek ama képességét, amely a rendezetlen anyagból rendezett hoz létre, amelynek révén kreatív, azaz *rendezetten megalkotott* lesz.

Nemcsak materiális szinten érvényesülő képességről van szó, a grammatikának, retorikának, aritmetikának, szofisztikának is van technikája.

A görög művek tökéletességének titka, hogy a tudomány, a technika, a művészet és sacrális együtt van. Az emberi alkotótevékenységben a techné = a tapasztalattal, a gyakorlattal, a hozzáértéssel.

Arkitektúra = alapvető kreativitás, ősi, kezdeti, archaikus, vezető technika, amelynek segítségével létrehozom a környezetemet, hogy ezáltal *ép* legyek.

Az építés kifejezés az egészség, felépülés befejezettségére utal. A belső és külső környezetünk megfelelésben van egymással. A kedvezőtlen, rendezetlen, destruktív környezet ugyanúgy ölni képes, mint egy balta. A környezetnek egzisztenciális szerepe van.

Századunkat az univerzálisnak hirdett technika a materializmus, ateizmus, kommunizmus századává tette, igen sötét századot hozott létre ez az *extravertált form*, amely a belső megismerés, belső önismeret rovására burjánzik.

mintha a fák égig nőhetnének
mintha a fák gyökér nélkül nőhetnének

A technika *eszköz*, nem cél!

A rutinviselkedés, rutinalkotás üres, élettelen, nem meggyőző, lélek nélküli. Élettel azáltal töltődik, hogy a tudatos/

Záró áhitat az Evangélikus Értelmiségi Műhely 1995. március 22-i találkozóján

Isten alkotásai vagyunk, akiket Jézus Krisztusban jó cselekedetekre teremtett, amelyeket előre elrendelt, hogy azok szerint éljünk. (Ef 2,10)

Kik vagyunk? és mire rendeltünk? – e két fontos kérdésre ad választ az apostol.

1. Isten alkotásai vagyunk. Nem mi vagyunk a világ urai. Nem rendelkezünk korlátlan lehetőségekkel. Teremtények vagyunk, ez a státuszunk. Istentől függünk, akár elismerjük, akár nem. Nem az emberé az első hely, hanem Istené. – Jaj nekünk, ha erről megfeledkezve, önmagunkat tesszük mindenek mértékévé és urává.

Isten alkotásai vagyunk. Ez a vallomás nemcsak porszemvontunkról, hanem méltóságunkról is szól. Nem könnyen pótolható típus-csavar vagyok a világmindenség gépezetében, hanem Isten szeretetének egyedi alkotása. – Jaj nekünk, ha erről megfeledkezünk és statisztikai adatként kezeljük egymást és önmagunkat.

2. Pál keresztyén önértelmezése azzal folytatódik, hogy Isten minket Jézus Krisztusban (jó cselekedetekre) teremtett. Ebben a kiegyesítségben azzal a specifikus új (újszövetségi) tartalommal találkozunk, amit a Szentírás új teremtesnek nevez, s ami Jézus Krisztus személyéhez kötött.

Az újat, az új minőséget tehát nem önmagunktól, nem politikai-társadalmi struktúráváltástól, nem a technika új lehetőségeitől, nem a jövőtől lehet várni, hanem Jézus Krisztustól, akivel, akiben elkezdődött Isten új teremtese. Erre utal az apostol szimbolikus kifejezése, hogy Jézus a második Ádám.

tudattalan szféra együtt rezgésben van, a sacrális kifejeződik a technika eszköztára révén.

Miként a diszkoszvető szobornál az élő mozdulatot kapta el a művész, ezért mozdulnak meg valósággal Michelangelo szobrai, ezért csendül meg valósággal a kölni dóm oszlopsorának ívritmusa, vagy néz bennünket Rembrandt Ónarcképe, olvas bennünket a vers valódi megszólító erővel.

Goethe a Szintanban az élet tudományának nevezi a színek ismeretét. szemben Newtonnal, a mechanika megalkotójával. A szín rezgés, mint a hang, mint a fény, mint az élet. A szín, a hang, a forma a Valóságról való jelzés. Megjelenítése, kifejezése nem csupán technikai kérdés.

A postindustriális technikai társadalom válsága összefügg az ökológiai válsággal.

A technika csak egy részlet, ennek túlhangsúlyozása ördögi. Az ördög az ilyen részletekben lakik, és eltereli a figyelmet az Egészről, legfőképpen A MINDENRŐL. Mert a minden = Isten. A minden terminus technicusa Isten fejezi ki.

A technika nem mindenható. A MINDENHÁTÓ: ISTEN JELENLÉTE MINDENBEN.

Naivság lenne azt gondolni, hogy éppen most, a második évezred végén sikerülne önmagunkból valami jobbat kihozni. De balgaság lenne nem számolni Isten újat teremtő szeretetével és hatalmával. Ez az új nem varázslatosan, nem automatikusan, vagyis nem embertelen módon, hanem emberhez méltóan, tehát személyesen valósul meg, Jézus Krisztus személyes követésében, abban az existenciális döntésben, amit az Újtestamentum hitnek mond.

3. Az új teremtés célja Isten jó akaratának megvalósítása, a bűn életpusztító akaratával szemben. Jót cselekedni egyszerű gyakorlati feladat, de nem könnyű multság. Energiabefektetést igényel, áldozattal, sokszor szenvedéssel jár. A rossz megmagától, de jót cselekedni, értéket termelni csak önmegtágadás árán lehet. – Csak azt ne gondoljuk eközben, hogy ezért valami előnyre, pluszjuttatásra tarthatunk igényt. A jó cselekvése nem különleges érdem, hiszen erre teremtettünk, természetünkől adódik, a jó fa jó gyümölcsöt terem.

4. A jó cselekedetek alkalmait maga Isten hozza előnk. Nem félelmetes, bizonytalan és kisméretetlen jövő áll előttünk. A jót cselekvő Jézus nyomába léphetünk. El ne mulasszuk hát, hanem „áron is megvegyük” a jó cselekedetek alkalmait, mert a napok bizony gonoszok.

Imádkozunk: Mennyei Atyánk! Köszönjük teremtő és újjá teremtő szeretetedet. Megvalljuk előtted, hogy sok jót elmulasztottunk és sok rosszat elkövettünk. Bocsáss meg nekünk, és bocsánatoddal tégy szabaddá a jónak, akaratodnak cselekvésére.

Éltető család

(Elhangzott a IV. Életvédő Konferencián, 1995. márciusában)

Hadd kezdjem egy kissé talányos bibliai idézettel. Pál apostol írta az efézusiaknak: „*Úgy szeressék a férfiak az ő feleségüket, mint a tulajdon testüket. Feleségét aki szereti, önmagát szereti. A saját testét soha senki nem gyűlölte, hanem táplálgatja, pátyolgatja, mint Krisztus a maga egyházát, minthogy tagjai vagyunk az ő testének. Elhagyja azéért az ember apját és anyját és ragaszkodik feleségéhez, és ketten egy testté lesznek. Felettébb nagy titok ez: Krisztusról szövegek és az Egyházról.*” Eddig az idézet, amely természetesen mégiscsak szól rólunk is, két lábon járó földi emberekről és a mi felettébb nagy titkunkról: *a férfi-nő kapcsolat misztériumáról.*

Erről a misztériumról már sokan próbálták lerántani a leplet, sőt letagadni azt is, hogy létezik. Nincs itt semmi titok. Szex van! Ma ezzel, holnap azzal. Nem mindegy?

Ez az, hogy nem mindegy! Mert ha nem lesznek ketten egy testté, akkor csakugyan vége a misztériumnak. Akkor egyik fél sem képes a maga lényével beleolvadni a másikéba, s lélekben is eggyé válni vele. Pedig a család itt kezdődik. A család több mint szövetség, amelyet vagy felbontunk egyszer, vagy nem. A család *közösség*: testünk-lelkünk, érdekeink, vágyaink, könnyeink és mosolyaink közösbe adása, egész életünk belegyökerezése a *mieink* életébe.

Józan ész szerint ez lehetetlen. Az ember autonóm lény, aki legeslegjobban önmagát szereti. Senki sem lehet fontosabb neki, mint ő maga. Jézus jól ismerte az ember természetét, ezért nem is kívánt tőle többet: „*Szeresd felebarátodat, mint magadat.*” Mint azt a szíved legmélyéből szeretett, drága kis önmagadat. Csak annyira! Jobban nem kell! De legalább ezt próbáld meg!

Próbáljuk, próbáljuk, de valljuk be: nem nagyon megy. Főleg akkor nem – s ez ma elég gyakori eset –, ha nem tartozunk igazán senkihez, se családdhoz, se más közösséghez, hanem szegény kis magányos önmagunk foglyai vagyunk. Ha nincs meg a természetes tréningünk, a mindennapos gyakorlatunk: hogyan lehetünk boldogok a *másik ember* – feleségünk, férjünk, gyerekeink vagy bárki más – boldogsága által.

Korunk legfőbb lelki betegsége ez az *elmagányosodás*. A pszicháterek a

megmondható, hányan szenvednek tőle, s érzik úgy magukat, mint kutya a kútban. Mert valami ilyesféle állapotról van szó. Mászna ki szegény magányos eb, de nem bír. Ott vergődik önnön gödrében, s ott is pusztul el, hacsak idejében ki nem húzza valaki.

Akik családban élnek, igazi családban, azoknak eleve több esélyük van rá, hogy önmagukba ne zuhanjanak, a végzetes magánosság kútjába ne szoruljanak. Csakhogy furcsa időket élünk. Szédítően fejlődik – szinte szemünk láttára – a tudomány, a technika, lassan az egész földkerekség feltáru előttünk a műholdas tévécsatornák révén, sőt a tömegturizmus fizikailag is ide-oda röpteti az élményekre éhes milliőkat, megnyerjük már-már az egész világot, de mit ér, ha lelkünkben viszont kárt valunk? Ha elveszítjük például legősibb és legfontosabb emberi adottságunkat: *a társas együttélés* képességét.

Naponta látjuk, érezzük, tapasztaljuk: *nem tudunk egymással együtt élni*. Még a tulajdon családdal sem. Mindig újra elrontunk valamit, amit nem kellene elrontanunk.

Hány család megy ma csődbe emiatt! Félelmetes! Egymást szerető és gyerekeiket szerető, velük boldogan élő aranyos, kedves, okos fiatal férfiak és nők sok éves szerelme fordul át egy rossz napon, egy rossz órában feneketlen gyűlöletbe. Illetve előbb csak egy kis sértődöttségbe, múlni nem akaró neheztelésbe. De aztán a megbocsátani nem tudás, az ingerült összeszólalkozások, a mind vadabb vádaskodások, gyanúsítgatások – legyenek bár jogosak vagy jogtalanok – meghozzák gyakran a gyilkos gyűlöletet is.

Csak nézem: kicsoda idegen lélek költözött ezekben a szerencsétlenekben! Mintha már nem is önmaguk volnának, hanem rángatná őket valaki, s torkukon át is ő hajtogatná a magát. Emberek még ezek? Vagy marionettfigurák?

Szerencsére nem minden házasság jut ideáig. De idejuthatnak manapság a legszebbek, a legjobbak is. *Vigyázat!* Igen nagy erők működnek az emberi boldogság ellenében, az éltető család ellenében.

Démoni erőknek mondanám őket, ha nem volnának olyan abszolút köznapiak, közönségesek, a saját emberi ter-

mészetünkből fakadók. *Mi* vagyunk azok, akikben megbillent valami. Akik kihullva a hagyományos társadalom kisebb-nagyobb egyházi és világi közösségeiből, kikopva ezek öröklött formáiból és normáiból, már a legszűkebb értelemben vett családból is kezdünk kihullani. Nemcsak azért, mert oly sok külső erő roncsolja azt a családot, hanem mert mi is roncsoljuk. Erkölcsi egyensúlyzavarunkban olyasféle érzés kezd eltölteni: az *én* fontosabb mint a *mi*. „Egy életem van, az az enyém, és senki másé. Még a családé sem, még életem párjáié sem, a gyerekeimé sem, legfeljebb anyyiban, amennyire én akarom. Nekik sincs joguk, hogy megkössenek, hogy a rabjukká tegyenek, hogy a saját tulajdonuknak tekintsenek, hogy önmagától elvegyenek...”

Valóban nincs joguk. A családjog nem erre vonatkozik. Csak az a baj, hogy a leginkább rab éppen az, aki önmagának a rabja. Az igazi család legnagyobb áldása pedig éppen az, hogy ebből kínál kiutat, s vele éltető erőt, életelixírt mindnyájunknak.

Mi az, hogy igazi család?

Erre csak annyit mondanék: ahol megfogható az élet. Nemcsak a születendő gyerekek élete. A mi életünk, a mi boldogságunk is, sorsunkat összekötő, közösbe adó és a közösből visszakapó férfiaké, nőké.

Mert hiszen ez a lényeg. Ha valami-re, hát a családra csakugyan áll: aki meg akarja tartani az életét, elveszíti, aki viszont kész a maga kis különbejáratú életét elveszíteni, az megtalálhat egy sokkal teljesebb másik életet.

Férfi és nő hogyan érthetné meg egymást? – kérdezte Karinth. – Hisz mind egyik mást akar. A férfi nőt, a nő férfit.

A maga módján ő is arra érzett rá, hogy a férfi és a női természet találkozása, egyesülése: ha nem misztérium, akkor abszurditás.

Valóban az. Annyira különbözőek vagyunk, annyira mást akarunk, hogy nem és nem érthetjük meg egymást. Ha mégis: az csoda. De ebből a csodából él minden igazi család.

A férfi és a női természet nemcsak az ágyban találkozik. Ott is. Az ottani egymásra találás, egybeforrás is nagy erőt ad mindkét félnek, testi-lelki nyugalmat, önbizalmat. De nappalok is

vannak, nemcsak éjszakák, s a kétféle természet egymásra hangolódása, egymásba játszása, összeforradása szakadatlanul folyik, ha nem is mindig simán és némán, hanem kisebb-nagyobb zörrenések, sőt dörrenések árán. Mert csakugyan borzasztóan másilyenek vagyunk, s ezt néha már-már elviselhetetlennek érezzük, holott ennél csak az volna borzasztóbb, ha egyformák volnánk: ha nem hatna az életünkben napról napra, óráról órára a kétféle természet találkozásának a varázsa.

Bevallom, nekünk nagyon sok boldogságban volt részünk hosszú házasságunk alatt a feleséggel. De volt egy jelszavunk, amit hol az egyikünk mondott ki, hol a másikunk: „Ne rontsuk el!” „Apókám, ne rontsuk el!” „Anyókám, ne rontsuk el, ezt nem érdemes elrontani!” Hiszen ott volt a hat gyerek, aztán amikor azok kezdtek felnőni, vén kamasszá érlelődni, ott lett a hetedik is, s nekünk annyi közös örömünk volt bennük, hogy kezdtünk csakugyan immunissá válni a mai világ családrontó, családbomlasztó mérgei iránt.

Ezt kívánom tiszta szívvel minden mostani fiatal házaspárnak: ezt az immunitást. Mert a mérgek hatnak, a mérgek roncsolnak, bomlasztanak, családokat és életeteket tesznek tönkre. Nem viházzhatunk eléggé, hogy minket is átjárjanak, s el ne vegyék tőlünk mindazt, amit a család, az éltető család adhat, nemcsak nekünk, a gyerekeinknek is. „Ne rontsuk el!” mondtuk mi is, mert éreztük a veszedelmet. „Anyókám, ne rontsuk el!” – mondtam az akkor még alig harmincéves feleségemnek, mert ez is hozzátartozott a játékhoz, hogy anyókámoztuk, apókámoztuk egymást. Igen, játszottunk, rengeteget játszottunk, szóval és szívvel, az egész élettel. A gyerekeinkkel is persze, akikre rá-ránézve, nemegyszer megrendült bennünk a lélek: mi lett volna, ha gyöngébbek vagyunk, s egyiket vagy másikat, miután útnak indult, elküldjük a sötét semmibe. „Ne rontsuk el! Ne rontsuk el!” – mondogattuk makaesul, de hogy végül se romlott el, hogy a körülöttünk nyüzsgő család az éltetőnk maradt mindvégig, ahhoz a mi erőnk kevés volt azért. Maga a család is sok erőt adott, de még az is kevés volt. Ha nincs, aki segítsen rajtunk, meg-megbotlókon, közös sorsunkat el-elrontókon, ki tudja, mi minden történik velünk. Ezért is volt igaza ama társzusi Pálnak, amikor oly különös módon egybevonta az egymást példázó két misztériumot: az égít és a földit, az istenit és az emberit.

Most alkalmas az idő!

Tagadhatatlan, hogy a magyarországi rendszerváltozás igazi eredménye, hogy a Magyar Rádió, a Kossuth adó középhullámú sávján, hétről hétre, vásárnaponként, mindig más-más helyszínről, élő istentisztelet-közvetítést sugároz. Talán nem köztudott, a helyszínüket, az igehirdető lelkészeket a püspökök, illetve egyházvezetők jelölik ki. A közvetítések óriási népszerűségnek örvendenek. Méltán! Nagy az éhség az igaz, tisztességes hiteles emberek és szavaik iránt. Nemcsak a hívő emberek és az idősebb korosztály igényli és hallgatja a közvetítéseket – szeretik ezt sugalmazni! – ateisták, kíváncsiak, érdeklődők ezrei vesznek részt rendszeresen és tudatosan ezeken az éteri istentiszteleteken. Tény az is, hogy a lelkészek és gyülekezeteik, bár járatlanok a tömegkommunikáció törvényszerűségeinek rejtelmeiben, annak ellenére ugyan, hogy a közvélemény a szavak embereinek tartja őket, ha kicsit hályogkovács módjára is, de tanulékonyan veszik az akadályokat. Bizony nincs mód kitérni ez elől, nem is lenne korszerű, különösképpen a reformáció letéteményeseinek nem. Bár az is igaz, még egyetlen telefon, levelet nem kapott a Magyar Rádió a négy és fél év folyamán, hogy „mit ket beszél ez a lelkész?!”.

Módosul-e az igehirdető feladata, ha a Rádió közvetít?

Lényegében nem. A felelőssége más! És ez nem kevés! A lelkészeknek tudniuk kell, annak ellenére, hogy egyesekkel sikerült elhítenni az ellenkezőjét, hogy ők értelmiségiek. A magyar társadalomban az értelmiségiek között van a helyük, azon belül a humán értelmiségiek körében, az írástudók, sőt a szóban is fogalmazni tudók körében. Félre a szerénykedéssel, a lelkészek képzett, diplo-

más emberek. Joguk van az értelmiségi létformához, ez elvehetetlen tőlük, kötelességük értelmiségi módján élni, munkálkodni, nyilatkozni, publikálni, „fennhangon gondolkodni”... Mint értelmiségieknek, kell, hogy legyen mindenről véleményük, ami a magyar társadalomban történik, és azt meg kell osztaniuk bárkivel – ám lelkészhez méltó magas színvonalon, nagy-nagy toleranciával, és a tízparancsolat eddig még meg nem haladott értékrendje alapján. Ennek kell tükröződnie az igehirdetésben – különösképpen ha azt a Rádió is közvetíti. Senki sem szól bele abba, mit mond, miért mondja, hogyan mondja, *nincsen cenzúra* – csak a lelkiismeret, a tisztesség, a hivatás, a tudás szab határt. Ha tehát a lelkész nem él a lehetőséggel, rosszul él vele, netán visszaél vele, akkor hibázik, vét, de nagyot. Persze azt se feledjük a lelkészek, hogy kollégáik is meghallgatják őket, más egyházak, felekezetek tagjai is – és tudják, a szakmabeliek milyenek...

Sokáig a lelkészek a templomfalak közé voltak zárva. Elszoktak a közszereplés lehetőségeitől. Ki-ki a maga módján védekezett – bezárkózott, kigyezett, lemondott... stb. A mai igehallgatót – sajnos? hála Istennek? – ez nem érdekli. Elvárja, hogy a lelkész, most már mint közszereplő is, tegye a dolgát, versenyképes legyen, büszke lehessen rá, adjon választ, hiszen birtokában van mindannak, ami egyben kötelességévé is teszi, hogy „alkalmas és alkalmatlan időben” egyaránt... Nincs mód kitérni, s a lelkésznek különösképpen nincs, hiszen ő kell, hogy tudja a „különb út” titkát.

Rados Péter
szerkesztő

A SZENT ÉS A PROFÁN

Népi vallásosság a Palócföldön,
Kiállítás a balassagyarmati Palóc Múzeumban

A SZENT ÉS A PROFÁN kiállítás cím a népi műveltséghez képest a modern kor emberének szemléletét hivatott kifejezni, és maga a kiállítás a hagyományos paraszti kultúra modellszintű különbözőségeiről szól. A modern, specializáción alapuló kultúrának csak egy igen korlátozott területét képezi a „szent”, és még a mai vallásos emberek hitélete is nagyrészt a templom falain belülre szorítkozik. Másfelől közelítve, statisztikai tény, hogy a társadalmi többség életéből jobbra kiszorult a szent világa, amit tükröz a rendszeres templombajárók viszonylag csekély aránya is.

A Palócföld vallásos népi műveltségének bemutatásával – a téma első szintéziseként – arra vállalkoztunk, hogy kifejezetten a népi vallásosság szempontjából mutassunk be mind teljesebb és átfogóbb képet a paraszti kultúra különböző területeiről. A kiállítás két teremben – és ezzel összefüggésben – kettős tagolásban kerül bemutatásra. Az első teremben a szent – döntően a templom – világot és az elsődleges értelemben vett kultuszt mutatjuk be. A második helyiségben a paraszti kultúra további, a polgári nézőpontból nézve profán területein – pl. a település, a ház világa, az ipar, kereskedelem, szórakozás – meg-

nyilvánuló vallásosság szemléltetésére kerül sor. Ilymódon a kiállítás a kultúra általánosabb értelemben vett alapkereteit és összefüggéseit érinti. A bemutatásra kerülő anyag a tárgyak időbelisége tekintetében a XVIII–XX. századot fogja át.

A „szent és a profán” címadás azonban csak részben vonatkozik a modern nyugati kultúra szémszögéből vett iménti elkülönítésre. Mert a kiállítás első felében látható „templom világa” is kulturális modellszintű eltérést mutatva jelenik meg a premodern paraszti közegben, illetve korunk fölfogásában. A mai tömegkultúra embere számára jobbra ismeretlen jelenség a szent megnyilatkozása vagy a szakralitás. A szakrális alkotások a jelenkori, akár vallásos ember számára is ábrázolásoknak számítanak, amelyek a készítő mesterség vagy művészet, különböző kvalitási osztályt jelentő kategóriáival jellemezhetők és értelmezhetők. Parasztságunk szakrális tárgyszemléletében azonban ezek az „ábrázolások” a szent megidézésének, megnyilatkozásának vagy megmutatkozásának számítotak. Nyilvánvaló példák erre a különböző kegyképek és szobrok, de hasonló tapasztalataink vannak egyéb templomi „ábrázolásokkal” vagy akár útszéli kis kápolnák szobraival kapcsolatban is. Ezt figyelhették meg néhány, a kiállítást megtekintő parasztasszony esetében, akik a szent „ábrázolásokat” kultikus csókokkal illették, „azokkal” – mintegy mennyei erőt átvéve – érintkeztek, egyéb ájtatos cselekedeteket hajtottak végre, és érzékelték, hogy az isteni jelenlét előtti „elborzadás” vallásos élményében részesültek. Ilyen értelemben tehát kiállításunk két nagy részére önmagukban, külön-külön is érvényes a szent és a profán megjelölés. A szent és a profán tehát meghatározott értelemben kétfajta létmódot, kétfajta egzisztenciális helyzetet jelöl. Egyrészt a paraszti kultúra szakrális felé fordult világát, másrészt a modern tömegkultúra deszakralizáltságát, és enorientáltságát.

Témánk: népi vallásosság a Palócföldön. A palóc népesség római katolikus vallású, peremvidéki református településekkel. A török időt követően evangélikus és katolikus szlovák telepesek falvak, valamint néhány katolikus német község színezi a Nógrád, Borsod és Heves megyéken át húzódo terület néprajzi képét. Ennek megfelelően a kiállítás döntően katolikus jellegű, noha igyekeztünk képviselni a felekezeti túlmutatató általánosabb jellegzetességeket.

Az evangélikus népességet az ún. profán szférát szemléltető tárgyi anyagban egy 18. századra datálható áttört faragású, egyenlő szárú kereszttel ellátott szék, egy zenélő Luther-kép és egy múlt századi Tranoscius énekeskönyv képviseli.

A „szent”, illetve a templom világát a következő csoportosításban mutatjuk be. Külön egység szól a szentek tiszteletéről, Szűz Mária szerepéről a népi vallásosságban, és a búcsújárás témakörébe vezet át az Isten közvetlen kultuszának világába. A terem közepén egy kiemelkedő és sokrétű szokáscelemek, a körmenet tárgyait helyeztük el. E kiállítási rész anyaga úgy állt össze, hogy az a hagyományos vallásosság terén szemlélteti a Palócföld és a Felvidék, a mai Szlovákia összetartozását, főleg a búcsújáró körzetek révén egy közös szakrális nagytáj voltát.

A templom világából átlépünk a polgári kultúra profán területeire, amelyek azonban a paraszti életmódban jelentős részt vallásos közeget jelentettek. Valójában a parasztember a templom vilá-

gát, az égiek áldást és védelmet nyújtó befolyását igyekezett a hétköznapi élet mind több területére kiterjeszteni. A település és a ház világán kívül bemutatjuk e törekvés dokumentumait az ünnepi étkezés és a konyhai eszközök sorában, a földművelés, állattartás, az ipar, bányászat és kereskedelem területén. Sorra vesszük a népi vallásosság megnyilvánulásait a születéstől a halálig, és kitérünk a gyógyítás, valamint a szórakozás igazán profánnak tekinthető területére is. Majd a bemutatást a katona-ság-háború és a politika vallásos népi fölfogása zárja.

A kiállítás a balassagyarmati Palóc Múzeumban megtekinthető 1995. december 31-ig naponta 10–16 óráig – vasárnap és hétfő szünnap.

Limbacher Gábor

„LÉLEKTANI FÉLIGAZSÁGOK”

Prédikációban, apologetikus oldalvágásként hangzott el a fenti kifejezés, hogy féltőn óvja a híveket az illetén félrevezetéstől is. Egyszersmind úgy hangzott ez, mintha a pszichológiától inkább csak ilyesmit lehetne várni. Az egyébként valóban becsülésre méltó igehirdető – (buzgó jóhiszeműségében?) – elmulasztotta megemlíteni, hogy egyrészt vannak ám a psziché tudományának bőven olyan igazságai, amelyeket tudomásul nem venni például az orvosi gyógyászat eredményeinek semmibe vételével volna párhuzamosítható; másrészt vannak teológiai, kiváltképpen pedig *kegyességi féligazságok* is. – Ezek, kellő átéléssel előadva, többet torzíthatnak a keresztyén hiten és életen, mint az esetleges lélektaniak, mert természetüknél fogva közelebb vannak hozzá, így könnyebben indoktrinálhatók. (Az ilyesmit hívják „beetetésnek”, bármilyen ideológia részéről történjék is.) E tekintetben talán a betűragó farizeusi „szigorizmus” termékei elsők a sorban. Ne feledjük: Jézus Krisztus éppen a Szentírás-tudók és farizeusok szemében számított afféle laza rabbinak, aki nem veszi igazán komolyan a Törvényt, s ezért likvidálandó. Igen! Szókratészt is ugyancsak istentelenség vádjával iktatták ki a napfényes Hellász világából.

Pszichologizmus felütheti ugyan a fejét, mikor milyen formában, de mivel minden egyéb tudomány fölé tolja magát, ahelyett, hogy azok valós eredményeit be igyekeznék építeni magába, saját okulása végett is, önmagának árt a legtöbbet, s hitelét veszti. Így aztán még azt sem hiszik el neki, amit pedig na-

gyon is ajánlatos volna megszívlelni. Persze az is megeshet: magára a leplező, kínos-kényes lélektanra sütik rá, hogy *pszichologizmus* (vagy más módon bélyegzik meg), és erkölcsileg „kivégzik” – de ezzel csak szőnyeg alá söpörték saját veszedelmes szeméjtüket, amiből aztán „érthetetlen” ragályok, cifra tünetek lesznek.

Bár ne lenne *teologizmus!* – de hát ennél a legnagyobb a kísértés. Felmászni a magas trónra, és szentül rikácsolni minden konkurensjelölt tudományra s jelenségre, még ha vajmi keveset tudunk is róluk (s talán azt is pontatlanul). Tessék kitalálni, hogy az ilyen sütetű buzgodalom kinek-minek használ, s „mit érlel annak a sorsa”, aki ilyen jelleggel ránt kardot, Krisztus ügyének a hitelességéről nem is beszélve. Van természetesen józan bírálat is, amelyet elfogulatlan mértéktartás jellemez.

Akadhat, akinek az *Isten* szó pusztá hallatán kinyílik a bicska a zsebében. Vele erről aligha lehet nyugodt eszmecsere folytatni, rögeszmecserehez viszont nincs csereárunk, de ő a fixa ideáját különben sem cserélni, hanem terjeszteni akarja. Fennáll az a ganán, hogy *teofobiás*, anélkül, hogy tudná.

S mi a helyzet annál, aki attól lát rögvést vörös ködöt, ha olyasmit hall, hogy „*pszicho*”? Annak alighanem olyan tartalmak lapulnak a szőnyege alatt, amelyekről nem óhajt tudni. Csak nem *pszichofobiás*? (Aligha lehet az ilyesmit máról holnapra belátni, mert az adott problematikához jobbra nyomasztó szorongások tapadnak.)

A papi hivatás lélektanilag talán a

legpróbásabb, hiszen emberfölötti relációkban (is) mozog, kívánalmi rendkívüliek, kísértései szédítőek a nagy magasság miatt. Ha szent maszkunk az arcunkra nő, jaj nekünk, mert alatta élvész emberi orcánk. S a Maszk térít, ítél, dönt, és „maszkosít” másokat is. Így születnek – bocsánat a keserű-komoly viccért – a *maszkéták*. Nem lesznek sem boldogok, sem hitelképesek.

E. Stern professzor *Die Psychotherapie in der Gegenwart* címmel szerkesztett kötetében (Zürich, 1958, 286. o.) írja a gyermek-lélekgyógyászattal kapcsolatban: „A szülei okozta zavarokhoz járulnak még az *oktatótól* származók is. Tény, hogy sok neurotikus személy, olyan emberek, akik nehezen boldogulnak el felnőttekkel, a tanítói pályát választják. Tudva vagy tudatlanul úgy vélik, hogy gyerekekkel könnyebben vergődnek majd zöld ágra, mint felnőttekkel, ám egészséges légkört sugározni nem képesek. *Pszychikus fertőzés* is létezhet az iskolában.” – A kiváló professzor ezel nem általánosít, hanem a lelkibeteg gyermek helyzetét vizsgálja. A pedagógusi pálya valamelyest párhuzamosnak tekinthető a lelkészivel. Vagy könnyebb volna a mi helyzetünk?

Bármelyikünknek lehet számottevő pszichikus problematikája. Ettől éppúgy nem vagyunk jobbak vagy rosszabbak másoknál, mint attól, ha testünk valamelyik szerve gyengébb az átlagosnál. De ahogyan egy testi kritikus pontunkkal nagyon is tanácsos törődnünk, éppúgy ajánlatos – és felelősség kérdése is – számolnunk azokkal a pszichikus sebekkel, amelyeket életünk folyamán kénytelenek voltunk elszenvedni. Ezeket nem piacon vettük, úgy szakadtak a nyakunkba, de akkor is nekünk kell valamit kezdenünk velük. S ez tartozik a pszichoterápia szakterületére. Nehezebb esetben ezt a hit annyiban helyettesítheti, amennyiben szilánkos csonttörés vagy gyomorvérzés esetén a szakorvost – azaz: ha tényleg csoda történik. Ami megmagyarázva annyit tesz: *lélektani analfabétasággal a ránk bízottaknak is árthatunk.* Nem is beszélve azokról, akik nem állják gyanúsítgatni a pszichológiát – még ha ehhez nyugatról kapják is a dezinformációs alapanyagot jóhiszemű megtévesztőktől, akik különben hívő keresztyének. Csak éppen – hát ez a fájdalmas bökkenő. Magam 29 éve foglalkozom behatóan mélylélektanál: valamelyest tudhatom, mit beszélnek. S tartozom is ezel.

Dr. Bodrog Miklós

„Vendég voltam az Univerzum egy szép csillagán”

– „Zu Gast auf einem schönen Stern” – Helmut Thielicke (1986) –

Amit a mi *Kosztolányink* – különben agnosztikus – egy hajnalon, az ébredező természet láttán, a *szép átélésének* mámorában írt „*bevallom néked megtörötten, földig hajoltam s mindezt megköszöntem... a porban hol lelkek és göröngyök közt botoltam, mégis csak egy nagy ismeretlen Úrnak vendége voltam*” (Hajnali részegség) – ugyanezt az életérzést fejezi ki igehirdető-professzor életének összefoglalásaként Helmut Thielicke 1986-ban. Most, hogy már csaknem tíz éve elköltözött e szép csillagzatról, legalább valamit figyeljünk erre a hatalmas életívű teológus kortársunkra. S most nem életrajzi adatokat akarok felsorolni 1908-tól, Barmentől, Greifswald, Marburg, Erlangen, Bonn, Tübingen, Hamburg város állomásokon át, hanem talán utolsó könyve kérdéseiből valamit érzékeltetni, s belőle a kérdező teológusból. Számomra ő a sok-sok könyv és cikk írója, a német rektorok konferenciájának elnöke, híres igehirdető, aki üres diplomákat töltött meg, ha prédikálhatott, *kérdező teológus marad.* Hol a világot, hol egyházát kérdezi és kérdései elől nehéz kitérni...

Amikor a háború alatt először még névtelenül megjelent könyvét megírta: „Fragen des Christentums an die moderne Welt” (azután 1948 óta sok kiadást ért meg, most már neve alatt) – még nem is tudhatta, hogy a *provokáló kérdések teológusa lesz ő.* Írt ő nagyléptékű Ethikát is, népszerű parabola-magyarozatot (Bilderbuch Gottes), prédikált a Miatyánkról földig lebombázott templomban, találkozott Amerikával, okosan írt a bibliai őstörténetekről, a Hegyi Beszédről, ami szerint az életet újra lehet kezdeni. Könyve: Isten hallgatása; a Jób téma 20.sz.-i változata; Németország: haza vagy demokrácia; Goethe és a kereszténység; több igehirdetés gyűjtemény, szalag (!) őrsi evangéliumhirdetésének gondolatait, de *ami igazán izgató, az kérdései sora,* benne a mély teológus és az újságíró könynyedsége egyesül, aki öregén is kereste a holnapot és fájlalta az eltékoztolt ígét, s azt, hogy sokak számára

a teológia protestáns „siratófal” lett. Kérdezi, miért hagyja hidegen a kortársakat az istentisztelet vasárnapként és miért nem tudnak a prédikációval mit kezdeni? Éppen ott, ahol szorít a cipő, ott nincs mondanivalónk? Ásító, halálos unalom lengi körül prédikációnkat! S becsapjuk önmagunkat, ha erőltetett aktualitásokkal akarjuk érdekessé tenni mondanivalónkat, napi politikai kérdésekkel, világpolitikai események emlegetésével Vietnamtól–Chiléig (ma: Sarajevotól – Csecsenfeldig, a vad kapitalizmustól az összeomlott szocializmusig)? Pótlék még az is, ha fő mondanivalónk a segélyprogramoktól a strukturális változásig hozza a modern kérdéseket... *Mi az, ami itt elromlott?* Van-e még terápiára kilátás? Minden kérdése szeretetből fakad, ott is, ahol mi hidegen szoktunk itélteni. Szereti ezt a félelemtől és néha dühtől reszkető világot s szereti utat kereső, sokszor utat tévesztő egyházát, félti, hogy az igehirdetés perifériára szorul, óvja képmutatástól és büszkeségtől. Becsüli a mai prédikációt, mint értékes szellemi terméket, jelentős teljesítményt, figyeli a szószék és katedra közti állandó ingajaratot, kívánja a szolidaritást a hallgatóval, *de* nem szeretné, ha mindenáron csak a kortársaknak udvarolnánk. Kis typológiát nyújt igehirdetőkről és igehirdetésekről, betekintést ad kívülállók-nak a műhelybe, int hogy *ne* a „*mai embert*” szólítsuk meg, *hanem a szószék előtt ülő mai embereket.* Félti a lelkészeket: a nagyüzemi munka és a liturgiai művészpar (vagy iparművészet) versenyében könnyen elveszhetnek. „*Ha Önök nem gyakorolnak feltétlen önkritikát és nem akarnak valóban újat kezdeni, nem lehet elkerülni a világméretű bukást!*”

Hiányolja a szuggesztív erejű evangélikus prédikációt és fél a visszhangtalanságtól (Resonanzlosigkeit). „*Ne feledjék, hogy nem vagyok ateista, csak mint kortársaim: nehezen hívő*” (Schwergläubiger). Thielicke mindig a teológia szomszédságából kérdez... Akinek van szeme, olvassa!

HK.

Lelkési töprengés

Kis Gergely kérdésein

A LP áprilisi számának Fórum rovatában olvastam négy kérdést, nem derül ki egyértelműen, kihez intézte a kérdező. E személytelenség által tehát megszólított-nak érezhetem magam. Bár lelkész vagyok, teológusféle, mégsem vállalkozom perfekt válaszokra. Mivel azonban a problémákat magaménak érzem, szívesen megosztom látásomat ezekkel kapcsolatban.

*

1. Örömmel fedeztem fel bibliaórára készülés közben, hogy az Útmutató március havi igéje Anna hálaénekének kezdősora: „Örvendez szívem az Úrban., (1Sám 2,1). Hamvazószerdán tehát „böjti örömről” tehettem bizonyosságot. Felidéztem Luther „bolondját”, aki farsang este gyászruhát öltött, szomorú képet vágott, viszont nagyhéten szép ruhát vett föl és vidám, jókedvű volt. Amikor megkérdezték tőle, miért teszi ezt, azt felelte: „Farsang idején sok bűnök esnek, amelyeken szomorkodni való; hanem nagyhéten arról prédikálnak, hogyan halt meg Jézus a szegény bűnösökért, ezen örvendezni kell”. Okos beszéd ez! Keresztyén hitünk nem valamiféle Mithras-kultusz, hogy Urunk születését–halálát–feltámadását évről évre valóságosan megtörténő eseményként kellene átélnünk. A liturgia segít az egyszerű és megismételhetetlen üdv-történet átgondolásában. Ezért a „hal-leluja” elmaradása sem foszt meg az igazi böjti örömtől, sőt, a csend is hálnak jelévé válhat.

2–3. A két kérdés összetartozik. Sokak problémája a gyónás és úrvacsora ilyen szoros összekapcsolása. Sem Jézus, sem az apostolok tanítása, vagy az ősegyház gyakorlata nem igazolja ezt. *Először:* az istentiszteleten elhangzik egy bűnbánati imádság, és ehhez kapcsolódóan a kegyelmi ige. Felesleges

duplázásnak tűnik a közgyónás ilyen formája az úrvacsora előtt. *Másodszor:* Jézus örök életet ígérő ajándékát – úgy tűnik – feltételhez kötjük ezzel. „Igen, az Úr testét és vérért adta érted, testvér, de mielőtt elfogadnád ezt az ajándékot, válaszolj néhány kérdésre...” Ez különös. A „méltóképpen” való vétel semmiképp nem ezt jelenti. Főként nem azt, hogy aki odajárul, az előzőleg „méltóvá lett” erre a találkozásra. Sőt, elképzelhetetlen görögül áruklodna, ha valaki „méltósága” tudatában venné az úrvacsorát. „Uram, nem vagyok méltó...” – hangzik – nagyon helyesen az ősi imádság. *Harmadszor:* a gyónás gyakorlatát is bagatellizáljuk ily módon. Dunántúlon, egyes vidékeken az úrvacsorát „gyónás”-nak nevezik az evangélikusok. Évente egy vagy két alkalomnál többször élni vele botránkoztató tiszteletlenség a szemükben. A bűnbánat gyakorlata jóformán erre az általános, és – sajnos nagyon felszínesen értett – közgyónásra szorítkozik. Igazi bűnök, igazi bocsánat – szinte ismeretlen fogalmak. A gyónás és úrvacsora istentiszteleti gyakorlata tehát végiggondolást igényel.

4. Nem csupán a második parancsolat kihagyása, hanem a *kilencedik és tizedik parancsolat* kettővé tétele is nehézkés kissé. Hittanos gyerekeknek tanítván a tízparancsolatot, mindig furcsa érzésem volt, amikor a logikus felsorolást félbe kellett szakítanom a „házát” szónál, azután egy újabb felsorolást kezdeni, amelyben a házastárs, a barom, és bármiféle tulajdon szerepel. (Ez van.) Gyakran eszembe jut: ha Isten valóban e parancsok maradéktalan megtartását teszi függővé, hogy kegyelmet gyakorol-e utódaimon ezerézig vagy megbünteti őket vétkeimért, akkor nem nagy jövőt jósolhatok nekik... Ami Kol 1,15-re való hivatkozást illeti: a tilalom

nem Isten kiábrázolására vonatkozik, hanem a teremtmények azon célból történő ábrázolására, hogy azokat bálványistenként imádják. Az, hogy az Úr maga ábrázolta ki az Ó kiábrázolhatatlan személyét, inkább erősíti ennek a parancsolatnak a jelentőségét.

Valóban jó lenne, ha ilyen kérdésekről tudnánk őszintén beszélgetni, írni, eszmecserét folytatni, és talán választ is kaphatnánk – nem kioktatás formájában, hanem oly módon, hogy mernénk – tudnánk – jobb, igazabb felismerésre jutva jobb, igazabb gyakorlatot követni.

Bartha István

*

A szerkesztő megjegyzése: A liturgiai kérdésekben egyházunkban (házánkban) a püspök az illetékes. Azért közli ezeket a vitatott kérdéseket a Lelkipásztor, hogy püspökeink ez úton is megismerhessék lelkészeink – egymástól gyakran eltérő – véleményét, mielőtt változtatásra szánnák el magukat.

NAIV VOLT JÉZUS VAGY CSAK JÓHISZEMŰ?

Mert „az adós szolgál” példázatában arra nem gondolt, hogy a „100 dénáros” adóst nemcsak egy szolgatárs fojtogatja, hanem ez beszervez másokat is, hogy „gyer-tek, fojtogassuk együtt!”

(Utalással a Lelkipásztor 95/4. 141. oldalra.)

Kis Gergely

Az igehirdető műhelye

SZENTHÁROMSÁG ÜNNEPE

Ef 1,3–14

(Nem előkészítő, hanem teljes igehirdetés)

- Vázlat: 1. Isten munkája
egységes mű
a kapcsolatról
nincs vége
2. Tettei érjük Jézus Krisztusban
3. Áldás ez rajtunk

Kedves Testvéreim!

Két kép van előttem. Csak földídzem az egyiket, nyitott naptárból kerül elém a másik. Két csodálatos kép. – *Az első egy zöldellő ág.* A lehajló, legalsó, mely összefűzve, a lombvesztés után megkönnyebbülve sem emelkedett magasabba. Le kellett hajolni miatta. Öreg, mohás, gondoltam, talán elszárad. De ismét kihajtott. S mintha meg is emelkedett volna kissé. – A másiknak ez a felirata: Róma – Szent Péter Bazilika. Milyen pompás lehet belülről is! Nem talány, mint egy ág, hisz emberek alkották. Kérdés: az új hajtás csodája Istenről szól? Avagy csak a másik, ahol a Lélek? Óriás boltíveket képzelek, mik „elvinnék” a tekintetem, ha botlás elkerülésére nem kellene földre szegezni. És „akkor” lenne lelki az áldás. – Az ő áldása azonban egészen lent van, Krisztusban.

Ebben az áldásban igyekezett részeltetni bennünket a mögöttünk lévő ünnepek sora és ez lesz a feladata az előttünk lévő vasárnapoknak is. Isten munkájáról a múlt idő néhány különösen „fényes” pontjának rabjaiként tudunk számot adni elsősorban. Gazdagságuk kimeríthetetlen. Talán ezért a sóhaj egy ünnep után. Az ünnepek hozzászoktatnak bennünket lépésekhez is. Mindig többet, mindig előbbre, mindig tovább. Szentháromság ünnepén pedig már egy kicsit kételkedve forogódnak, mintegy kérdezve, mit lehet még? Talán egy összefoglalást? Az ünnepi ígére azért érdemes figyelni, mert biztosan feledtet velünk sok eddig fontos kérdést, kétkedést, bizonytalanságot, amikor Istennek, az Atyának munkáját, szintén mint váratlan csomagot felbontja előttünk. A csomag szílei: „a világ teremtése előtt” és „az idők teljessége”. De amennyire igyekeznie kell a jó háziasszonynak, hogy mindent alkalmasan helyezzen el a „szíve csücskének” küldendő csomagban, hogy egyik küldemény miatt a másikban kár ne essen, annyira egyértelmű és világos, hogy ez a csomag, az Isten munkája, ennek a munkának célja, tartalma egyetlen egy. Sok szóval lehet róla beszélni, de csak mint egyetlen gyümölcsnek színéről, illatáról, ízéről, azzal a különbséggel, hogy itt nem a fogyasztó észrevételeiről van felsorolás, hanem annak meghatározottabb szándékáról mindenekelőtt, Aki munkálkodik! A világ teremtése előtt sem akart mást, nem akarta más-keppen. Nem azért cselekszik így, mert elhibázta, s nem azért, mert elromlott, hanem mert ez az ő akarata. A „véletlen”, meg a „közbejött” a mi „fordulatunk”. Az ő akarata biztos,

megmásíthatatlan, sőt megvalósuló. Leginkább megvalósuló. Az áldás, a lelki, az embervilág számára elképzelhetetlen, amit Ő mégis kiárasztott ránk Krisztus által. Akarata és tetszése, kijelentett végzése, amit megismert velünk, elhatározása szerint.

De hát mi van a csomagban? Mi az, amin Mennyei Atyánk fáradhatatlanul munkálkodik, ami a teremtés előtt készen volt benne, s ami nem lesz másként „az idő lejártával” sem? Erről, hogy megérthessük, először a ránk jellemző, helyesebben miattunk használatba került kifejezésekkel kell szólni. Ezt mondja az ige: fiaivá fogad, megajándékoz, örököséivé leszünk.

Miről beszélnek ezek a kifejezések? A kapcsolatról. Az örökkévaló Istennek és kiválasztott teremtményének kapcsolatáról. Arról, ami a Teremtőnek az akarata. Mi erről már csak úgy tudhatunk, mint akiket fiaivá fogad, amihez a mi helyzetünk szerint az szükséges, hogy kegyelmével ajándékozzon meg. De Mennyei Atyánk nem egy megtévedt, elesett embert szánt meg, akit csupa szeretetből valami fondorlatos terv által lassan magához emel. Akarata, terve a teremtés előtt, legelőször ez a kapcsolat volt. És nem változott, nem alakult át. Csak eltökélt szándékát mindenkor aszerint adta az ember tudomására, ahogy az ember megértheti. Igenis! – megértetni kívánja magát az emberrel. És akarata, és teremtető hatalma megteszi azt, amire ezért szükség van. Nem nagyon értjük. Csak **bűneinkkel való küzdelmét** vesszük valamennyire számba. Ő, mennyire elszakadtunk az Ő akaratától!

És mennyire megrekedtünk jelenbeli állapotunk szerint. Újra és újra magunkat, „a tényeket” látva, emeljük rá tekintetünket – mert keres, mert szólít, s ez nekünk hihetetlen. Hogy ő már akkor kiválasztott? Hogy ez kézzelfogható lett nekünk Krisztusban? Mennyi kifogás, micsoda bölcsesség, ami még mindig cáfol! A földön. Mert nekünk a „mennyben”, az egybefoglalás helye messze van és inkább a szétválásztás alkama. Csak ő volt, aki kiválasztott, csak ő az, aki eljegyzett pecsétjével, mert most és mindörökké ez az ő munkája javunkra. Mi még csak előre reménykedünk, míg ő töretlenül munkálkodik, hogy megváltsa tulajdon népét.

Isten munkájában az a csodálatos – és ugyancsak az általa kívánt kapcsolatról beszél –, hogy mielőtt az ember ámulatában, értetlenségében, tehetetlenségében fejét lehajtva odébb állna, botorságból, daczból, szégyenből lemondva a kívánatosról, sőt, amikor már „magába süketült”, akkor az Ő akaratából emberközelbe lép, megjelenik Krisztus. Egyszerre csak tőle lesz hangos a világ. Általa lesz lehetséges és reményteljes az ember oldaláról is az odatarozás. De a már messze járó ember ezt gyakran felejt, leértékeli, összekeveri a maga cselekedeteivel is. Azután meg ismét **kihagyja. Számításból.** Mert már teljesen belegyönyörödött ismereteibe és szinte képtelenné válik a hívás, a hír, az üzenet felfogására. Ám az ige tovább szól. A hallott szakszabban tízszer kerül elő személye. És még hányszor fog elélni állni ezután. Mi, lehet, hogy befajéztuk, vége az ünnepeknek, **Ő viszont ezután is minden napon mellénk áll, szólít.**

Ó az egyetlen érthető – az ember által elérhető, Isten világból. Az Atya mindent neki adott, és ő mindent az Atya akarata szerint cselekszik. Isten örökkévaló akarata került általa az ember kezébe. Mit teszünk vele? Észrevesszük-e, kicsoda csemány tévedés, amikor szétválasztóvá tesszük. Azt, Aki összekötőként szolgál. Most is: atya és gyermekei, a kegyelmes és megkegyelmezettek, az örökségre kijelöltek között.

– Különösen nagy ajándéka Istennek, hogy még a Szentlélek munkája is Jézus Krisztus személyéhez kötődik! Teremtői bölcsesség! A megfoghatóban közelíthető a megfoghatatlan. Csak őbenne, az Egyetlenben. Az értelmes okoskodás helyett. Általa értünk Atyát, benne érünk el igaz Fiút, vele munkál a Szentlélek.

Napról napra égetőbbé válik embervilágunk szintjén is a kapcsolat kérdése. De társra találni lassan lehetetlen lesz. Kifinomult érzelmeink mind a felmérés, mind a jog tekintetében lehetetlenné tesszik. Ha pontosan tudom, milyen én és mit akarok. – Isten nem kevésbé bölcs. Vagy inkább bölcsőbb. Nem ismeri a kiegyezést, hanem kiválaszt. És kiárasztja áldását ott, ahol ... Jó volna, ha nem fejeznék be a mondatot! Mert bizonyára szétválasztó lenne. Sőt inkább áldása hordozói legyünk! Akiknek törvény az Ó választása, Jézus Krisztusban ma életet, élhetőt, elkötelezőt. Akik a reménység fényében kezét nyújtanak süketeknek és vakoknak is. Akik a naponkénti nincs szorításában tudnak biztosak lenni az örökség felől. Akik az eljegyző pecsét kétes díszét, a majdnem megfoghatatlan ajándékokat nélkülözik talán, de „két kézzel” kapaszkodnak a megfoghatóba, Jézusba. – Akik nem csak végigjárták az ünnepek sorát, hanem hálások azért, hogy Isten munkájának részesei lettek, és boldog dicsőretekre fakadnak.

A pompás boltívek bizony felkapják a szemet már-már mennyei magasságba. Majd visszahull kétes földi magányba. De ahol a teremtő akarat kihajt, mintha megemelkedne az ág. – Ámen.

Rác Miklós

SZENTHÁROMSÁG ÜNNEPE UTÁNI ELSŐ VASÁRNAP

Róm 1,16–17

Reformáció ünnepe nyár elején

Fél évvel a Reformáció emléknapja előtt olyan ígéről prédikálunk, amiben a reformáció szíve dobog. Az *igehirdetés vasárnapja* ez. Ágendánk is így adja meg a témát: Figyelj a hívó szóra és az ősi evangélium is arra figyelmeztet Jézus példázatában: Van Mózesük, vannak prófétáik, hallgassák azokat. Amíg időnk van itt, addig hallgatnunk kell és hirdetnünk lehet az evangéliumot. – *Heti ígénk* is mutatja, hogy benne vagyunk a világkereszténység vérkeringésében, mert sokhelyütt olvassák el e hét elején Jézus Urunk szavát: „Aki titeket hallgat – engem hallgat és aki titeket elutasít, engem utasít el. – Vagyis a Reformáció emlékünnepe előtt egy fél évvel ezen a vasárnapon az igehirdetés felelősségéről, az igehirdető felelősségéről, az igehallgatás felelősségéről és az igehallgató felelősségéről kell szólnunk e gazdag textus alapján. – *Énekválasztásunkon* is megmutatkozhat, hogy tudjuk, miről van szó: Úr Jézusunk fordul hozzánk (279), Jézus Krisztus itt vagyunk (274), Jézus mi üdvösségünk (282), Urunk ím megjelentünk (283), Te örök evangélium (287) stb.

Imádságunk is, akár a kollekta, akár az oratio oecumenica kell, hogy e témakörben hangozzék: Vasárnap reggel (715. o.), Igehirdetőkért, lelkipásztorokért (732–733), Készíts helyet igédnek (736. o.), „Komponáljuk meg az egész istentiszteletet”, hogy ne futhassanak szét ezerfelé gondolataink.

Általános megjegyzések. Kimondva vagy kimondatlanul, a szó becsületét kell helyreállítanunk, hogy az igehirdetés is fontossá lehessen az igehirdető és az igehallgató számára. A Fizikai Szemle 1995/3. számának (104 k.) egy cikkéből idé-

zem A. Hobson gondolatát: „Mindén alkalommal, amikor emberekhez beszélsz – egy életre megváltoztatod őket... a világnak szüksége van hangodra.” S ha egy fizikus így tudja ezt, mennyivel inkább az igehirdető...

Két tanácsom van kollegáknak: 1. Ha tehetik, újra olvassák el még e héten az egész Római levelet egyben. Hallatlan élmény! A perikopákra szabdaltságot legtisztább evangélium (Róm) egy irat, s elejétől végig ugyanazt hirdeti! 2. Legalább minden igehirdető olvassa el *szakaszunk előtt és közvetlen utána található fejezetrészt*. Új összefüggéseket fedezhetünk fel jól ismert két versünkhöz: Az *adós Pál* beszél itt, aki nemcsak a kötelező szeretettel adós, hanem az evangéliummal is görögnek és barbárnak, bölcsnek és tudatlannak. S itt az adós törleszt. A *szenvedélyes Pál* beszél – a rabbiból lett apostol, a szenvedélyes üldözöből szenvedélyes Jézust hirdető. Szenvedélyes, vagyis nem hívős, okos bölcselkedő, nem is tudós írásmagyarázó, nem törvényisztelő, rigorozus farizeus már, hanem szenvedélyes evangéliumhirdető. Talán nem egy öregező nyugdíjas nosztaliga-érzése az, ha leírom – ez az ami nekem ma az igehirdetésekből legjobban hiányzik: a szenvedélyes tűz, a lángoló lelkesedés, a perzselő Krisztus-szerelem. S helyette hallgathatók objektív szövegmagyarázatot (Auslegungspraktik), hívős okos beszédet, előadást a kereszténység múltjáról, jelenéről, jövőképeiről. Ne feledjük: *Jézus maga is szenvedélyesen kiáltott* (a quara ige: kiáltani, imádkozni és kijelentést hirdetni együtt jelent!). – *Az igeszakasz utáni fejezetrész* Isten szenvedélyes haragjáról beszél (1,22–24!) Forró láva ez, ami előnthat, az „orgé tou theou” Jn 3,36-ban is önmagunk hitelenségének büntetése, és így a Jelenések kv. haragszészéinek, kelyheinek ítéletes kiöntése (Jel 15,16 fejezet). A Róm 1 vége arról szól, hogy Isten kezében még jó helyen volt az emberi élet, de ha átengedi Isten az ember kezébe, úgy a legrosszabb helyre kerül, kifordul sarkaiból a normális emberi élet, pl. a természetes nemek közötti érintkezésből. Lesbikusok és homoszexuálisok életstílusa lesz a „normális”. Feje tetejére áll a világi életfolytatás.

A két szenvedélyes igeszakasz között forrósodik fel textusunk két versének mondanivalója is.

A textusról: A bányászgyerek Lutherrel ássuk ki a kincsesbánya sok-sok értékét és aztán osszuk szét a gyülekezetben!

Nem szégyellem, szégyenkezem. Ha Isten nem szégyell bennünket, miért szégyellnénk mi az Ő ügyét és Őt magát (2Tim 1,8–12) Mi azt szoktuk szégyellni, amit nem kellene és azt nem szégyelljük, amit pedig kellene. Nincs mit szégyellni Jézus Krisztuson, aki nem csak tolerálta, hanem elfogadta, befogadta és együtt munkálkodott az emberrel és tette az embert Isten munkatársává (szünergoi tou theou) [Mk 16,20], ez nem az üdvösségre irányuló szünergizmus. Jézus nem szégyell Péterrel és Tamással, Mátéval és Fülöppel együtt dolgozni.

Az evangélium egyszerre a Jézus Krisztusról és a Jézus Krisztustól való jó hír. A kettő azonos. A század eleji liberális teológia tévedése volt, hogy a Jézustól való hírt elfogadta, a Jézus Krisztusról való beszédet már páli találmánynak tekintette. Pedig Jézus szavai is Önmagáról beszéltek (l. példázatok kulcsa Ő). Evangélium nincs Krisztus nélkül és itt evangélikus specialitásunk, hogy nem az igehirdetésről beszélünk általában, hanem az evangélium hirdetéséről (vö. Mk 16,15!)

Isten ereje, dűnamisza, ez az erő nem rombolásra való (dinamit), hanem dinamikus életvitelre. Erőtlenység idején jó figyelni a dinamizmusra, tartalmilag, sőt formailag is kísért a statikus szemlélet, struktúra, ezt ki tudja mozdítani Isten ereje, mozgósíthat.

Üdvözít = megment, különben elveszett embereket. Isten nélkül nem közömbös közegben, hanem az elveszettség állapotában él az ember.

Zsidónak először aztán görögnek. Régi vitatárgy, hogy időbeli vagy értékbeli sorrendről van-e szó. (vö. Norvég zsidó misszió állandó témája.) Előjön ez a kifejezés Róm 3,1-ben is. Utal a páli munkamódszerre, hogy az Acta szerint is egy-

egy új városban először a zsinagógákban kezdte Pál a szolgálatát, s csak ha kiebrudalták, úgy ment akár a porcelitákhöz, akár a pogányokhoz. A hellén itt vallást jelent!

Isten könyilatkoztatja, nyilvánvalóvá teszi a titkot (Gal 1,6 stb.). A kijelentés és kijelentkezés rokonértelmű szavak, de a magyarban jó, ha mindkettőt használjuk, mert egymást kiegészítik.

Hitből hitbe – a folyamat párhuzama talán a Jn 1,16: kegyelmet nyertünk kegyelemre. Hit csak hitből támad. A másik hitéből, ezt a hitet hallani kell...

A *Habakuk 2,4* idézet páli exegézise egyedi. Korszakonként más és más hangsúlyos. Van, amikor az *igaz* ember (a caddik), van, amikor a *hitből* (Ábrahám-féle hit Róm 4-5 fejezet!) és lehet az *él* (jelen és jövő időben egyaránt) az aktuális. Az alig élünk, épp, hogy élünk helyzetében biztatás ez a 20. sz. végén!

Mondanivalónkban e vasárnapon hangsúlyoznunk kell, hogy *nem a novum, hanem az evangélium az*, ami megment! Lehet nálunk új valamelyik keleti vagy nyugati szekta, mormonok, moonisták, krisnások, vagy a már ismert, de mindig újra jelentkező spiritizmus, mindez nem ment meg! Jézus Krisztus evangéliuma ment meg egyedül, jelent erőforrást, emberhez méltó és örök életet.

Ez a két vers több, mint Pál bemutatkozása a rómaiaknak, több, mint ars poetica (vö. Jn 20,31, Lk 1, Acta 1,1 Jn 1,1-3 stb.) *ez minden mondanivalójának summája, eszenciája*, erre hivatott, erre is küldetett (Róm 1,1).

E nyár eleji reformációi ünnepen ebben kell megerősödni az igehirdetőnek és igehallgatónak egyaránt.

Dr. Hafenscher Károly

SZENTHÁROMSÁG ÜNNEPE UTÁNI MÁSODIK VASÁRNAP Zsid 3,1-8

1. A textusról

Alapigénk a Zsidókhoz írt levél első részéből való, amely arról beszél, milyen hatalmas Jézusunk van. Jézus kiemelkedik az emberek – Isten emberei – és az angyalok világából is. *Jézus nagyobb* az ósátyáknál, a prófétáknál, sőt az angyaloknál is.

A 3,1 először úgy említi Jézust, mint *apostolt*. Ő az igazi „küldött” (a Szentírásban máshol nem találjuk Jézusról ezt a meghatározást). Olyan küldött ő, aki nemcsak Isten gondolatait, tervét, parancsolatait közli – személyében magát az Urat ismerhetjük meg.

3,1 említi Jézust főpapként is, és ezt a későbbi fejezetekben fejti ki részletesen. 3,2 Jézus hűségét állítja középpontba, majd – mint a következő versekben is – Mózes alakjával hasonlítja össze. Jézus nagyobb Mózesnél, ahogyan a ház építője több a háznál, ahogyan a gazda több a hűséges szolgánál, ahogyan a fiú több a legjobb alkalmazottnál. Mózes kiemelkedik Isten hűséges szolgálói közül, áldott az ő munkája. De ő csak egyik tanúja, hirdetője Isten ígéjének, míg Jézus maga a testé lett IGE.

A 6. vers ismét a hűségre hívja fel figyelmünket: Jézus, mint Fiú is hűséges. Míg Isten emberei csak egy-egy részletet, egy-egy lépést ismernek az Úr tervéből – addig Jézus ismeri és érti a nagy összefüggéseket, ezért tud minden tettében engedelmesen alkalmazkodni az Atya akaratához. Az ő háza – egyháza – mi vagyunk, ha a bizalmat és a reménység dicsékvését megtartjuk. Ez csak úgy sikerülhet, ha FIGYELÜNK, HALLGATUNK Jézusra.

Jézus bemutatásának, Mózesrel való összehasonlításának ez a célja: *figyeljünk arra, amit Jézus mond*, mert aki megkegyelmezteti szívét, az eltéved, nem látja meg az Atya felé vezető utat és kiesik az egyház építőkövei közül.

2. Az igehirdetés felé

a) A vasárnap témája, egyben igénk lényege: *Figyeljünk*

Jézusra! Az 1995-ös év vezérigéje: „*Rám figyeljete a Föld legvégéről is, és megszabadultok, mert én vagyok az Isten, nincs más!*” (Ézs 45,22) Fél év már eltelt. Kire figyeltél hat hónapon át? Volt időd, csended, antennád Jézusra? Készíts félévi leltárt! Testvérem, hányadik volt a sorban Jézus azok közül, akikre figyeltél? Alkalmazkodni kellett rengeteg emberhez: főnökhöz, tanárhoz, munkatársakhoz és számos külső körülményhez: ébresztőórához, menetrendhez, nyitvatartási időhöz. Mikor jön el végre hajszolt hétköznapijaid sorában egy olyan időszak, amikor az egyetlen lényeges személyre, Jézusra tudsz koncentrálni?

b) *Június 25-én* állhatunk szószékre. Már mindenhol vége a tanévnek, a vizsgaidőszaknak, kezdődik a nyári szabadságok ideje. Ez lehet éppen az az időszak, amikor igazán *kikapcsolódhatunk*. Kikapcsolódni az állandó kötelességteljesítésből, az energiánkatfelemesztő hétköznapi taposómalmából – egyben *bekapcsolódni* egy olyan áramkörbe, amely újra energiával tölt fel. A határidő, megélhetés, helytállás fogalmi helyett: Jézus, szeretet, barátság, elmélyülés, beszélgetés lehetnek meghatározói nyarunknak.

c) *Az óltári igében* (Jn 7,40-53) arról olvasunk, hogy az emberek vitatkoznak Jézusról: valójában kicsoda ő? Ellentét támadt miatta a sokaságban. S az akkori helyzetet Nikodémus oldja meg: *Hallgassátok meg magát Jézust!* A mi mai kérdéseinknek, útkeresésünknek, emberileg kilátástalannak tűnő helyzeteinknek is ez a megoldása, kulcsa: *Őt hallgassátok!*

Horváthné Zábrák Piroksa
gyülekezeti munkatárs (Nagytarcsa)

SZENTHÁROMSÁG ÜNNEPE UTÁNI HARMADIK VASÁRNAP 1Kor 1,27-31

A vasárnap jellege

Isten bűnösöket hív. – Micsoda szakadék tátong Isten és a bűnös ember között! Emberi erővel, akarattal, tehetséggel, vággyal áthidalhatatlan szakadék. Híd egyedül Isten oldaláról építhető, de onnan építhető és meg is épült az 1. század első felében, Jézus Krisztus személyében. Őrajta keresztül hívja Isten az embert, s az Isten után vágódó teremtett lélek is csak Őrajta keresztül találhat rá Mennyei Atyjára. Isten minden embert hív, mert mindannyian bűn alá rekesztettek vagyunk. De hidat keresni és elindulni rajta csak az fog, aki felfedezte a bűn hatalmát, a maga tehetetlenségét, és terhes számára ez az állapot. A mai vasárnap 3 öröme: Isten hívja a bűnösöket, HÍVJA Isten a bűnösöket és a BŰNÖSÖKET hívja Isten.

A korinthusi gyülekezet – és mi

Pál apostol otlétekor már csaknem 100 éve annak, hogy Korinthus városa Julius Caesar keze alatt újjáépült, benépeült. Római telepesek, görög és zsidó kolóniák alkották a város lakosságát. A 700 000 lakos nagy része rabslolga volt.

Ahogy egy csepp tengervíz összetétele az egész tengerre jellemző, a kezdetben kicsiny gyülekezet összetétele is hasonló egy nagy kikötőváros lakosságának összetételéhez: zsidók, pogányok, szolgák, előkelők és lenézettek – megtérés előtt vagy után. Pál egyik gyülekezetében sem találkozott olyan komolyan a gyülekezeten belül egymással szembenálló csoportok problematikájával, mint itt Korinthusban.

Isten népe mai világunkban még összetettebb, tarkább, mint Pál korában. Sokfélék vagyunk származásunk, társadalomban elfoglalt helyünk, korunk, képességeink szerint. Ha a korinthusiak felé időszerű volt a figyelmeztetés: mindnyájan bűnösök vagyunk, és „aki dicsekszik, az Úrral dicsekedjék”, akkor ez számunkra még időszerűbb.

Az igazsakasz első megállapítása: „nem sokan vannak köztetek, akik emberi megítélés szerint bölcssek, hatalmasok vagy előkelők.” Ha körülnézünk gyülekezeteinkben, valóban azt tapasztaljuk, hogy a tagok többsége nyomorúságos sorsú, megpróbált, szolgálatban megtört vagy megedződött, emberi megítélés szerint egyszerű lélek. Mi ennek a titka? Miért nem ülnek templomainkban többen a „siker-emberek” közül? Miért több a lenézett, mint az előkelő, a beosztott, mint a hatalommal rendelkező?

A titok nyitja talán abban van, hogy gyülekezeti tag, hívó ember abból lesz, aki felismerte tehetetlenségét, kitaszított-ságát, nem reménykedhet saját ügyességében, tehetségében, erejében, vagyonában, jellemvonásainak kiválóságában. Mindezekben csalódott, mindezekről felfedezte, hogy inga-tagok, átmenetiek, cserbenhagyják „gazdájukat”, nem lehet rájuk építeni egy életet. Az ilyen, idáig jutott ember választút előtt áll: vagy a tönkremenés, kétségbeesés, ellehetetlenülés, vagy közbelép valaki és felemel. A VALAKI pedig jól látja ezt a lelkiállapotot (hiszen Ő maga segítette ezt elő), és éppen jókor lép közbe. Kijelenti magát, megerősít, megsegít és megmutatja: csak az Istentől jövő, meg nem érdemelt szeretet, erő, elfogadottság lehet tartós alapja a földi életnek.

A választút előtt álló ember pedig ha jól dönt és Istent választja, kitartó és megbízható gyülekezeti taggá érhet, de soha többé nem felejtí, ki ő valójában.

Amíg valaki gazdag, előkelő, bölcs, hatalommal rendelkező, addig – ha nem is lehetetlen – de nehéz magát Isten előtt koldusnak, elveszettnek látnia. Csak az önmagában való csalódás visz odáig, hogy örülni tudjak Isten bölcsességének, amellyel vezet, a nekem ajándékozott igazságának, annak, hogy Isten erejével megszentelődhetek, vagyis mindenben Rá hallgathatok.

Talán nekünk magunknak nem, de a hallgatóknak is gondot okozhat mindaz, amit az ige elhívásról, kiválasztásról ír. Beszélgetős bibliaórák gyakran visszatérő témája ez. Milyen alapon válogat Isten az emberek között? Honnan tudhatom, hogy ki vagyok választva vagy sem? Hogy Ő milyen alapon választ ki embereket, ez teljesen Isten hatásköre. Sem okunk, sem jogunk nincs beleavatkozni. Meggyőződés azonban, hogy ha valakit izgat a kiválasztás kérdése, töprengeni, aggódni képes miatta, annak már nem kell attól tartania, hogy nincs kiválasztva. Ha vannak emberek, akiket Isten nem választ ki, azokat e kérdés cseppet sem izgatja. „Azokat választotta ki Isten...” (27–28. vers) Itt szolgálatra való kiválasztásról, nem pedig üdvösségről van szó! Ahogy a gazda válogat a földművelő szerszámok között, hogy a száraz göröngyöket, vagy a túlázott talajt mivel munkálhatná meg legjobban, úgy választhat ki Isten engem, mint erőtlent, mint „bolondot”, mint „semmit”, mert célja van velem. Nemcsak az a célja, hogy engem átformáljon, felemeljen, hanem a könyezetem felé is fegyverező eszköz lehetek, anélkül, hogy tudnék róla. NEM az én dolgom, hogy megszegyenyítsek! Isten végzi el ezt a munkát, talán általam, de erről nekem nem kell tudni. Nekem csak Őrá kell figyelni, neki tetsző életre kell törekedni, a többi Isten munkája.

Isten munkája az, hogy a Krisztusban lehetünk és Isten munkája lesz az is, ha majd azok, akik most a megszegyenyülés állomásánál tartanak, szintén Krisztusban lehetnek.

Bálint Józsefné
gyülekezeti munkatárs (Pécel)

HÚSVÉT VASÁRNAP – HAJNALI ISTENTISZTELET Budavár, 1995. április 17. 5 óra

1: A fény köszöntése: Sötét van. Sötét éjszaka; sötét gondolatok; sötét alakok; sötét tettek; sötét jövő; sötét halál. Néhány apró fény-sugár van csupán, ami hangulatosabbá teszi az életet, néhány kis

fényforrás, ami barátságosabbá teszi a zord világot. Néhány sejtlemes jelző fény, hogy teljesen el ne tévedjünk.

Több fény! – kiáltott segítségért a sötét alagút elejére érő költő. De nem lelt. Ráborult a halál sötétségére. Pedig érdemes kiáltani – de nem mindegy, kihez. Jött valaki, akinek születésekor fényesség támadt a sötét mezőn. Valaki, akinek bölcsőjére különleges csillag sugara hullt. Egy ember, aki elmondhatta: én vagyok a világ világossága. S egy ember, akinek távozásakor, halálakor valóban sötét lett – teljes napfogyatkozás.

Krisztus előlépett a sírból. Felkelt a nap, felragyogott a világ világossága. Az ő fényéből vehetünk, kaphatunk ma is. A húsvéti gyertya – az élő és meleg fény jelképe megérkezett. Ebből a fényből, ebből a lángból gyújtunk meg most gyertyánkat, s váljunk a Fény hordozóivá, hogy ne csökkenjen, hanem terjedjen a fény: az igazi világosság sötét világunkban!

2: **Az élet evangéliuma.** Krisztus mondja: „Halott voltam, de íme élek örökkön örökké, és nálam vannak a halál és a pokol kulcsai.” (Jel. 1,18).

Krisztus Feltámadt! Krisztus valóban feltámadt! – hangzik az ősi keresztény köszöntés e hajnalon. Boldogan, vidáman, hálát adva. Tudjuk-e együtt mondani? Tudjuk-e szívből mondani? Feltámadt-e a mi számunkra is. Vagy csak együtt mondjuk, mert ilyenkor ez a szöveg?

A „szakálás politikai vice” szerint, amikor már a harmadik ortodox ember köszönt rá húsvét reggelén a moszkvai utcán Breznyevre az örömteli köszöntéssel – „Krisztus feltámadt!”, csak ennyit válaszolt: Tudom, már jelentették. – *Tudom már jelentették!* – Mondhatjuk mi is. Jelentették a sírnál járt asszonyok, jelentették az evangélisták, jelentették hitben őseink, s jelentette már tavaly, sőt tavaly előtt is a lelkész: Krisztus feltámadt! Semmi újdonság. Tudomásul vesszük.

Most e hír megszokottsága, ismételt volta ellenére szeretném belekiáltani fületekbe, behihirdetni szívetekbe, elrejtteni lelketek mélyébe: Krisztus feltámadt! Nincs, s nem is kell ennél újszerűbb és nagyszerűbb hír. *Meghalt a halál s él az élet.* Az igazán régi, sokféle módon, de mindig csak azonos tartalommal ismételtgetett hír ez: meghalt. Meghalt, akit szerettünk, meghalt egy ismert, nagy ember, 40 a tokiói metróban, 150 a lezuhant repülőgépen, 900 az elsüllyedt komphajón, tízezrek a boszniai háborúban. Mindig csak a régi hír: meghalt.

Az igazi új hír: feltámadt, és él. Nem volt tetszalott, nem volt színjáték az egész. Véres, kínlódó, pusztító halál. De él, és többé nem hal meg. A múlandóság árnyéka már nem vetődik rá. Krisztus feltámadt – jelentették, de most hadd jelentsem újra, hadd hirdessem az igazmas, a te életedet is döntően meghatározó és befolyásoló örömhírt: *Jézus él! Soha senki nem beszélhetett még a halálról múlt időben;* még a Moody féle vizsgálat klinikai halált megjárt kliensei sem. Soha senki nem mondhatott azt, csak ezt: meg fogok halni. Sok szavunk eltér, de ez egyezik: megfogok halni – így jövő időben. S ha a múltidőt használják, az mindig az életről szól. Élt 32 órát – kellett mondanom nem is olyan régen egy kicsiny fehér koporsó mellett. Élt 98 évet – olvastam egy „élettel betelt” testvérünk koporsóján néhány hete. Élt... élt... élt... mindig csak múltidőben. Előbb-utóbb múltidőben...

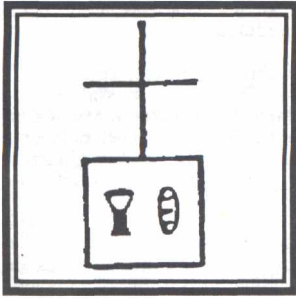
Csak Jézus, egyedül Jézus az, aki megfordíthatta, és meg is fordította a sorrendet: „Halott voltam és íme élek örökkön örökké”.

Ez egész egyszerűen ezt is jelenti: ma is él! S mivel feltámadása lerázta a tér és idő minket korlátozó koordinátáit, így fogalmazhatjuk: *él, itt él!* Most is itt van, közöttünk van, s életéből kínál fel nekünk. Veled való élet-közösségre hív, hogy az élet ne csak jelen, s később múltidő legyen számunkra, hanem jövő is!

Kezében vannak a kulcsok. A halál és a pokol kulcsai. Nem a koporsók, vagy a kripták kulcsai. Azokat felnyitva még nincs új élet. Régi nyughelyeket fel lehet nyitni – de az csak régészeknek, kutatóknak érdekes. Az ilyen leletekben csak a múlt beszél. De nekünk jövőt szóló Urunk van, akinél a halál s a pokol kulcsai vannak. Ha azt használja, akkor megnyílik előttünk a kapu – nem a holtak birodalmának mindenkor izgatottan vizsgált kapuja – hanem az örök élet kapuja. S ahogy Jézus földi pályafutásában egyetlen önző motívumot sem látunk, halála is értünk, helyettünk történt, úgy *feltámadása is értünk van:* feltámadt, hogy nekünk, múlandó életű embereknek örök élete legyen. Jézus él! Ha mi vele élünk, az örök élet már elkezdődött. Nem a halál elkerülését jelenti ez – de a túlélését annál inkább.

Két hete Pannonhalmán láttuk a kerengő udvarán a napóra híres feliratát: *Una vestrum ultima mea* – közületek egy az én utolsó óráim lesz. Mély igazság akkor is, ha nem tudjuk, mikor jön el az óra. Ez még kérdés. De az nem kérdés többé, hogy melyik óra volt az első – az élet, az örök élet első órája. Húsvét hajnalán Jézus kilépett a sírból, s a régi, elavult, halálba menetelők sorozat után elkezdődött az új, az életbe menetelők sora. Az élén Jézus áll, az élő, a velünk lévő. Ha mi is vele vagyunk, ott állunk mögötte, akkor járható út vezet az örök életbe. Krisztus feltámadt – csak ezt akartam újra jelenteni! Amen

Ifj. Hafenschér Károly

Gyülekezeti szolgálat – lelkészi közélet

„Egyedül, de nem magányosan”

(Elhangzott a Deák téri Nőszövetség „Élethelyzetek” című sorozatában, 1995. március 8-án)

Meglepő és váratlan volt számomra a felkérés, hogy a mai napon „egyedül, de nem magányosan” címen mint meglévő élethelyzetről tartsak előadást. Amikor már kimondtam az igent, s lettem a telefonkagylót, éreztem át igazán: nem vagyunk autentikus, hogy arról a témáról szóljak. Hogyan tudok hiteles lenni? Nincsenek életreszóló nagy tapasztalataim,

amikből mások okulhatnának, esetleg másoknak épülésére szolgálhatnak.

Szeretők, egymásra is figyelni tudó családtagok között élek. A teológus ifjak családjára is gondolok. Nem is oly régen kaptunk valamelyiktől egy levelet, észrevették a gondfelhőket. Figyelnek, egyik-másik imádságában is hordoz. – Férjem a társam, gyerekeink is társak, barátaink a jó-

ban is, a nehézségekben is. Istennek hála, ma már hét unokának örülhetünk. Mondhatom, egyedüllétről szó sem lehet.

Idáig jutottam a tőprengésben, visszapergettem a „filmet”, itt-ott előbukkant egy-egy emlék. Áldásukból én is részesültem, ezekre mint ajándékokra gondolok vissza. S hogy nem vettem fel újra a telefont, az azért történt, mert rájöttem:

1. Izgalmas kihívás jelenlegi helyzetemben (amely Isten ajándéka), körülményeim között szembenézni az egyedüllét, a magány gondolatával.

2. Vannak olyan szeretteim, s voltak olyan emberek a közelemben, akik átérték az „egyedül”, a „magány”, illetve „egyedül, de nem magányosan” élethelyzetét.

3. Aki ma boldogan, megelégedetten, kiegyensúlyozottan él (mint én is), nem lehet öntelt és magabiztos. Szokták mondani: „produkál az élet furcsa dolgokat”. Isten nem ígért az övéinek nehézségektől mentes életet, mindig vidám társas együttlétet. Akik ma még nem tapasztalhatták meg az egyedüllét nehéz terhét vagy a magány ólomsúlyát, szembekerülhetnek ezekkel a kérdésekkel.

Nem is akarok mást, csak gondolatokat ébreszteni, együtt gondolkodni.

Egyedül, de nem magányosan.

Mit is jelentenek ezek a szavak? A téma, a cím megfogalmazásából kiderül, különbség van a két kifejezés között. A szavak súlya nem egyforma.

Érdekessé, hogy a két szó értelmezése egybehangzó. „Magányos” = egyedül élő, társtalán. „Egyedül” = hozzátartozók, mások jelenléte nélkül.

Isten jó rendje szerint az ember társas lény. „Nem jó az embernek egyedül lennie, alkotok hozzá illő segítőtársat” (Móz 2,18). Az egyedüllét éppen ezért nehéz, mert a teremtés rendjébe, az Isten akaratába beletartozott, hogy legyen az embernek társa.

Az egyedüllét, egyedül – külső körülményt, fizikai állapotot jelöl. Ha elmegy otthonról mindenki – egyedül lehetek. Segítség nélkül, magam (egyedül) végzem a munkát. Válás után, egyedül élhetnek a volt házastársak. Társ, támasz nélkül marad valaki, mert elhalt mellőle, akit nagyon szeretett. Egyedül maradt.

Az egyedüllét, az „egyedül” lehet választott vagy vállalt életforma is.

Van másfajta egyedüllét is. Pilinszky az „imádkozó lélek

egyedüllétének” nevezi. Ezt időnként várjuk, kívánjuk, áldását érezzük. Ez a „belső szoba” csendje, amikor Urunkkal bensőséges kapcsolatba kerülünk.

Jézus a Gecsemáné kertben, eltávolodva tanítványaitól vívta meg az utolsó csatát. „Ne az én akaratom legyen meg, hanem a tied” – imádkozott.

Reményik (akinek magányosságáról kötetnyit lehetne írni) többször vall verseiben arról a csodáról, amit éppen az egyedüllétben, az Istennel való együttlétben élt át. A „Száz szónak is egy a vége” című versében írja:

„Emlékszem, ősz volt, enciános ősz
Bíbor-alkonyos arany-havason,
Egyedül a rengeteg közepén,
Kidőlt, mohos fenyőfán ültem én.
...Éreztem, Isten lépked halkán, halkán
A fenyő-avar sok tű levelén.
Úgy vele voltam, mint talán soha,
A lépte nyomán lángolt a moha.
S valamit szólt:
'Hiszen száz szónak is a vége ez:
Édes fiam,
Ha benned a békém,
Így tartozol ime mindenkihez!’”

Ez a fajta egyedüllét lehet áldás, és megélt csoda, teljes közösség Jézussal és az élő Istennel.

A magára maradás egyedülléte fájdalmas és nehéz. Az egyedül maradt, társ nélküli ember számára nagy veszélyt jelent az elmagányosodás.

Pilinszky írja, a magányos ember „nem formailag magányos, hanem töltésében”. A magány a lélek állapota. (A modern világban, a 20. század végén már-már „divattá” vált a magányosság.)

Az emberré lett Jézus megismerte, mert vállalta az Atya akaratából a világ bűnét. Halála emberhalál volt. Magánya a kereszten az ember magánya volt. Így kiáltott: „Én Istenem, én Istenem, miért hagytál el engemet?” (Mk 15,14)

Csögl János (r. kat. papíró) írja: „*A magányossá válás tragédia, nehezen elviselhető állapot, a lélek kínlódása.* De tudnunk kell róla, hogy eléggé ritkán sorscapás következménye. Inkább „bűn és bűnhődés”. Tegyük hozzá: szeretethiány.

Mi okozza a szeretethiányt?

1. *A közömbösség*: nem érdekli a másik ember sorsa, öröme, baja. Elvárja, hogy másokat se érdekelje az ő sorsa. „A minden mindegy” állapota ez. Váci Mihály így vall erről:

„Semmi közöm már e világhoz,
és most tudom csak, hogy mit ér!...
Kémilliórd közt nincsen egy
aki szeretne! – Félek: egyedül
megyülölöm majd az embereket”. (Ilyen egyedül).

2. Az önsajnálát az egyedül maradás, a betegség miatt. Példa Tóth Árpád: *Meddő órán* című verse:

„Magam vagyok.
Nagyon.
Kicsordul a könnyem.
Hagyom.
Viaszos vászon az asztalomon,
Faricskálók lomhán egy dalon,
Vézna, szánalmas figura én.
Én, én.
S magam vagyok a föld kerekén.”

3. A bezárkózottság – láthatatlan fal ember és ember között. Áprily Lajos így ír erről (A menekülő):

„A szeme: két nádt madár.
Az emberszót nem bína már.
Hang hívta, tán a tengeré,
s indult a nagysziget felé.
Bozontos volt a nagysziget,
közepén kunyhót épített.
Varázslatos tiltó – örül
három kőn vont a ház körül.
Krisztus-tövisből sűrű fal:
gúny volt az első őrvonal.
Magánya második körén
magas gög volt a vársóvény.
A legbelső tiltó-varázs:
örvény-mélységtől hallgatás.
Itt nincs idő és nincs zene,
csak a hullámok üteme.
Körön s világokon belül
világot épít egyedül.”

Hogyan élnek meg emberek az egyedüllétet? Lesz-e belőle magány, vagy tényleg lehet élni egyedül, de nem magányosan?

Lonci néniről azt mesélték, valamikor körülrajongott szépasszony volt. Férje dédelgette, tenyerén hordozta. Amikor én megismertem, már évek óta élt a szeretetotthonban. Egyedül, egy szobában. Nem űlték be hozzá beszélgetni, ő sem ment máshoz. A felkínált segítséget elutasította. Visszautasított minden közeledést. Műanyag dobozokból madáretetőt fabrikált, naponta egyszer lecsoszogott az udvarra és etette a macskákat. Vágyott a melegségre, bensőségesebb kapcsolatra. Talán az állatokhoz való vonzódása szeretetpótlék volt? Az emberekkel szemben rideg és visszautasító magatartást tanúsított. Fájt a szívem érte, magának való és magányos volt. Egyedül és magányosan élt.

A következő, akire emlékszem, *egy fiú*. Egyetemista diákotthonban lakott, pályamódosítás után. Ideált állított magának, akihez fel akart nőni. Álmaikat nem tudta megvalósítani. Aztán egy viszonzatlan szerelem és a nyilvánosság előtti sikertelen bemutatkozás következett. Visszahúzódás, féltékenység, depresszió volt az út. Pszichiátriai osztályon kötött ki. Lelkésze többször beszélgetett vele. Újabb és újabb próbálkozások történtek érdekében – sikertelenül. Javasolták, menjen haza a szüleikhez, nagyanyjához... Rövid idő múlva gyógyszerátadagolás végzett vele. Emberek között lett magányos.

Hetente telefonhívásokat kapok. Régi jóbarát. Sikeres

pályán van. Két gyermek édesanyja, férjétől elhidegült. Nagyobb gyermekében fel-felfedezi az apa hibáit. Egyre romlik a kapcsolat. Segélykérően szólt a telefonba: „olyan magányos vagyok!” Megrémltem, „hívjál minden héten, a gyermekeid kezét el ne engedd!” – tanácsoltam. Családban lett magányos.

Az egyedüllét állapota nehéz és embert próbáló, a magány mindig keserű és fájdalmas, néha tragikus. Csögl János azt írja: „*a magányos általánosságban gyakran vágyódik az emberek után, de az egyes, a valóságos személyektől menekül, azokkal sehogyan sem tud kapcsolatos teremteni*”.

Azt hiszem, nagy ajándéka az Úristennek, ha az egyedüllét, a társ nélkül maradás nem azonos a magányossággal. Meggyőződésem, aki a társ (legyen az testvér, vagy házastárs) mellett megtanulta az önzetlent, a másokért is élnitudás művészetét, az az egyedüllétben ritkábban válik magányossá.

Kati néni a testvérével élt együtt. Egyikük sem ment férjhez. Együtt voltak fiatalok, együtt öregedtek meg. A testvér meghalt, Kati néni egyedül maradt. Az egyedüllét nem volt teher a számára, csak életforma. Nyitott volt mindenki felé. Látogatott és ő is várta a látogatókat. Ha tudta, hogy megyek hozzá, már kikészített süteménnyel, finomsággal várt. Ősztől készítette a karácsonyi ajándékokat. Érdekelte a világ sorsa, aggodott a háborúk hírére, lelkesítette a jó hír. Egészsége gyengült, egyre többet láttam összekulcsolt kézzel. Azt mondta, készülődik hazafelé. Kati néni egyedül sem volt magányos.

Úgy gondolom, a legfájdalmasabb egyedüllét, egyedül maradás az özvegyiség. Az Özvegyiség törvényei oltalmukba veszik az özvegyet, de az Újszövetség is: „tisza és igazi kegyesség az Isten és az Atya előtt ez: meglátogatni az árvákat és az özvegyeket nyomorúságukban” (Jk 1,27). Jézus pedig példaként állítja az özvegyasszonyt (Lk 21,3).

Egy barátunk, aki nemrég vesztette el feleségét, ezt mondta: „*ha a teniszjáték vegyespárosából kiesik az egyik játékos, nem biztos, hogy a másik egyéni versenyzőként is megállja a helyét*”.

Két nagyszerű ember példája áll előttem, akik (az előbbi hasonlattal élve) „*egyéni versenyzőként*” helyálltak sokszor erőn felül, de erőt felülről kapva. Ez a két ember: édesanyánk.

Anyám öt gyermekkel negyvenévesen jutott özvegyiségre. 1950-et írtunk. Folyt a küzdelem a létért, a megélhetésért. Mindig másokért élt és dolgozott, a kevésből is mindig adott. A maga gondjainál a másokét látta nagyobbak. Sokan felkeresték tanácsért, jó szóért. S mert mindig tudott másokkal társódnni, nem vált magányossá. Ma is sokan szeretik, számontartják. Betegsége miatt tenni egyre kevesebbet tud. Hiszem, ha egyedül van is, nem magányos, mert Krisztusát mindig ott tudja maga mellett.

Másik édesanyánk egyik napról a másikra lett aktív papnéből özvegy papnévá. A gyászt emberi intrika is nehezítette. Régi barátok közül néhányan hátat fordítottak. Keserűség és fájdalom lett úrrá a szívén, de mindezt hordozni segítette a család és a gyülekezet szeretete. Nem kellett egyedül megbirkózni az emberfeletti terhekkkel. „Megtérült” a sok szeretet, törődés, amellyel mások felé fordult. Egyedül, társ nélkül maradt, de nem maradt magára.

Nem lesz magányos az, aki felvállalja mások gondját, aki ben ott az együttérzés másokkal szemben, aki képes a közös teherviselésre, képes az együttörülésre. Mi is felvehetjük a harcot a magány ellen, már most, aktív szeretettel.

A környezet is felelős azért, ha valaki valami ok miatt reábitatik.

Fiatal házaspár voltunk. Áthelyezés azonnal hatállyal – Oroszország. Bizonytalan körülmények között éltünk. A távolban nehezebb lehetett, de talán erősebb volt a párom. A család aktivizálta magát értem. Találékony szeretetükkel vigyáztak rám, hogy az egyedüllét nyomasztó terhét elviseljem. Nagypapák figyelmessége, nővérem törődése, főtí szereteteink közelsége megóvott az elkeseredéstől. Ma már megköszönöm

Istennek azt az öt hónapot – ajándék volt – nővéremmel újra egymásra találtunk (1963 nyarán meghalt). Nagypapák – nagyszüleim lettek.

Lehet küzdeni, harcolni, tenni a magányosság ellen. Tóth Máté Miklós novellái szólnak erről. Az egyikben egy öregemberhez így szól mérnök fia: „most már csak pihennie kell!” Az öreg egész nap egyedül van. Pincében deszkák után kutat, ló-cát fabrikál belőle. S ugyan bérház élé nem szokás, de kiül a ház elé. Pihenésre invitálja az arrajárókat, így szokta meg falujában. Jövőre nagyobb lóca kell, de azt már nem tudta elkészíteni.

A másik öreg ember szintén lakótelepre kerül. Hosszúak a napok, becsönget ide-oda, beszélgetni szeretne. A szomszédok takarítanak, vasalnak, vendéget fogadnak, nem érnek rá... Mindenhol elutasítást kap. Egy kismama a lépcsőházban rábízta a kicsinyét, míg visszaszalad a lakásba valamiért. Az öregnek megered a nyelve, s a kicsinek – aki még nem is érti a szót – beszámol a falujáról. A kicsi gyerek oldotta a magányt, de az öreg kereste a lehetőséget.

Régi nyelvtankönyv közöl egy statisztikai felmérést. Megkérdeztek hírességeket, melyik a tíz legszebb szó. Az egyiknél az „együtt” – a másikonál a tíz szó között az „egyedül” szó is szerepelt. Ha ez a két szó a legszebb tíz szó között fordult elő, valamely jó és szép élmény fűződött hozzájuk. Szép az

„együtt”, de az „egyedül” is lehet tartalmas, egész. A magány ellen – talán nem tévedek – ha azt mondom, egyetlen orvos-ság a szeretet. Ha a magány „szeretethiány”, akkor gyógyítani is csak szeretettel lehet. Úgy is mondhatnánk: *szereletáramlással egyik embertől a másikig.*

Jézus szavaiban nagy hangsúlyt kap a szeretet... „*Szeresd felebarátod!*” – „*Szeresd ellenségedet!*” A szeretet adható és elfogadható. Adni lehet és a jézusi parancs alapján adni kell. De elfogadni is tudnunk kell. Emberek szeretetét és Jézus szeretetét. Emberek szeretete megőrizhet a magánytól. Jézus szeretete – aki egymásra bíz minket – átsegít bennünket a végső úton, amelyre mindenkinek egyedül kell mennie. Jézus az, aki végső soron oldja az egyedüllélet és a magányt.

Biztatásul, az az egyedüllet ne legyen magány, álljon itt egy ifjúsági énekünk néhány sora:

*„szeresd a társad, segítsd meg őt,
Ne hagyd a porban a csüggedőt!
Ezen az úton együtt kell járni,
És az út végén Jézus fog várni!”*

Az a kívánságom: akik már egyedül élnek vagy akiknek egyszer úgy kell élniük, ne ismerjék meg a magányt. „Egyedül ugyan, de nem magányosan!”

Zászkaliczky Pálé

Divinum et aestheticum

Fővárosunk zenei életének egyik immár hagyományossá nemesedett központja a Deák téri templomunk. Közel fél évszázada azért „járunk” ebbe a templomba, mert Isten ígését nem csak jól érthető szavak közvetítésével, hanem a musica sacra ugyancsak jól érthető nyelven is hallgathatjuk.

Február 19-én a „Stockholm Barock” kamaragyűttes muzsikálása több szempontból is maradandó élményt jelentett a zenés áhítat résztvevőinek. A templomba belépve, azonnal feltűnt, hogy a megszokott, ismerős arcok között (feltűnően) sok újat láthatunk. A bennünk felmerült kérdésekre dr. Hafenscher Károly ny. Deák téri lelkes, c. theol. tanár adta meg a választ, amikor magyar, angol, német és svéd nyelven köszöntötte az előadó művészeket és a több nemzetet és felekezetet képviselő jelenlévőket. Elmondta, hogy a „Stockholm Barock” együttes európai körútja egyik állomásaként jött Budapestre. Brémából jöttek, és innen Pozsonyban, majd Bécsben folytatják koncertkörútjukat. Az együttes tagjai bár Stockholmban vannak otthon, valójában Norvégia, Dánia és Németország Zeneművészeti Főiskoláin tanítanak. Repertoárjuk kétirányú: az európai barokk zenét és a mai svéd zeneszerzők műveit szólaltatják meg.

A műsor első részében J. S. Bach: G-dúr szonátája, J. H. Roman: C-moll szonátája és H. Ph. Johnson: D-dúr triószonátája hangzott el. A barokk hangszeres számunkra szokatlanul halk tónusa nagyszerűen érvényesült a templom csöndjében. A blockflöte gyengéd, és mégis jól hallható hangja tökéletesen

simult a törékeny csemballó éterien finom hangzásába, melyet a barokkcelló erőteljes basszusa alapozott meg. A kiváló akusztikának köszönhetően a legalkább hangok is teljesen betöltötték a templomot. Az elhangzott művek esztétikuma olyan áhítatot keltett bennünk, mely alkalmassá tett a divinumra, az ige figyelmes hallgatására.

Dr. Hafenscher Károly Hatvanad vasárnap svéd agenda szerinti evangéliumi ígéje (Jn 7,40–52) alapján szólt az istenhit és a művészetek szoros összhangjáról magyar és svéd nyelven.

Az áhítat után D. Buxtehude: G-dúr szonátája, J. J. Agrell: G-dúr szonátája és C. H. Graun: D-dúr csemballó koncertje szólalt meg. Különös élményt jelentett a német barokk vasok, tömör

hangzása után a svéd barokk szelídebb, dallamosabb zenéjét hallgatni. A barokkhegedű bársonyos hangja az északi puha csendjét idézte, s a művészek virtuóz technikai tudása a gyors tételekben érvényesült. Az áhítat kezdő- és záróénekeit Trajtler Gábor orgonaművész vezette a tőle megszokott – az énekversék gondolati tartalmához igazodó – kíséreteket improvizálva. A zenekar tagjainak: Susanna Laurin - blockflöte, Fredrik Anderberg – barokkhegedű, Anders Modigh – barokkcelló, Pia Örjeheim – csemballó, köszönjük ezt az emlékezetes esti alkalmat, melyen a zene- és igehallgatás szép összhangja erősítette az áhítaton résztvevő többnyelvű gyülekezet hitét!

Rezessy Miklós

100 éves a Békehírnök

Együtt örülünk a baptista testvéregyház lapjának centenáriumán baptista testvéreinkkel. 1895 március 15-én jelent meg a Békehírnök első száma. Az évforduló alkalmából ünnepi számot jelentettek meg, gazdag tartalommal. Az első oldalon a 100. zsolttár olvasható a főcím alatt: „1895-1995 Száz éve indult útjára hetilapunk”. Az ünnepi számot végigolvasva, igazat adunk a Történelmi Bizottság 2. oldalán közölt cikke egy mondatának: „A Békehírnök elválaszthatatlan a baptista misszió történetétől, abban sok feladatot és kiemelkedő szolgálatot teljesített.” Három nemzedéket nevelt, ápolt, hitben erősített és a jövőben is sok szép feladat előtt áll. Eredetileg a meghatározása ez volt: „Folyóirat vasárnapi leccékkel”, később: „A Magyarországi Baptisták Hivatalos Közlönye”, majd: „A Baptista Egyház Lapja”, most: „A Magyarországi Baptisták Hetilapja”. A szerkesztők arcképcsarnokában több kedves arcot találunk, régi ismerősök még a mi nemzedékünk számára: dr. Somogyi Imre, dr. Nagy József például. – Az ünnepi szám minden olvasója hálás lehet az alapos történeti áttekintésért: dr. Mészáros Kálmánnak, Gerzsenyi Sándornak, Kolozs Nagy Jánosnak és minden emlékező Testvérnek, aki hálaadással állt meg a 100 éves mérföldkőnél. A magam részéről nem tudok belenyugodni abba, hogy a baptista gyülekezetek közössége és magyar testvéregyházai között az utóbi időben, mintha lazult volna a kapcsolat. Az egység Urának hatalmában reménykedve, kívánok áldást a Békehírnöknek és az egész egyre gazdagodó magyar baptista sajtómunkának!

MÁRK EVANGÉLIUMA

– 32 gyermekbibliköri vázlat –

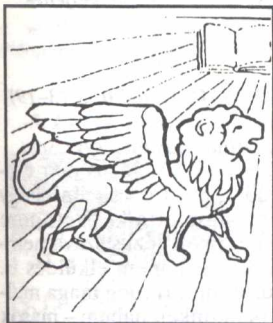
Illusztrálta: PINTÉR Győző Tibor
(Katechetikai Szeminárium '94)

A MÁRK EVANGÉLIUMÁNAK FELEPÍTÉSE:

- I. Az evangélium felhangzik világunkban
- II. Jézus hatalommal cselekszik
- III. Jézus értünk cselekszik
- IV. Jézus hatalommal tanít (példázatok)
- V. Kicsoda Jézus?
- VI. Szolgáló Úr (szenvedése, halála)
- VII. Jézus él...

I. Az evangélium „Márk szerint”

Mk 16,14–18

I. Általános megjegyzések:
Az evangélium végéről vett igehely, ez így kifogásolható. A jelen szakasz nem Márk bizonyoságtétele, mert az Mk 16,8-cal befejeződött. Az olvasott szakasz hozzátoldás. Az „evangélium” szó maga nem az egyházon belül keletkezett: a politikai életben használták, pl. akkor, amikor az uralkodónak gyermeke született, különösen, ha az fiú volt, vagy ha győztek a csatában.

Ez a szóhasználat átment az egyházba, mint „Jézusról szóló evangélium”.

1. Az az evangélium, amellyel mi az Újszövetségben találkozunk, szorosan kötődik Jézus Krisztushoz. Az evangélium Jézushoz köt, általa személyével, tanításával, munkájával kerülünk kapcsolatba.

2. Az evangéliumot nem lehet úgy továbbadni, hogy a továbbadó személye ne legyen érintett.

3. Az evangéliumnak következménye kell, hogy legyen az életünkben. Ez lehet megújulás, megtérés vagy pedig ítéletté válik, tehát az evangélium sosem hangzik visszhang nélkül. Sajátságos, hogy Jézus a tanítványok szemére veti hitetlenségüket, és mégis ezeket az embereket küldi az evangélium hirdetésére. Az evangélium mindig felkínálja az életet!

II. Fő mondanivaló:

A Feltámadott – tanítványai által – mindenkinek felkínálja az életet/üdvösséget.

III. Tanítás:

Bevezetés:

A beszélgetést úgy kezdjük, hogy vegyük kézbe és a gyerekeknek adjuk kézbe a Bibliát. Beszélgethetünk arról, hogy ha valahova messzire elmennének, milyen könyvet vinnének magukkal... En magammal vinném... Egész kis könyvtár... 2 polc. A 2. polc 2. könyve a Márk evangéliuma.

Történet:

1. Az eredeti példány könyvtekeres volt. A Nílus papirusznádjból... Nílusvízzel öntözték... Márk is egy ilyen tekerest vett elő...

2. Ha kezünkben lenne az eredeti tekeres, nem lenne címe.

3. Evangélium. Mi az evangélium? Híradás arról, kicsoda Jézus Krisztus. Fontos lett minden ember számára. Egyedül Jézus az, aki rendbehozza Isten és ember viszonyát.

4. Ezt az evangéliumot meghallotta egy Márk nevű ember. Ki volt ő? Nem tudjuk. Van, aki jeruzsáleminek gondolja. Van, aki úgy véli: Rómában élt. Mások szerint övé ill. anyjéé volt a Gecsemáni kert... Házánál volt az úrvacsora szerzetté-

tése. Ezt azonban nem tudjuk biztosan. De fontos volt neki, hogy továbbadja az evangéliumot.

5. Széles e világra! Megbízatus az evangélium hirdetése. Ő úgy hirdette, hogy leírta, amit Jézus mondott.

6. Az evangélium – mint műfaj – Márk alkotása. Amikor készen volt munkájával, az egyház kezébe adta azt. Valaki pedig fölé írta: MÁRK EVANGÉLIUMA. Egy evangélium van, de többféle „eszközön” szűrődött át.

IV. Beszélgetés:

Az evangélium szava és az evangélikus nevezet hasonlitosak. Evangélikus, akinek köze van az evangéliumhoz. Mindig odafigyelünk az evangéliumra, ezt jelenti evangélikusnak lenni.

Érezzük-e azt, hogy másoknak is szüksége van az evangéliumra? Ma is érv: akik hallgatják az evangéliumot: hirdessék! – Segítjük-e ebben a többieket?

V. Aranymondás:

„...hirdessétek az evangéliumot minden teremtménynek”

Mk 16,15.

(Másik lehetséges aranymondás: „nem szégyellem az evangéliumot, hiszen Isten ereje az, minden hívőnek üdvösségére...” Róm 1,16.

I. AZ EVANGÉLIUM FELHANGZIK VILÁGUNKBAN

2. A kiáltó hangja, a tanú sorsa

Mk 1,1–8. 6,14–29

I. Általános megjegyzések:
Keresztelés. Heródes/Heródiás.

A 2. és 3. versben idézetek nem pontos, ún. „keverék-idézetek”. Ézs, 2Móz 23,20, Mal 3,1.

Márk evangéliumában bizonyos szavak mögött teológiai állásfoglalás van. Pusztá: a gonosz tartózkodási helye. A démonoké, gonoszé. A pusztai vándorlás korában egyedül Isten volt a reménységük, akire rá voltak szorulva.

Amikor Keresztelő János prédikált, törvényt hirdetett. Követelte a keresztséget, bűnbánatot, megtérést. A bocsánat elnyerésének jele volt a keresztség. Bemerítés... Ez akkor elterjedt volt (kumrániak, farizeusok körében).

2Kir 1,8. Illéshez volt hasonló Keresztelő János. Ez a kép tevődik át Keresztelő Jánosra.

Heródes Antipás (Nagy Heródes fia) negyedes fejedelem volt „a rómaiak kegyelméből”. Nem volt valójában országa. Kr.e. 4-től Kr.u. 39-ig, azaz 43 éven át fejedelem a maga országrészében. Ez a Heródes Antipás az, aki valószínűleg Jézussal is találkozott.

II. Fő mondanivaló:

Aki Jézusról tanúskodik, arra Jézus sorsa vár. Az evangélium hatással van arra, aki hirdeti, de a sorsát is alakítja.

III. Tanítás:

Bevezetés:

Utalás az előző alkalomra. Az evangélium hirdetésének hatása van a tanúságtevőre is. Őt is közel viszi Jézushoz, de ezzel Jézus sorsában is részesül.

Történet:

1. Föltűnő mozgás van Júdeában, Jerikó magasságában – a Jordán partján.

2. Bemutatjuk Keresztelő Jánost. Illésre emlékeztet. Ruha, életforma alapján. A mondanivalója hatással van hallgatóira. Tömegek felébrednek az ő szolgálatára.

3. Hiányzik Keresztelő János. Senki sem tudja, mi van. Találgatnak. Pletykálnak... Heródes Antipás emberei elvitték. Nincs többé.

4. Nem tudjuk pontosan, hogy hol volt. 1. Macherus erődtény. 2. Tibériás. Ez utóbbi a valószínű.

5. Érdekes kapcsolat alakult ki Heródes Antipás és Keresztelő János között. Börtön: Illéshez hasonlóan nem viselte el az uralkodó, hogy életét bárki is befolyásolja, kritizálja. Keresztelő János nem tudott nem szólni. Szolgálatának eredménye, hogy elvesztette szabadságát.

6. Heródes születésnapja. Sok vendég. Előkelő társaság. Megdöbbenő eset: táncosnők akkoriban nem elfogadott személyiségek. Rendes emberek között nem lehettek nők. „Táncodért azzal fizetek, hogy teljesítem kívánságodat!” Isten próféta mártír lesz.

IV. Beszélgetés:

Keresztelő Jánosra azért várt halál, mert hűséges volt. Nem követett el gonoszságot: teljesítette küldetését. Ebben emlékeztet Jézusra. A keresztre menő Jézust csak kereszttel vállalva lehet követni. Számítani kell Jézus sorsára.

V. Aranymondás:

„Ha engem üldöztek, titeket is üldözni fognak...”
Jn 15,20/b.

3. Megváltásunk kezdete

Mk 1,9–15.

I. Általános megjegyzések:

Galilea: vegyes lakosságú vidék (zsidók mellett pogányok): az egész világ jelképe is ezért. Jézus az egész világért...!
Názáreti: valószínű ember.

Miért keresztelkedett meg Jézus? Keresztelő János bűnös embereket keresztelt. Jézus nem bűnös. Ebből következik: Jézus vállalja a bűnösök sorsát. A bűnösök közé sorolja magát.

Amikor Jézus megkeresztelkedik, látomása van. Ez Istennel való kapcsolatát fejezi ki. Ő valószínű Isten. – Teremtéstörténet: 1Móz 1: látja Isten, hogy minden jó (szép): Isten gyönyörködik a teremtségekben, mert az olyan, amilyenek Isten gondolta. Itt is ez van.

A megkísértés (12. vs.) története: „kivitte” a pusztába, azaz Isten Lelke a hatalmába vette: sodorta (kényszerítette) a pusztába. A 40 nap itt előkészületi időt jelent. A Sátán kísértése: megjelenik az ellenség, gátolni... A vadállatokra úgy tekintettek, mint démoni lényekre. Jézus felkészülését gátolni = Isten akaratát akadályozni. Kairosz = nincs mindig ez az idő... nem lehet tudni, meddig tart.

II. Fő mondanivaló:

Jézus megváltó munkájának kezdetekor nyilvánvalóvá tette, hogy a mi érdekünkben akar cselekedni.

III. Tanítás:

Bevezetés:

Egy munkát többféle érzéssel, érülettel, szándékkal lehet kezdeni. Lelkesen, kényszeredetten... Csak magamra gondolva, vagy pedig másoknak akarok használni. Jézus Krisztus a világért cselekszik.

Történet:

1. Keresztelő János mellett egyszer csak ott van Jézus. Beáll a bűnösök sorába. Megkeresztelkedik. Ugyanaz történetik Jézussal, mint a többivel.

2. Amikor Jézus kijön a vízből, rendkívüli dolog történik. Átéli különösen is Isten közelségét. Isten világa jelentkezik Jézus számára. A megkeresztelt Jézus bűnösök sorsát veszi magára. Isten is azt akarja, hogy így legyen. Hogy a bűnból való szabadulást munkálja.

3. Nyugalanság Jézusban: kimegy a pusztába. 40 napig (lakatlan helyen) a Sátán kísérti Jézust: a feladattól ill. felkészüléstől vissza akarja tartani.

4. Eltelt 40 nap. Jézus visszatér Galileába. Eddig egyedül volt, mostantól embereket keres. Eddig hallgatott, most szól. Eddig Isten szót, most ő prédikál. Most megváltozhat életünk, mert most Isten közel van.

IV. Beszélgetés:

Kik tettek sok mindent értetek? Szülők, nevelők... Mennyi mindent kaptatok tőlük! A legtöbbet azonban Jézustól kaptátok! Mennyi mindent tett értetek Jézus, hogy Istenéi legyenetek!

V. Aranymondás:

„én azért jöttem, hogy életük legyen, sőt bőségben éljenek”
(Jn 10,10)

4. Elhívás és megbízatás

(Mk 1,16–20, 3,13–19)

I. Általános megjegyzések:

„Meglátta”. Jézus már előre tudja, mit fog csinálni, hogy mire választotta ki őket, mire hívja el őket. Jézus szava nem csak hívás, hanem elküldés is. Jézus nem tart meg maga mellett bennünket, hanem – mások érdekében – akar felhasználni. Ha nem kapok semmit Jézustól, nem tudok semmit elvinni, továbbadni.

Jézus szavának *hatalma* van. Nem kell indokolnia...

Simonak és Andrásnak csak merítőhálójuk van. Jakab és János – ők csónakban ülnek, onnan halásznak: ők már tehetősebbek. De mindegyiknek van mit otthagynia.

Kiket is hívott el Jézus? Tarka gyülekezet. Önmagukban taszító erőket visznek a gyülekezetbe. Jelentős ez a tényező.

Péter akarnak: mindig első akart lenni: a közösséget szét is robbantja, ha nem ő lehet az első.

Máté: vámszedő: kollaboráns a római hatalommal.

Simon a kananeus forradalmár, a zsidóság világhatalmáért működik.

Júdás, aki áruló lett.

II. Fő mondanivaló:

Jézus nagyon különböző és egyes embereket hív magához, hogy minden ember felé megtalálja a hangot. (Vannak emberek, akiknek a bizonyágtétele pl. engem jobban elér, a másiké pedig hidegen hagy.)

III. Tanítás:

Bevezetés:

Kik a barátaitok, hogyan lettetek azzá, mit tudtok adni egymásnak... Hűséget várunk. – „Ti az én barátaim vagytok.” Nem az ő szándékukból, hanem Jézus hívása miatt. Jézus barátainak mások barátaivá kell lenniük, hogy szolgálhassanak azoknak...

Történet:

1. Genézreti tó, Galileai tenger: megy a megszokott élet. Este ill. éjjel lehet halászni. Simon és András: nekik egy hálójuk van. Messzebb egy csónak, benne többen... Gazdag ember lehet. Mindenki a munkájára gondol: lesz-e fogás?

2. Miközben folyik az élet, megjelenik Jézus a parton. És az eddigi megváltoznak. Mert Jézus szól: „...jöjjetek utánam, és emberhalászkokká teszlek benneteket”. Váratlan a hi-

vás. Készületlenül is menniük kell. És minde nt otthagynak, mert „Jézus hív”.

3. Jézus 12 tanítványt gyűjt. Kik voltak ezek az emberek?

4. Milyen volt Péter, Jakab, János, Máté, Júdás...? Nem lehetett könnyű ezeknek közösséggé válniuk. Jézus nélkül ez a közösség nem jött volna létre és nélküle szétesett volna: Jézus tartotta őket össze.

5. Ezek az emberek önmagukban nem sokat ígérhettek. Jézus jónak látta, hogy elhívja őket, hogy azután *elmenjenek* Jézustól, más emberekhez, víve Jézus hívását.

IV. Beszélgetés:

Most együtt vagyunk. Jóska, Pisti, te milyen vagy? Jóska: milyen a Pista? ... Látjátok – hányfélék vagyunk. Más-más helyről jövünk, más-más a bizonyítványunk. Azért vagyunk együtt, hogy Jézus körül legyünk, mert valamit Jézus el akar végeztetni velünk. – A beszélgetés végső kicsengése: a közösség ma óriási dolog. A különbözőségek összesimulnak bennünk és így mindenkit elérhet Jézus.

V. Aranymondás:

„... én választottalak ki, és rendelvek titeket arra, hogy elmenjeteK és gyümölcsöt teremjeteK.” Jn 15,16.

5. Evangélium a kiszolgáltatottaknak

Mk 2,1–12.

I. Általános megjegyzések:

„otthon” – azaz Jézus a házban van. Vissza akar vonulni. De ez lehetetlen. Ahol Jézus van, annak híre elterjed: az elrejtőző Jézust keresik az emberek.

A „béna” szó kifejezi helyzetét: teljes kiszolgáltatottság mások jóindulatának.

A ház: egyszerű. A mennyezet könnyen megbontható és helyreállítható.

Tömeg: potyog a szemét a tetőből... Ez lényegtelen Márk számára. Minden nehézséget legyőztek a segíteni kívánó „négyek”. A hit ereje mindent legyőz: bizalom Isten felé (minden akadályt legyőz), és szeretet az ember felé. –

Az írástudók (is) ott álltak, ők az ellentétet jelentik. A vallásos élet iránymutatói: pont ők találnak kifogást.

A béna hite: ráhagyja magát Jézus szavára. Amit Jézus mond neki, megteszi: ez az ő hite.

II. Fő mondanivaló:

Jézus – hatalmával és szeretetével – megszüntet mindenféle kiszolgáltatottságot.

III. Tanítás:

Bevezetés:

50 éve gyűjtötték össze a zsidóságot. Szívszorító volt látni a kiszolgáltatottságukat.

A gyerekek között is szoktak lenni kiszolgáltatottságban. Ez ma is szomorú jelenség.

Történet:

1. Jézus pihenni szeretne és egy házba visszavonul. Csönd. Készülés... Kapernaumban. Az udvar és szoba tele. Nincs egyedüllét.

2. Veszekedés: utat kérnek. Mozgolódás. Négyen gyékényszőnyegen egy magatehetetlen bénát hoznak. Az úttörés lehetetlen. Egy megoldás:

3. Jézus fölött fölbontják a tetőt. Hull az agyagtapas, ágdarabok... Leengedik a bénát Jézus elé.

4. Jézus megszólal – mindenkit megdöbbenve: „Fiam, megbocsáttattak bűneid!”

Valakinek ez nem tetszett: szörnyű istenkáromlás ez: csak Isten bocsáthat meg.

5. Nem is gondolták, hogy Jézus a szívükbe lát. Hogy mindenkin segítsen, úgy beszél Jézus.

A bénához fordulva utasítja őt Jézus: „kelj föl, fogd az ágyad és menj haza.” Ez teljesíthetetlen: – de Jézus mondja. És a béna engedelmeskedik.

6. Mindenki megdöbbenen figyelt. Fölállt. Elindult. Visszi... Teljes emberré lesz. Egészségessé. Megszűnik a kiszolgáltatottsága!

IV. Beszélgetés:

A bűnnek való kiszolgáltatottságunkról. Nem tudunk mást tenni, mint amit a bűnünk diktál. – A gyerekek is érzik ezt. Hányszor ígértétek, fogadtátok, mintha valakinek a hatalmában lennétek. Nem tudunk nem vétkezni. Ebben a helyzetben jön segítségül Jézus.

V. Aranymondás:

(Jézus Krisztus) „vére által megszabadított bűneinkről”. Jel 1,5.

6. Bűnösöket szabadító evangélium

Mk 2,13–17.

I. Általános megjegyzések:

Kapernaum: Jézus otthona időszakosan. Fontos kereskedelmi útvonal kelet-nyugati irányban. Vámszedők terepe. A rómaiak nem bajlódtak a vámszedéssel: kiadták bérbe.

A fővámszedő a vámot beszedte tetézve – bűnös módon. Ez a tett – a zsidók hite szerint – azért volt bűnös, mert amit elvettek, az az Istené, vagyis azt az Istentől vették el, megalázva Istent, beletiporva Isten jogába.

A vámszedőket a pogányokkal való érintkezés tisztátalaná tette, ezért nem voltak alkalmasak az Istennel való közösségre. A vámszedők bűnössége abban is megnyilvánult, hogy ők kollaboránsok, népellenesek, hazafiatlanok és az idegen elnyomás segítői voltak tevékenységük miatt. Bűnösök voltak azért is, mert saját zsebre dolgoztak, nyereségvágyóak a kíméletlenségig. A zsidók szerint egy vámszedő soha nem kaphat bűnbocsánatot: ha valaki elszegődött vámszedőnek, tudatosan lemondott az üdvösségről. – Jézus egy ilyen vámszedőt látott meg és szólított meg:

Kövess! Lévi fölkel és követi Jézust. Nincs indok, de követi. Otthagyn mindent. (Valamit nekem is el kell hagynom, hogy Jézust követhessem.)

A városban megbotránkoznak, mert

= Jézus elmegy Lévi házába. Bemegy. Zsidó ezt nem csinálná. Pl. a főpapok nem mennek be Pilátus házába János szerint. A Csel. könyvében Péternek problémája, hogy elmehet-e egy pogány ember házába. Talán „nem tudja Jézus, hogy ki az a Lévi?”

= Jézus asztalhoz ül a bűnösökkel. Egy asztalhoz ülni valakikkel, azt jelentette ott és akkor, hogy összetartoznak, egyetlen közösségbe tartoznak.

Jézus – amikor megkeresztelkedik – a bűnösök közé áll. Jézus tudja: ezek bűnösök, betegek: mindent eljátszottak. Hová lennének nélkülem. Szükségük van rám. Értük cselekszik Jézus.

II. Fő mondanivaló:

Jézus a legszorosabb közösséget vállalja a bűnösökkel, ebben lesz gyógyító orvosunk és szabadító Urunk.

III. Tanítás:

Bevezetés:

A szülők nem szívesen engedik gyerekeiket akárkikkel (pl. utcagyerekekkel... miért engeded... mit tanul tőlük...) Ma ez már nem annyira éles. Erről beszéljünk...

Történet:

1. Kapernaum mellett forgalmas út van. Vitték az árut rajta a kereskedők. Árubeség. Vámszedők. Megállíthatták. Követelheték a vámot.

2. Kik is voltak a vámszedők. Kérdezzünk. Egészítsünk ki. Zákheus neve is „jöhet”. Nagyon bűnösök voltak. Nem voltak benne a közösségben. Aki adott magára valamit, nem áptól velük kapcsolatot.

3. Jézus is járt ezen a forgalmas úton. Jézust egy ember érdekelte: egyetlen emberért, Léviért ment oda. Lévi erről mit sem tudott. Egyszer csak megszólal Jézus: „Kövess engem!” Lévi nem kérdezősködik: föláll vámszedő asztalától, és követi Jézust. Ez a fölállítás élete legfontosabb mozzanata. „Munkanélküli” lesz, de most lesz tele igazán munkával: Jézus nem téltelenségre, hanem tanítványságra hívja el.

4. Telik a nap: besötétedik. Az emberek összedugják a fejüket. A nap szenzációja, hogy ez a Jézus elment Lévihez, akihez magára adó ember nem menne el. Összecsapják kezüket, megbotránkoznak, megszólalják.

5. Beszélgetünk az együttétkezésről. Ez nem egyszerű megszokás, hanem törvény: a család együvé tartozását fejezi ki. – Mennyire hozzák tartozni a család együvé tartozásához, hogy együtt legyenek.

6. Jézus tudja, hogy a háta mögött mit beszélnek, kik mondják. Jézus nem mondja, hogy nem bűnösök, s hogy a bűnösök igazak. Vallja, hogy nekik van a legnagyobb szükségük orvosra, szabadítóra. Szándéka: éppen az ilyen emberek kell visszavezetnie Istenhez.

IV. Beszélgetés:

Pál arról beszél, hogy nincs egy igaz sem. De ezt csak kevesen látják. Az ember mindig csak jónak, értékesnek akarja látni magát. (Szálka – gerenda...) Jézus a nem igaz emberekért jött. Ha az emberek igazak lennének, Jézusnak nem kellett volna jönnie. De nincs egyetlen igaz ember sem. Jézus azért jött, hogy nem igazakat igazázzá tegyen.

V. Aranymondás:

„... nem azért jöttem, hogy az igazakat hívjam, hanem hogy a bűnösöket” Mk 2,17/b.

II. JÉZUS HATALOMMAL CSELEKSZIK

7. Hatalommal parancsol ellenségeinknek Mk 1,21–28.

I. Általános megjegyzések:

Templom: csak Jeruzsálemben van! **Zsinagóga:** minden településen az igeolvasás, imádság, ének, igehirdetés helye. A mi istentiszteletünk ebből nőtt ki. Ott is volt ige a törából. Minden zsinagógának volt (világi) vezetője. Itt ugyanis az igeszolgálat folyt. (A papok az áldozatok körül voltak.)

Jézus tanításán *álméltak*, mert hatalommal szólt. Isten maga szólt Jézus által.

Tisztátalan lélek: a lelki betegségek összefoglalása. Jelentése: lelki gyengeség, betegség, zavartság, depresszió. Ez a megszállott nevének nevezi Jézust. Ugyanis az ellenséget érzi meg Jézusban és azért nevezi meg, hogy védekezzék (menekülve) Jézus ellen. Akinek a nevét tudom, afőlött hatalommal rendelkezem. Márknál az otlévők a végén *kórusként* megszólalnak.

II. Fő mondanivaló:

Jézus mindennél hatalmasabb, aki és ami tönkreteheti az ember életét.

III. Tanítás:

Bevezetés:

A gyermek mindig szívesen beszél valakiről, aki erősebb. A gyerekek között gyakran dúl a harc „a hatalomért”. Igényeljük, hogy valaki hatalmának oltalmában legyünk. A leg-erősebb: Jézus Krisztus.

Történet:

1. Jézus rendszeresen fölkereste a zsinagógát. (Lehet ösz-önözni templomba-járásra!) Egyre feszültebben néznek Jézusra. Halálos csönd van. Figyelnek Jézusra. Látható, hogy hatalommal találkoztak.

2. Ezt a nagy csöndet valami megzavarja.

3. Rámutat Jézusra ez az ember: „Semmi közünk hozzád, názáreti Jézus. Tudom, ki vagy: te vagy az Isten Szentje.” Kimondta Jézusnak titokzatos nevét s ezzel menekülni akar, így próbálja menekíteni magát, és Jézus fölé kerülni – Jézus nevének kimondásával.

4. A felbolydult környezetben egyedül Jézus marad nyugodt. Szánalom és segíteni akarás látszik rajta. Ennyit mond: „Némulj el és menj ki belőle!”

5. A beteg „mássá” lett: meggyógyult *Jézus szavára*. A jelenlévők átélték Isten hatalmát.

IV. Beszélgetés:

„Az ördög bújít beleitek!” – ezt szokták mondani, ha nem bírní veletek, azaz nem a jó lélek, hanem az ördög vezet titeket. Kényszerít a rosszra. – Mi nem bírunk veled, de Jézus minden rossznál erősebb.

V. Aranymondás:

„Azért jelent meg az Isten Fia, hogy az ördög munkáit lerontsa.” 1Jn 3,8/b.

8. Megszünteti a reménytelenséget

Mk 1,40–45.

I. Általános megjegyzések:

lepra: ma is létezik ez a betegség. Sok előírás szabályozta életüket. – Nem tudták gyógyítani: kiközösítették őket, elkülönítve a lakhelyen kívülre. A falvak szemétdombjáról táplálkozhattak. Nem érintkezhetek velük. A leprásoknak kiáltaniuk kellett: „állj meg! – tisztátalan vagyok!” Ruhájukon csengő volt, figyelmeztetőül.

Gyógyulás: csak az Isten lehetősége a lepra meggyógyítása. Ebből következik: Jézus valóságos Isten (mert gyógyítani képes). 3Móz 13 szerint a pap tudja megállapítani a gyógyulást. A leprát a bálványimádság büntetésének gondolták. Sok bőrbetegséget is leprának neveztek.

1. Jézus és a lepra nem tartja be a szabályt, közel megy Jézushoz. A közelség megvalósul. Jézus pedig megérinti. Az, hogy a lepra letérdel, Isten iránti tiszteletet fejez ki – Jézus előtt. A lepra megsejti Jézus isteni titkát. Imádsága: „Ha akarod, meg tudsz tisztítani!” (ebből következik: Te Isten vagy!) Teljesen átadja magát Jézusnak.

2. Jézus messiási titka Márk szerint rejtve van. Még a tanítványok sem látják. A tanítványok Márk evangéliumában mindig hitetlenek. Ők se látják, hogy ki volt Jézus. Jézus titkolja messiás-voltát. A bizonyosság majd a kereszten lesz meg.

3. E Jézus-kép szerint Jézus indulatosan lép fel. A betegségre, okozójára, a gonoszra haragszik Jézus.

II. Fő mondanivaló:

Jézus számára nincsen reménytelen eset.

III. Tanítás:

Bevezetés:

Orvosok, hozzátartozók számára a legsúlyosabb pillanat,

amikor ki kell mondani, hogy nincsen reménység, segítség. Ez a halál elkerülhetetlenségét jelenti. Jézus azonban reménytelennek tűnő helyzetben sem hátrált meg.

Történet:

1. Jézus úton van. Egy falu határába ér. Találkozik egy csont-bőr emberrel. Sípól a tüdeje. Látszik a testtartásán is a betegség.

2. E leprások helyzetét súlyosbította, hogy mindenféle közösségből kizárták őket, a család se tartotta meg őket. Kínlódtak, míg meg nem haltak.

3. Ez a beteg azonban nem törődött az egészségügyi szabályokkal. Egészen közel lép Jézushoz, letérdel és imádkozik: „Ha akarod, meg tudsz tisztítani!” Az imádságról beleszóhatjuk: egyszerű, rövid, tömör: benne van a bizalom és ráhagyatkozás Jézusra: „tudod, hogy mi jó nekem és tedd meg!” Jézus mást tesz, mint a többi egészséges ember. Közösségébe fogadja a beteget. Megajándékozza a legszükségesebbel: az egészséggel.

4. Szemmel láthatóan javul a beteg állapota. A szeméből is kiolvasható. A gyógyuló beteg elkezd hálálkodni, de Jézus erre „keményen rászól” (indulatos Jézus).

5. Lelkére köti: a gyógyulásról senkinek se beszéljen. El kell mennie a paphoz. (A pap megerősítette gyógyulását.) Nem tudott hallgatni, emiatt Jézust ellepték mindenfelől.

IV. Beszélgetés:

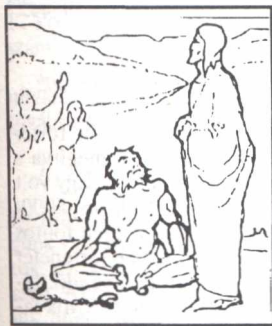
Aligha lehet mondani, hogy Jézus minden esetet meggyógyít, minden reménytelen helyzetet megszüntet. A reménytelen helyzetű emberek is Jézus hatalmában maradnak. (Joni.) Kérhetjük Jézustól, hogy vessen véget a reménytelen helyzetnek. („Ha akarod...”)

V. Aranymondás:

„Csak Istennél csendesül el lelkem, tőle kapok segítséget.” Zsoltó 62,2.

9. Megtöri a gonosz erejét

Mk 5,1–20.

I. Általános megjegyzések:

= Sok írásmagyarázó kihagyná ezt a sok problémájú igeszakaszt.

= Istentől elátkozott vidék a Genezáret tava délkeleti része. Halott világ. Jézus korában pogányok lakták. Magát a vidéket tartották tisztátalannak. Temetkezési helynek használták. A disznók is tisztátalan állatok. – Itt csak a gonosz lakozhat.

Itt tartózkodott egy ön- és közveszélyes őrült. A ruhát nem tűri, a bilincset letöri. Elesettsége nagyságát Márk úgy érzékelteti, hogy „gonosz lelkek sokasága” volt benne: légió.

= Légió: 4000–6000 ember. Itt 2000. (Ennyi volt a disznó.) Micsoda súlyos, reménytelen helyzet. Ez az ember sírboltokban lakik. (Így tisztátalanná tette a halottak maradványát.) Jézus ott is megjelenik!!! Nincs olyan emberi helyzet, ahol Jézus ne lehetne jelen.

Kérés: ne kelljen elmenniük. „Hadd menjünk a disznókba!”

= Amikor meggyógyul az ember – és a disznók elpusztulnak –, jönnek az emberek: kéri Jézust, hogy menjenek el. Többet ér nekik a disznók értéke, mint Jézus jelenléte.

= Ennek a meggyógyítottnak mondja: menj el és mondd el. (Ezt általában *ültja* Jézus.) Jézus otthagyja az ő hatalmának hírért. Hogy emlékezzenek rá. Így akar segíteni Jézus.

II. Fő mondanivaló:

Nincsen olyan Gonosz által uralt helyzet, ahol Jézus ne léphetne fel a győzelem esélyével.

III. Tanítás:

Bevezetés:

Utleírások szólnak megdöbbenő, elátkozott vidékekről. Ez is ilyen volt: nincs növény, állat, sem élet. Az elátkozott vidék életellenes. Itt mégis tengődnek emberek. A környezet nyomasztóan hat az emberre: az ilyen vidéket „még az Isten is elkerüli”. Erre mondják: „Hol jársz itt, ahol a madár sem jár”.

Történet:

1. Jézus hajóra száll. Mindenki által elkerült helyre megy. Jézus olyan helyeken is megjelenik. Sziklák, kősvatag, itt-ott fű. Sírok. A halottak világa. Pogányok lakják (tisztátalanok).

2. Döbbenet, hogy egyes embereknek ez a vidék az otthona. Betegsége: több ezer gonosz lélek lakik benne. Ruhát nem tűr magán. Tombol. Sírokban lakik. Megbilincselik, hogy ne tudjon ártani magának...

3. Minden megváltozik, amikor Jézus megjelenik. Az ember támadólag lép fel. Nem mondja meg a nevét. Örült módon viselkedik Jézussal.

4. Jézus harcol ezért az emberért is és hatalmával eléri, hogy kiszabadul a gonosz hatalmából. (Nem kell elbeszélni a disznókat.)

5. Az esemény következménye: elfutnak, elviszik a hírért az emberek: „Menj el!” Jézus meghagyja, hogy a meggyógyult vigye a gyógyítás hírért, hogy legyen az ő Gonoszt megtörő hatalmának tanúja és hírnöke.

IV. Beszélgetés:

Jézus sehonnan sem hiányzik. Mindenütt jelen van. Ott is, ahol mi a Gonosz hatalmát vesszük észre. Jézusnak van hatalma irgalmazni.

V. Aranymondás:

Az ÚR megőrzi téged minden bajtól, megőrzi életedet. Zsoltó 121,7.

(Károli: „minden gonosztól... megőrzi lelkedet”.)

10. Lehetéssé teszi, ami nekünk lehetetlen Mk 10,17,27.

I. Általános megjegyzések:

= úton van Jézus. Márk Jézust mindig *úton* lévőnek ábrázolta. Nincs otthon. Útja a kereszt felé vezet. Ezen az úton egy ember megy Jézushoz. Nincs neve. Mindenki lehet ez az ember, mi is! – Leborul Jézus előtt (ez a legnagyobb tiszteltet jele). Istennek jár ez. Örömmel érzékelik, de amikor elmege: elborult arccal távozik. A felhő a ragyogást elborítja. Belekerül a Jézus-ellenes hatalom bűvkörébe.

Kérdése: mit tegyek, hogy az örök életet elnyerjem? Túlságosan bízik önmagában, hogy meg tudja tenni Isten akaratát. Fiatal kora óta járta Istennek az útját.

= A gazdagság – a zsidó gondolatvilágban – Isten jutalma, szinte természetes következményként. „Egy valami hiányzik belőled”: nem a vagyon eladása a követelmény, hanem a Jézus követése a lényeg. Ebben akadályozhat a vagyon.

= Az út: Jézus a kereszt felé megy. Neked is föl kell venned a keresztet. Nincs más lehetőség a életre jutáshoz, csak a „gazdagságod” leadásával.

= A tanítványok „mindent” elhagytak, és úgy követték Jézust.

= Ez a *gazdagság* bármilyen gazdagságot jelent. Isten előtt az ember nem hivatkozhat semmire. Nincsen más út az életre, mint az Isten kegyelme.

= A tű, a teve: sokféleképp magyarázzák. A teve jelentette a hajókötetet, ami tűbe befűzhető. A gazdag nem tud bemenni Isten országába. A magam jósága is ilyen akadály.

II. Fő mondanivaló:

Örök életünket csak az Isten kegyelme biztosíthatja.

III. Tanítás:

Bevezetés:

A gyerek gyöngébb, kevesebbet tanult és tapasztalt. Amit én meg tudok tenni, te arra képtelen vagy. Összehasonlítanám a lehetőségeket: „Ki mit tud(na) megtenni?” Felneőttek/gyerekek. De: a felnőtt sem tud olyasmit teljesíteni, amiért övé lehetne az örök élet.

Történet:

1. Egy ember Jézus korában azt gondolta, hogy ő meg tudja tenni, ami az örök életre szükséges. Meg akarta erősíteni a gondolatot.

2. Ott vannak Isten törvényei: tudod, mi az Isten akarata. Ha megteszed, tiéd az örök élet.

3. Az ember megkönnyebbül.

4. Add át, amid van. Szabadulj attól a „bizonyítéktól”, hogy tiéd az Isten áldása. Elképzelhetetlennek tartotta, hogy vagyonától meg kell szabadulnia.

Elsőtétült, reménytelen, kiábrándult arccal megy el Jézustól.

5. A tanítványok is dermedt és döbönt arccal álltak ott. Egy darabig csöndben tépelődtek: „Lehetetlen bemenni az Isten országába?” „Hát akkor ki üdvözülhet?” (Az áldás birtokában.) Ha arra építetek, amit ti tudtok tenni, akkor nem tudtok oda jutni, mert embernek lehetetlen. De ami embernek lehetetlen, az Istennél lehetséges. Istennél az is lehetséges, hogy én is üdvözüljek.

IV. Beszélgetés:

Ez az ember nagyon fontos kérdéssel ment Jézushoz: „Hogyan üdvözülhetek?” Mindegyikünk kérdése ez. Egész életünk kérdése. Az üdvösségünk dolgában nem lehet építeni semmire, (még a hitre sem, ha azt érdemnek tekintem). Isten egyedül csak Jézus útján vezet minket az üdvösségre.

V. Aranymondás:

Istennel minden lehetséges. Mk 10,27.

11. A teremtség Ura

Mk 4,35–41.

I. Általános megjegyzések:

A Genezáreti tó – fekvése miatt – nagyon viharveszélyes. Tenger és sivatag között terül el. A zivatar nagyon hirtelen tud itt kitörni. Előreláthatatlanul. Forgósél is elő szokott fordulni. Hirtelen. A tanítványok életveszélyben vannak. Miközben a háborgó vízen egy csónakban rettegnek izgatottan, ebben a helyzetben Jézus alszik.

(A hívő ember jelképe a nyugodt Jézus! A tanítványok a hitetlenségéi.) – Amikor felkelték Jézust, csak kérdések hangoznak el a tanítványok részéről: „Mester! Nem törődsz velem, hogy elveszünk?” Jézus először is segít: „Hallgass el! Némulj el!” – így szól Jézus a tisztátalan lélek felé. A tengert és vihart is úgy tekinti, mint valami démoninak a jelentkezését.

Vihar = rendetlenség. Isten mindig rendet, nyugalmat, békességet hoz létre. Jézus teremő szava rendet hoz a káros helyébe. Az ember fenyegető kárhózatot szorítja háttérbe. „Ki ez az ember?” ... A tanítványok nem ismerik őt igazában.

II. Fő mondanivaló:

Jézus megtartó hatalma még hitetlenkedésükben is körülveszi övét: védi, oltalmazza őket.

III. Tanítás:

Bevezetés:

Néhány éve gyermekeim küldön jártak. Vihar elől egy aluljáróban meghúzódtak. A hatalmas zápor percek alatt 1 m-

es vizet hozott az aluljáróba: „Apu! Anyu! Itt kell meghalni!” – mondta unokám. A gyerek is tudja, hogy van veszedelmes helyzet, amely kivédhetetlen. Ez van a tanítványok kiáltásában is.

Történet:

1. Fárastó volt a nap: Jézus egész nap tanított. Sok kérdés volt... Pihenni akart az elfáradt Jézus: elaludt a csónak párnáján, a ringó csónakban. Eleinte nem is látszott bajnak, hogy alszik. Több hajó is követte őket.

2. A tó közepe felé járhattak. Váratlanul erős szél támadt, hullámok jöttek, egyre több be- és átcsapott rajtuk. Recsegett az árboc, csapkodott a vitorla. (Vihar elb.) A tanítványok próbálták a vizet kimerni... Jézus egyre alszik. Hatalmas zúgás. A tanítványokat rémítette Jézus alvása: „Mester, nem törődsz azzal, hogy elveszünk?”

3. Amikor fölkeltek Jézust, nem szól a tanítványoknak. Látja, cselekednie kell. „Hallgass el! Némulj meg!” – szól, és a csönd nagy lesz. Jézus szava így teremt békességet (a vihar zajából). Amikor biztonságos lett újra, akkor Jézus rámutatott a félelem okára: „Miért nincs hitetek?” Nem a csónak kicsisége, sem az árboc gyöngesége, hanem a tanítványok bizalma körül volt a baj. „Nincsen hitetek!” – Jézus az Isten oltalmában tudta magát. Jézus nem kételkedett benne, hogy körülveszi őt az Isten oltalma. Az igazi próglémára rámutat Jézus: Ezek az emberek mellett sem hittek. A közelsége nem jelentett nekik semmit.

IV. Beszélgetés:

A vihar jelentheti az élet sok-sok nehézségét. Kísértést jelenthet, hogy Jézus alszik. Tudnunk kell, hogy Jézus mellettünk van. Bajban szabad így imádkoznunk!:

V. Aranymondás:

Istennem, szabadítsd meg szolgálodat, aki benned bízik!
Zsolt 86,2/b.

III. JÉZUS ÉRTÜNK CSELEKSZIK

12. Gondja van földi életünkre is

Mk 6,30–44.

I. Általános megjegyzések:

Ez a történet kétféle történetként hatszor van megírva a négy evangéliumban. Egy volt ez a történet. 4000 és 5000-ként maradt fenn. Igen fontos eseménynek érezte e történetet az egyház. Megszívlelendő: Jézus észreveszi a tanítványok fáradtságát... „jőjjetek – pihenjétek meg”.

A pihenés Jézus parancsa a tanítványok számára. Észreveszi ennek szükségét és alkalmat teremt rá. A pihenés beletartozik a teremtségi rendbe. A pihenést elhagyni nem lehet büntetlenül. Ez az alkalom teszi szükségessé Jézus cselekvését. – Megéheznek – ezt is ki kell elégíteni. Lakatlan hely, nincs itt semmi, küldd el őket: – de Jézus azt mondja a tanítványoknak: „Adjatok ti az embereknek!” Jézus az embereket nézi – a tanítványok a „tényeket”. – Jézus felszólítása leleplezi a tanítványok tehetetlenségét. Maga Jézus veszi kézbe a dolgokat. A tanítványokat eszközzé/közvetítővé teszi. A szolgálathat belevonja őket: „Vegyétek számba (józsánság!); mi van?”

A zsidóknál a fő étkezés a vacsora volt. Egyszer ettek igazán. A legmegszokottabb eledel a kenyér és hal volt. A kenyér egy tányéralakú lap volt. Családként egybegyűjtötte Jézus a népet. Törődik vele, hogy eleget tegyen/adjon nekik. (Mai tragédia, hogy néhol túltápláltsági betegség, másutt nélkülözés van.)

Márk megjegyzi, hogy zöld volt a fű. Lehet, hogy húsvét időszak volt. Ekkor volt esős az időszak, tavaszkor. A nyár leperzselte a fűvet.

Az egész eseményben Jézus úgy szerepel, mint a családfő – étkezéskor. Jézus a maga gondoskodó szeretetével úgy je-

lenik meg, mint az övéiről gondoskodó családapa. Valamiképpen az úrvasorára is gondolunk: „vette, föltekintett, megáldotta...” Valószínűleg az úrvacsorai rendből vették át e szavakat. (János evangélistánál az úrvacsora és az 5000 megvendéglése párhuzamban van.)

II. Fő mondanivaló:

Jézus nem tudja elfogadni, hogy mellette, a közelében az emberek nélkülözzenek, és hogy fáradtak legyenek a tanítványok.

III. Tanítás:

Bevezetés:

Éhezés, éhség. Van olyan éhezés, amit az ember nem tud lecsillapítani. Jóllakottan az ember mennyire nem veszi komolyan, hogy vannak – nem is messze tőle – éhezők.

Történet:

1. Jézus és tanítványai nagyon elfáradtak szolgálat közben. Sok kérdést kellett megoldani... Elvitte Jézus tanítványait egy lakatlan vidékre – pihenni. Igen ám, de Jézus nem tud elrejtőzni. Felismerik Jézust és tanítványait. A hír megy, merre járnak, hol vannak. És egyszerre csak hatalmas tömeg veszi körül őket.

2. Másként alakul, mint Jézus azt tervezte. Észreveszi, hogy olyan nyáj e nép, melynek hiányzik a pásztora. Elkezdi tanítani őket.

Az egyház tanít, ami egyenlő azzal: az evangéliumot hirdeti. Ez ma is fontos.

3. A nap igen gyorsan eltelik. Közeledik a főétkezés ideje, a vacsora. A tanítványok elküldenék az embereket, hogy oldják meg...

4. A tanítványok bizonytalankodnak...

5. Jézus maga lát hozzá az ügy irányításához és rendelkezik. Nézzetek utána, hogy mi áll rendelkezésre. Aztán a vélemény hangzik: „mi az – ennyinek?!”

6. Ekkor kezd Jézus cselekedni. Körülnéz. Látja, hogy zöld a fű. És Jézus mindnyájuk édesapjává lesz: imádkozik; széttöri – és most lesz szükség a tanítványok munkájára. Jézus ad nekik munkát. Mindenki eleget ehet. Maradék is van: 12 kosár. (Az 5000 – csak férfi! A gyerekeket nem vették számba.)

Elbeszélésen kívüli megjegyzés: Akkor tudnak adni a tanítványok, amikor kapnak Jézustól. Kapunk-e? Hogy tudjunk továbbadni!

IV. Beszélgetés:

Milyen jó, hogy mindenünk megvan, amire csak szükségünk van. Semmit nem nélkülözünk. Édesanyátok gondol rátok, törődik veletek. Eszünkbe jutnak-e azok, akiknek nincsen. Ahol szükség van, – éhhalál fenyeget. A tényeket tudjuk, de mit teszünk, ill. mit tehetünk? Ez ma megoldhatatlannak tűnő probléma. EVT: Nyugatról élelmet vitték – Afrikába. Minden családnak 1-1 kg jutott. Tanítják őket helyben... Faszenet égetnek – erdeiket tönkreteszik... Ez előbb-utóbb minket is szorongatni fog.

Bírunk-e lemondani, mi gazdagok?...

V. Aranymondás:

Asztalt terítesz nekem Zsolt 23,5.

13. Mindig a közelünkben van

Mk 6,45–51.

1. Általános megjegyzések:

Az 5000 megvendéglése után. Jézus isteni hatalmával arra kényszeríti tanítványait, amit azok nem akarnak megtenni. Ez viszi őket nagyon nehéz helyzetbe. A tanítványokat Jézus vezetése alatt nem kerüli el a baj, probléma és nehézség. A tenger közepén a sötétségben a tanítványok nehéz helyzetben vannak.

Miközben Jézus imádkozik, meglátja, hogy mi van a tanítványokkal. Jézus minden helyzetben látja az övét.

Időbeosztás: napi órabeosztás 12 óra (a mi időnk szerint reggel 6-tól este 6-ig). Éjszaka 4 ór(ség)váltás – a római beosztás szerint is. Jézus nem éjfélkor jön, hanem a 4. órváltáskor. Engedi őket szenvedni. Nem mindjárt jön. Meghagy a nehézségek között, de lát minket. Megindul Jézus a tengeren járva. A víz és a tenger – akkor – ellenséges hatalomként jelentkeznek. Jézus jár a tengeren. Ez nemcsak a természet törvényszerűségeinek meghaladása. Az ellenséges hatalom Jézus lába alatt van: azaz legyőzte azt. Jézus hatalmában van a tanítványokat fenyegető baj. A hajó elsüllyedése előtt – állítólag – kísértet jelenik meg (hajósok mondavilága szerint). Megrettentek, fölkiáltottak, a hajó pusztulását és saját halálukat várták. Az embereket a veszedelemben vigasztalja Jézus: „En vagyok!” – Jézusnál ez azt jelenti, hogy egyedül csak Jézus az élet, út, világosság. „En vagyok az Isten, hatalmamban tartalak titeket: biztatok!”

II. Fő mondanivaló:

Soha ne veszítsük el a reménységünket, mert Jézus a veszedelemben is közel van és lát bennünket.

III. Tanítás:

Bevezetés:

Turmezei Erzsébet verse: Nyomok. 1 lábnyom: ekkor Jézus vitte... Ez valamikor levlapon is megvolt. Bevezetésnél erre utalni lehet.

Történet:

1. A nagy kenyércsoda után Jézus szinte erőszakosan rendelkez tanítványaival. Ezzel veszedelmes helyzet állt elő. A tanítványok engedelmeskednek és ebből következőleg nehéz helyzetbe kerülnek. Sötétben, a víz közepén (mintegy „ellen-séges” közegben)...

2. Jézus látja a tanítványokat. Bizonyára imádkozik tanítványaiért, akik utolsó erejüket feszítik meg és mégis alig jutnak előre. Ilyen a mi életünkben is van.

3. Jézus elindul a tanítványok felé. El akar mellettük menni. Miért? Meg akarja előzni őket. Ennek az az üzenete, hogy akármilyen nehéz helyzetben is vagytok, mégis eljutottatok hozzám. A tanítványok pirkadatkor „kísértetet” láttak. Ennek is van üzenete: „végünk van, a mélység elnyel bennünket.” – Kiáltanak! – és jön rá a válasz: „Biztatok!” A kiáltás nem más, mint a bajba esett ember imádsága.

4. A hajóban lévők határtalan örömmel látják: Jézus közöttük van és a szél sem fúj tovább.

IV. Beszélgetés:

A Jézusban bízókat sem kerüli el a veszedelmes helyzetek. Van kilátás, ha talán küzdelem, fáradtság és magunkra hagyatottság vesz is körül. Sosem feledjük: ilyenkor is lát minket Jézus, sőt közeledik felénk: belép az életünkbe.

V. Aranymondás:

Jézus mondja:

„Biztatok, én vagyok, ne féljete!” Mk 6,50.

14. Kész ránk hallgatni

Mk 7,24–30.

1. Általános megjegyzések:

= Tírus Palesztínától ÉNy-ra, Fönícia legdélibb vidékén terül el. E tájon különös ellen-szenvvel viseltettek a zsidókkal szemben.

= Az asszony leborul Jézus előtt: elismeri Jézus titokzatos hatalmát. Isten a munkáját „ott is” végezheti. Az asszony átlép egy bizonyos határt is, amikor Jézus elé borul. Jézus elfogadja ennek az asszonynak ezt a közeledését.

= A „kutyák” szóval a zsidók a pogányok iránti megvetésüket fejezték ki. Jézus használja ezt a kifejezést, és ezt az asszony elfogadja, vagyis azt, hogy ő távol van Jézustól – külön megítélés szerint – és ezzel igazat ad neki.

= Sorrendre figyel. Először a fiaknak ad. „Hadd lakjanak jól először a gyerekek!” Az asszony ezt elfogadja.

II. Fő mondanivaló:

Az a Jézus, aki isteni hatalmával teljesen szabadon cselekedhet, odafigyel a benne bízók kérésére.

III. Tanítás:

Bevezetés:

Mi igényeljük azt, hogy figyeljenek ránk. Sértődünk, ha nem kapunk figyelmességet. Jézusé minden hatalom, mégis ő figyel oda az emberi szóra, helyzetre, reménységre.

Történet:

1. Jézus olyan vidéken jár, ahol csak ellenségeskedésre számíthat. Tírus vidékén lenézték a zsidókat. Jézus pont ide jön.

2. Ez csak Jézussal történhetett meg: Egy pogány asszony – minden szokást félretéve – bemegy Jézushoz a házába. Jézus elfogadja az asszony közeledését.

3. Az asszony nyomorúsága – beteg lánya. Ezt az édesanyját a szeretete arra kényszeríti, hogy ne vegye tudomásul a társadalmi szokásokat.

4. Ő többet lát Jézusban, mint társai. Bizalommal van Jézus iránt. Jézus ezt – máskor – azonnali meghallgatással viszonzozza. Itt azonban Jézus elutasítja. Nem durván, de félreérthetetlenül. Először a fiak elégíttessenek ki. – Másodrendű ember az a pogány asszony.

5. Tovább is kérleli Jézust. „Igazad van!” Nem azt kívánja, ami elsősorban a zsidóké.

6. Jézus – hallva az asszony szavát – megrendül és biztatja: „lányodból kiment az ördög!” Az asszony nem kap semmit, csak ígéretet. Nincs más a számára. Amikor hazamegy, megtapasztalja, hogy nem hiába bízott Jézusban: meggyógyult a lánya.

IV. Beszélgetés:

Mi nem rendelkezhetünk Jézussal úgy, hogy „elismerjük” ... Jézus Úr! Elviselendő, hogy Jézus nem azonnal segít: megvárakoztat. Hány ember fellázad ez ellen. Jézus azonban tudja, hogy mit miért tesz.

V. Aranymondás:

Legyen kedves előtte fohászzkodásom! Zsolt 104,34.

15. Megszüneti magányosságunkat

Mk 7,31–37.

I. Általános megjegyzések:

= Mások hoznak valakit Jézushoz.

= Jézus tiltja, hogy továbbmondja.

= Csodamondás

= Pogány vidék (Tíruson túl, Tízváros).

= Márk nem volt tisztában Palesztina helyrajzával. Kerüli a tételt vele. Persze ez lehet tudatos, pl. hogy többekkel találkozunk. Valószínűleg pogány volt.

= Jézus nyitott mindenki felé, aki őhozá jön, akit őhozá visznek: annak érdekében cselekszik.

= Jézus egyedül félrevonja. Őröla van szó egyedül, s Jézus – a tények tanúsága szerint – mindent megtesz e betegért.

= Jézus alkalmazkodik ehhez az emberhez, amikor csodát tesz. Nemcsak gyógyulását akarja, hanem ennél többet. Ezért olyasmit is tesz, amit a pogány is felfog.

= Várj valamit tőlem, és én feléd fordulok. Hangsúlyos, hogy ővele akar Jézus kegyelmet gyakorolni.

= Fülébe nyúl. A beteg helyre tapint Jézus. A nyál – pogány felfogás szerint – az ártó hatalom ellen van. Jézus alkalmazkodik ehhez a hiedelemhez, ill. „szokáshoz”.

= Jézus az égre néz: ő felülről való hatalommal cselekszik.

= Tiltás. Az ember füle megnyílik. Utána kezd beszélni. A sorrend fordított is lehetett volna. Ez azonban itt így fontos lehet. Az embernek a helyes beszédhez jól kell hallania.

Hogyan beszél a mi népünk? Van falu, ahol házaikra keresztet tesznek az emberek. Egy mester készíti ezeket a kereszteteket. A falu rk. Mélyen vallásosnak tűnik. 25 éve egyszer a helyi lelkész várta az autóbusz érkezését, s egy fiú – aznap vasárnap volt! – szörnyen káromkodott. A külsőégeket őrzik e faluban, de tkp. süketnémák. Népünk süket Isten szavára.

II. Fő mondanivaló:

Jézus formál minket közösségre képes emberré. Jézus nélkül nem lehetünk közösségek.

III. Tanítás:

Bevezetés:

Kivel szeretsz lenni? Szeretsz-e ott lenni? – Beszélni és hallani kell tudnunk!

Történet:

1. Jézus ismét olyan vidéken jár, ahol igen sok a pogány. Találkozik testi bajokkal. Egy beteget hoznak Jézushoz. Süketnémát. Mi hiányzik az életéből? Mily’ szegény, aki nem hallja a természet hangjait és nem tudja kifejezni magát. – A belső feszültség levezetője lehet a beszéd.

2. Jézus kiviszi a tömegeből és „kezelésbe veszi”. Az emberi nyálat gyógyításra használták. Jézus alkalmazkodik az ottani vidék szokásmódjához, a süketnéma befogadóképességéhez. Most te vagy a fontos. – Effata! Aramei szó: „nyíl meg!” Amikor ezt kimondja Jézus (nem érintéskor), amikor szól Jézus (ez gyógyít, ez a „cselekedet”), abban a pillanatban megváltozik a beteg helyzete/élete. Fülét a hangokra, madarak énekére, emberek beszédére. Próbálgatja formálni a szavakat.

10–15 éve már, hogy a harangszót se hallotta egy lelkész. Ki kellett orvosilag mosni a fülét, és utána hallott.

4. Nagy dolog a hallás, a beszéd. De ettől fogva lehetnek barátai. Ezáltal és ettől fogva lett képes kapcsolatot teremteni társakkal. Ez tette alkalmassá, hogy emberek között legyen és közösségekben lehessen velük. Isten nem akarja, hogy az ember egyedül legyen. („Nem jó az embernek egyedül lenni”).

IV. Beszélgetés:

Meg kell tanulnunk hallgatni egymást és beszélgetni egymással, hogy ne legyünk „lelki süketnémák”. Mi felnőttek sokszor nem értjük egymást. Félreértjük egymást. Sokat beszélünk, de kevés az áldás. Beszédünknek meg kell győznie.

V. Aranymondás:

Válaszoljon beszédedre nyelvem... Zsolt 119, 172.

16. Teljessé teszi életünket

Mk 10,46–52.

I. Általános megjegyzések:

Jézus szenvedése előtt ez az utolsó csoda (Márknál). Egy ember életét teljessé teszi. Jerikó nem volt messze Jeruzsálemtől. Innen kezdett emelkedni az út Jeruzsálem felé: meredek, sziklák között vezető út volt ez.

Jézus nem áll meg Jerikóban, csak keresztülmegy rajta. Mert ahol megáll, az a koldus helye lesz, ott cselekszik is.

A Jézus körüli tömeg nem sejtí Jézus útjának célját.

Út: Jézus a szenvedés felé tart, keresztje felé. Egyedül ez a koldus sejtí Jézus útjának célját. A tömegben maguk a tanítványok sem értik Jézust.

„Jézus! Dávid Fia!” – tisztában van Jézus küldetésével.

Könyörület: egyedül Isten tulajdonsága. Az ember Jézusban az Isten Fiát hiszi.

Egy vak koldus miatt szakítja meg Jézus az útját. Van rá ideje! – Mert a koldus kiáltott. Márk – bizonyágtételében – sejteti, hogy ez a koldus gyógyulásánál többet vár Jézustól. Úgy hisz Jézusban, mint Isten küldöttében: ezért jön rendbe az élete is.

Ez a meggyógyított ember Jézus mellett marad. „Követte őt az úton.” Lehet, hogy akár még Jézus szenvedésének is tanúja volt.

II. Fő mondanivaló:

A Jézusban való hit örök életet ad, de meggyógyít(hat)ja a földi életünket is.

III. Tanítás:

Bevezetés:

Egy eset. Helyszín és név nem fontos. Egy lelkész úrvacsoráztatni hívtak. Gyónó kérdések... Régebbi agenda idejében: „Hiszed-e, hogy bűnbocsánatod van Jézusért?” Nem válaszolt a beteg. Beszélgetésben kitért, hogy 1. Jézus bűnbocsánatot ad. 2. Neki nincs – egy konkrét bűne miatt – bocsánat. (A beteg betegsége halálos volt.) Várta a temetést. De a beteg nem halt meg. Az orvosok se tudtak rá válaszolni, hogyan lehetséges, – de hazakerült... Amikor el tudta fogadni, hogy *arra a bűnre is* van bocsánat...

Sokszor nem is külső dologra van szükség.

Történet:

1. Márk szerint csak egyszer volt Jézus Jeruzsálemben. Akkor, amikor megfeszítették. Jerikóból vezetett ide az útja. Kísérői nem sejtették, hogy meghalni megy Jeruzsálembe. Csak az útmenti Bartimeus, aki Jézusban felismerte a bűnösökért meghalni induló Isten Fiát.

2. Bartimeus – érthetetlenül – kiáltozni kezdett. Honnan tudta ő ezt? Mi erre nem tudunk válaszolni. Ez a vak ember bízott Jézusban, valamiképpen értette s remélte, hogy érte is történnék a dolgok.

3. El akarják hallgattatni... Milyen jögon kiabál. Minek pazarolni az időt!

4. Mindenki várakozása ellenére Jézus megáll Bartimeus mellett: „Hívjátok ide!” – Bizzál, kelj fel: hív téged! Ledobja ruháját – s odafut Jézushoz.

Jézus megrendítő kérdést tesz föl: „Mit kívánsz? Mit tegyek veled?” – „Mester, add, hogy újra lássak.” A jelenlegi nyomorúságában adja elő kívánságát.

Jézus meglátja Bartimeus hitét: meggyógyítja. Bartimeus Jézus követője lesz. Elindul a szenvedés útján járó Jézus után. Nyomában.

Valaki Luther Mártont idézte: „annyid van, amennyit hiszel!” Merjünk Jézustól *nagy dolgokat* is kérni. Jézus adja a lehetőséget, amikor kérdi: „Mit kívánsz?”

IV. Beszélgetés:

Ha hiszek Jézusban, akkor azt látom rajta, hogy Ő életem teljessé akarja tenni. Hogy ne legyen hiány. Sokszor veszedelmes dolgok hiányoznak életünkben. Néha szabad igen nagy dolgokat is kérni.

V. Aranymondás:

... az Ő sebei árán gyógyultunk meg. Ézs 53,5/b.

*

(Folytatás a következő számban)

1. Elkészült az anyaház imaterme

Április 2-án, vasárnap délután Szebik Imre püspök szolgálatával szenteltük fel anyaházunk imatermét, ahol az anyaházban élő testvérek együtt részesedhetnek az ige, imádság és úrvacsora áldásában. Itt szeretnének bibliorákkal és diakóniai szolgálatunk kérdéseivel foglalkozó előadásokkal segítségére lenni azoknak, akik a szeretetszolgálatra kaptak elhívást. Istennek adjunk hálát ezért az új lelki otthonért, és imádkozunk azért, hogy szolgálatát betöltse.

Májustól minden hónap 3. szombatján du. 3 óraker tartjuk az anyaház imatermében bibliaórákat. Mindenkit szeretettel várunk!

2. Új lakó a Fébé Otthonban

Maros utcai otthonunk harmadik lakója április 1-től Mázi Csilla 19 éves testvérünk, akit Isten elhívott a diakóniai szolgálatra. Urunk áldja meg közöttünk életét és szolgálatát!

3. Verseskönyv második kiadása

Második kiadásban megjelent Túrmezei Erzsébet testvér „Csodát virágzik a jelen” című verseskötete. megrendelhető Gubek Mária címen: 2141 Csömör, Kossuth u. 1. A könyv ára 350 Ft.

4. Fébé-konferenciák

Ebben az évben is két nyári konferenciát tartunk a piliscsabai Béthel missziói Otthonban.

A konferenciák időpontja: július 26–30., augusztus 16–20.

Részvételi díj: 2000 Ft, ágyneműhasználat 150 Ft.

Jelentkezni lehet Varga Gábor gondnoknál az Otthon címen: 2081 Piliscsaba, Széchenyi u. 8. Tel.: 06-26/375-218. A férőhelyek korlátozott száma miatt kérjük a mielőbbi jelentkezést.

Mindkét konferenciánál érkezés szerdán délután ebéd után, hazaindulás vasárnap ebéd után. A Missziói Otthon megközelíthető a Nyugati Pályaudvarról induló esztergomi vonattal. – Kérjük Testvéreink imádságát, hogy konferenciánkon sokan részesülhessenek Isten áldásában.

5. Mátraszentimre – Bagolyirtás

Bagolyirtási Názáret templomunkban május 1-től október 1-ig minden vasárnap de. 11 óraker tartunk istentiszteletet. Gyülekezeti ifjúsági csoportok turistaszintű elhelyezése mellett egy kétágyas szobában idősebb testvérek számára is felkínáljuk a mátrai elcsendesedés és pihenés lehetőségét.

6. Folytatódik az építkezés az anyaházban

Budapesti anyaházunk átalakítási munkálatait ebben az évben tovább folytatjuk. A lift beépítése, a közös konyha, ebédlő és a testvérek lakrészeinek kialakítása a soron következő feladat. Ehhez kérjük Testvéreink anyagi támogatását.

7. Beszámoló piliscsabai „Siló” otthonunkról

A piliscsabai Silóban már másfél éve működik a Fébé otthona, ahol jelenleg kilencen járjuk együtt békességben a közösségformálás útját. Kilencünk közül hat az egészségében károsodott személy. A kis termelő egységben 40 ember (többségükben sérült) dolgozik. Munkánk eredményeképpen a gyermekbibliaköröknek, a családi keresztyén nevelésnek és a hitéletnek kínálunk nyomtatott anyagokat, eszközöket, de termelünk zöldséget és virágot, meg készítünk sokfajta fejlesztő, rehabilitációs játékot is. Természetesen dolgozunk megélhetéséhez hozzájárulni kerestetük.

Közben halad az építkezés, amelynek célja 8 lakás, munkahelyek, raktárak, valamint az egészség karbantartásához szükséges terápia számára helyiségek létrehozása. A terápiás szolgáltatásokkal Siló a környék kis rehabilitációs központjává válhat. Lassan elérkezünk a belső szerelésekhez, és most azért imádkozunk, hogy Isten ehhez adja meg a hiányzó anyagi fedezetet, pályázataink nyomán a segítőkész partnereket.

Folytatás a Borító IV-en

8. Külföldi kapcsolatok

A kaiserswerthi diakonissza-szövetség, melynek az európai diakonisszaházak a tagjai, június 12-től az ausztriai Gallneukirchenben tartja gyűlését. Ezen FÉBÉ Egyesületünk küldöttsége is részt vesz. A konferencia befejezése Budapesten lesz június 17-18-án. Így alkalmunk lesz a konferencia résztvevőinek szolgálatunkat bemutatni.

FÉBÉ Szociális és Rehabilitációs Szolgáltató Betéti Társaság
2081 Pilliscsaba
József A. u. 7-9.
Tel.: (06) 26/373-473

Kedves Barátunk!

Bemutatkozik a FÉBÉ BT., ahol testi fogyatékossgal élő fiatal dolgozók a FÉBÉ Evangélikus Diakonissza Egyesület támogatásával többek között bibliai témájú színezőfüzeteket, játékokat és egyéb faárukat gyártanak.

Nézzünk néhányat ezek közül:

Színező és olvasófüzetek gyermekek számára:

Mindegyik füzetben egy kiválasztott bibliai történet áll, kisiskolásoknak is jól olvasható nagy betűvel, és a szöveget 7 oldalon kiszínezhető ábrák kísérik. 1994 nyarán 14 ilyen füzetből áll a kínálatunk, de folyamatosan adunk ki újabbakat. (Karácsonyi történet, Virágvasárnapról Húsvétig, Zákus története, A tékozló fiú, A magvető példázata, Noé bárkája, A jó pásztor, Jónás története, A kenyérszaporítás, A tenger lecsendesítése, Gyere velem Betlehembe, Kis magocska, Az irgalmas samaritánus, Jézus szereti tanítványait.)

Ár: 40 Ft

Utazzunk együtt: Útikalauz konfirmandusoknak.

A szöveget Gáncs Péter nagytarcsai lelkész írta, a rajzokat Koczor Tamás gyóni lelkész készítette.

Ár: 60 Ft

Az én imádságos könyvem: Az evangélikus „Keresztyén Énekeskönyv”-ből választott, imádságként Istenhez szóló versszakok mellé klasszikus grafikai képeket nyomtattunk a tartalom elmélyítése érdekében.

Ár: 40 Ft

A vonat nem állt meg: Indiai elbeszélés Túrmezei Erzsébet fordításában. A könyv olvasásakor tanúi lehetünk annak, hogyan kapaszkodik a kis Szundari gyermeki hittel a Biblia tanításába, s hogyan lesz az idegen környezetben az evangélium közvetítője.

Ár: 180 Ft

Vakarcs: Keresztyén tartalmú ifjúsági regény 8 éven felülieknek. (Németből fordítva. Írta: Maria Poetschke).

Ár: 210 Ft

Facsalád: Esztergált fából készült különböző alakok. A felhasználó gyermekek fantáziájára bízunk, hogy mit látnak meg ezekben: egy család tagjait a nagyszülőktől az unokáig, vagy különböző foglalkozások képviselőit stb. A gyermekek számára csiszolhatják a bábokat, utána kifesthetik, felöltöztetik őket a kreativitásuk szerint. A bábok segítségével különböző mesejátékok és bibliai történetek eljátszására van lehetőség.

Ár: 160 Ft

Bibliai memory játékok: A kártyákon keresztyén szimbólumok láthatók csontszínű alapon barna szitanyomással. Anyaga 4 mm vastag finn karton. A csomag 40 pár 5x5 cm-es kártyát tartalmaz. A szimbólumok értelmezését mellékeljük. Kapható még német és angol nyelvű leírással is.

Ár: 280 Ft

Fali, asztali kereszttek:

Fali: 15, 25, 43 cm – asztali: 17, 27 cm méretben. Anyaguk: natúr vagy pácolt fényezett jávorfa, a fali kivitelben akasztó található, az asztalinak talpa van. Keresztteket a megrendelő kívánsága szerint méretben és színben is készítünk.

Ár (fali): 110–140 Ft, (asztali): 240–280 Ft

Krisztus monogram: Anyaga rétegelt lemez. A befoglaló kör átmérője 20 cm, ezen belül a szimbólum és a jelek vannak esztétikus elrendezésben kivágyva. Fali díszként javasoljuk használni. Natúr és pácolt kivitelben kapható. Ár: 450 Ft

Gyertyatartó: 12 cm magas, 6 cm átmérőjű esztergált jávorfa eszköz, talpán filc bevonattal. Natúr vagy fényezett kivitelben készül. Ár: 140 Ft

Imázsamoly: Natúr vagy pácolt kivitelben. Anyaga jávorfa, a térdeplőn szövetbevonattal. Ár: 8950 Ft

Amennyiben termékeink megnyerik tetszését, megrendelhető utánvétellel a FÉBÉ BT. fenti címén.

Szívesen vállaljuk piacképes, új ötletek kivitelezését is!

SZERKESZTŐI ÜZENETEK

Tisztelettel köszöntöm hűségese Önvásóinkat!

Már említettem, hogy örömdetesen növekszik *postaládánk* tartalma. – Az *érdeklődés jól esik*, felvillanyoz, visszhangot jelent, ennek hiányában sokáig nem is lehet lapot szerkeszteni, hiszen monológ-gá válik az újság mondanivalója. Továbbra is szeretettel kérem és várom az észrevételeket. *A kritika is használ* (ha nem is mindig esik jól.). Az építő kritika feltétlenül javít a lapon. Néha áldomni sem tudnék olyan félreértéseket, vagy „beleértéseket”, amiket az olvasó kihall, vagy érez egy-egy leközölt megállapításban, tanításban, vélemény-nyilvánításban. Az egyedüli kérésem kritikuskainkhoz, hogy feltevéseiket ne fűszerezzék durva jelzőkkel, sértő, bántó kifejezésekkel: pl. inkorrekt, lejárató, rosszindulatú, hangulatkeltség stb. Ez azt eredményezheti, hogy a tartalmat is kevésbé tudom komolyan venni. *A javaslatokat megtisztelőnek tartom*, mert az együttgondolkodás jelei ezek, a jobbítás szándékával, újrarendelésre készítenek, csiszolják az érdes felületet, sőt közös cselekvésre buzdítanak, hiszen ez az újság, a Lelkipásztor, nem a szerkesztő lapja, hanem az Olvasóké.

Rendszeresen „csúszik” néhány cikk. Elsősorban olyan cikkekről van itt szó, amelyek felkérés nélkül küldenek be cikkíróink és így várólistán kell sorban állniuk, de munkájuk nem marad hiábavaló. Másik ok lehet, hogy egy rovatban aránytalanul sok cikk kerül, más rovatok hátrányára. Külön gondom, hogy a Lelkészi Munkaközösségek csaknem egyidőben foglalkoznak azonos témával és így előfordult, hogy egy kérdésről 4 dolgozat érkezett, mindegyik ajánlással.

Beindult a könyvszemle. Ebben most még nagyrészt saját adósságot törleszttem. Hosszú, részletes recenziók helyett inkább ajánlás jellegű, kedvcsináló utalások ezek. A legtöbb anyag magyar kiadvánnyal foglalkozik, idegennyelvű – főleg skandináv kiadványok ismertetésére is sor kerül. A német és angol nyelvű könyvekkel együtt ezeket is hasznos ismerni lelkes karunknak. Rendszerint nyelvi nehézségek miatt ismeretlenek maradnak az „evangélikus” észak jelentős kiadványai.

Újra hozzuk a *Bohus-Havasi* katechetikai anyagot – ezt szeptembertől lehet használni a gyülekezetekben. A korábban közölt hasonlókkal kapcsolatban eltérőek voltak a vélemények, de sokan tudták használni gyermekek között végzett szolgálatukban. – Tanítói munkánkban minden elérhető segítségre szükség van! Ezért köszönjük a szerzőpárnak és a rajzolónak szolgálatukat.

Olyan véleményt is kaptam, hogy a szerkesztő teletírja a lapot. Egy idős kollégánk némi humorral azt írja, hogy meg kellene próbálni az egykori *Tanu* – Németh László egyszemélyes vállalkozásához hasonlóan egy evangélikus Tanut szerkeszteni, sőt a 70 évvel ezelőtt indult Lelkipásztor is eredetileg egyszemélyes vállalkozás volt s így nem idegen a gondolat. Inkább kedves figyelemztetésnek, mint megvalósítandó tervnek tekintem ezt a gondolatot, mindenesetre figyelemztetésnek veszem és köszönöm a testvéri szót... Idevág a múltbéli Lelkipásztorban megjelent Szerkesztői üzenetek sajnálatos sajtóhibájára. Váratlanul egy 25-ös szám került egy mondatba. A mondat helyesen így hangzik: „Az elmúlt évben (nem 25 évben!) 295 cikket 230 cikkíró írt...”

Érdekes véleményt hozott a posta, s egy telefonhívás hasonló gondolatot sugallt. „Többször kellene 40-50 éve megjelent, de már kifogyott, vagy elfeledett cikket *reprint*-ként hozni. A mai nemzedéknek jó lenne tudni, hogy nem kell mindent, mindig előlről kezdeni...” A telefonjavaslat még példát is említ, nem is egyet: Az egykor híres *Jubileumsbibel* (Stuttgarter Erklärungsbibel) most nem gót betűkkel újra kiadták. A Theologische Existenz Heute füzetesorozat megjelent ismét, változatlan tartalommal. A múlt századi Hofacker prédikációk most latin betűkkel, újra kiadásra kerültek, sőt a református magyar könyvkiadás is próbálkozik „reprint” megoldásokkal. S itt nem csupán az egyházpolitikai dokumentumnak számító Ravasz László, vagy Pap László írásokra gondolok a javasló, hanem pl. Révész Imre *A Reformáció*, vagy Makkai Sándor *Öntudatos kálvinizmus* könyvére. Római katolikus példákat is lehetne említeni (Prohászka Meggondolandó! Szerkesztő)